

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Alja Domjan

**Spolne kvote v politiki – »Enakomerna zastopanost spolov ali umetno
ustvarjena enakopravnost«**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Alja Domjan

Mentorica: red. prof. dr. Alenka Krašovec

**Spolne kvote v politiki – »Enakomerna zastopanost spolov ali umetno
ustvarjena enakopravnost«**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2016

Iskrena zahvala red. prof. dr. Alenki Krašovec za vso pomoč in razumevanje pri izdelavi magistrskega dela.

*If I ever let my head down
It will be just to admire my shoes*

Svet morda ne bo priznal poguma malih ljudi – vendar bi razpadel, če ne bi bilo njihovega poguma in vzdržljivosti (Pam Brown, roj. 1928)

Posebna zahvala ženski, ki moje življenjske poti, sanje in padce zmeraj spremlja s polno mero optimizma in umirjenosti. Ženski, ki je zaznamovala moje življenje in me izoblikovala v močno, pogumno in pošteno osebo. Mami, hvala ti, ker verjameš v moj cilj, tudi ko ga sama ne vidim!

Dragi Žiga,

Hvala ti za vso potrpljenje, prilagajanje in pomoč v času, ko sva si oba želela, da bi dan imel več kot 24 ur. Brez tebe mi ne bi uspelo.

Hvala!

Spolne kvote v politiki – Enakomerna zastopanost spolov ali umetno ustvarjena enakopravnost

V politologiji že velikokrat izpostavljeno vprašanje enakomerne zastopanosti žensk in moških v predstavniških telesih in procesih odločanja, z uvedbo in implementacijo uzakonjenih spolnih kvot odpira nove diskurze. Magistrsko delo je analiza odnosa aktualnih in bivših poslank Državnega zbora Republike Slovenije do spolnih kvot. Evalvacija ukrepa spolnih kvot je bila do sedaj v veliki meri predstavljena le s statističnimi podatki o deležu žensk v predstavniških telesih na nacionalni, nadnacionalni in lokalni ravni. V tem primeru pa osrednje vprašanje predstavljajo osebne izkušnje in odnos poslank do spolnih kvot. Z analizo želimo ugotoviti, v kolikšni meri na odnos in osebne izkušnje vplivata ideološka pozicija politične stranke, ki ji poslanka pripada in predhodne politične izkušnje poslank. To smo analizirali z obdelavo podatkov, pridobljenih z vprašalnikom, ki smo ga izdelali izključno za namen magistrskega dela. Za pridobitev bolj poglobljenih stališč o tematiki spolnih kvot pa sta bila opravljena tudi družboslovna intervjuja.

Ključne besede: spolne kvote, ženske, politika, politične izkušnje, politične stranke.

Gender Quota in Politics - Gender Balance or Artificial Equality

The introduction and implementation of gender quotas often open new discourses about the balanced representation of women and men in representative bodies and decision-making processes. This master's thesis is analysing the attitude of current and former female MPs of the National Assembly of the Republic of Slovenia to gender quotas. Until now, gender quotas have been shown only in statistics displaying the proportion of women in representative bodies at national, supra-national and local levels, while in the present master's thesis, the central issue is the personal experience and the attitude of MPs to gender quotas. The analysis strives to determine the extent to which the ideological position of their political parties and their previous political experience affect their attitude and personal experience to gender quotas. The data used in the analyses were obtained through a questionnaire that was developed exclusively for the purpose of this thesis. To obtain a more in-depth view on the issue of gender quotas the authoress also carried out two sociological interviews.

Keywords: gender quotas, women, politics, political experience, political parties.

Kazalo vsebine

1 UVOD IN RAZISKOVALNI PROBLEM.....	11
2 RAZISKOVALNI OKVIR IN METODOLOGIJA.....	14
2.1 Izbira in obdelava podatkov	15
2.2 Raziskovalna vprašanja in hipoteze	15
2.3 Raziskovalne metode in tehnike	16
3 TEORETIČNA IZHODIŠČA.....	18
3.1 Feminizem in politika	18
3.2 Politično predstavništvo in ženske.....	21
3.3 Spolne kvote – enakomerna zastopanost spolov ali umetno ustvarjena enakopravnost?	24
3.4 Modeli zagotavljanja enakopravnosti: primeri nekaterih držav	28
3.5 Slovenska izkušnja: »Od parlamentarne komisije za žensko politiko do »ženskih« kvot«.....	30
3.6 Politična kultura kot dejavnik (ne)uspešnosti spolnih kvot.....	34
3.7 Vloga in pomen strank – pomoč ali ovira pri vstopu žensk na politično prizorišče?.....	37
3.8 Vpliv ideologije na mnenje poslank do formalnopravno urejenih kvot	40
3.9 Politične izkušnje in profesionalizacija politike	42
4 EMPIRIČNI DEL	52
4. 1 Vpliv ideološke pozicije politične stranke na mnenje poslank o spolnih kvotah.....	57
4.2 Vpliv predhodnih izkušenj poslank na odnos do spolnih kvot	63
5 ZAKLJUČEK.....	67
6 LITERATURA.....	70
7 PRILOGE	78
PRILOGA A: Opisne statistike	78
PRILOGA B: Vpliv ideološke pozicije politične stranke na odnos poslank do spolnih kvot	81
PRILOGA C: Leta delovanja v DZ RS.....	86
PRILOGA Č: Leta delovanja v politični stranki.....	88

PRILOGA D: Leta opravljanja funkcije v politični stranki.....	91
PRILOGA E: Leta opravljanja funkcije na lokalni ravni.....	94
PRILOGA F: Polstrukturiran družboslovni intervju – Alenka Jeraj.....	98
PRILOGA G: Polstrukturiran družboslovni intervju – mag. Majda Potrata	102
PRILOGA H: Vprašalnik	108

Kazalo tabel:

Tabela 2.1: Izbrana dejavnika raziskovanja.....	15
Tabela 3.1: Dimenzije spolnih kvot.....	26
Tabela 3.2: Argumenti za in proti kvotam.....	28
Tabela 3.3: Državne svetnice v vseh mandatnih obdobjih Državnega sveta RS.....	48
Tabela 3.4: Povzetek argumentov v podporo politični participaciji žensk.....	50
Tabela 4.1: Prikaz rezultatov Chapel Hill Expert Survey za Slovenijo.....	53
Tabela 4.2: Pozicioniranje političnih strank in število sodelujočih poslank iz posameznih političnih strank	54
Tabela 4.3: Funkcije v politični stranki	55
Tabela 4.4: Funkcija na lokalni ravni	56
Tabela 4.5: Ali menite, da je bila zakonska ureditev spolnih kvot pravilna odločitev?	58
Tabela 4.6: Ali menite, da mehanizem spolnih kvot dejansko zagotavlja enakomerno zastopanost spolov v slovenskem političnem prostoru?	58
Tabela 4.7: »Podzastopanost žensk v slovenskem parlamentu ne bodo rešile kvote, saj ne prinašajo uspešnih rezultatov«.....	59
Tabela 4.8: »Kvote so ukrep, ki problem neuravnoteženosti rešuje zgolj stihijsko«.....	59
Tabela 4.9: Ali menite, da imajo spolne kvote v slovenskem prostoru negativno konotacijo?.....	60
Tabela 4.10: Ali bi po Vašem mnenju morali enakomerno zastopanost spolov v politiki reševati na drugačen način kot z uvedbo spolnih kvot? Kako?.....	61
Tabela 4.11: »Enakih možnosti liberalizma in participativne demokracije vseh ljudi ne bo mogoče doseči brez radikalnih sprememb v osebnem in domačem življenju« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36).	61

Tabela 4.12: Ali menite, da glede na siceršnji družbeni položaj žensk v Sloveniji lahko trdimo, da je mehanizem spolnih kvot v politiki umetno ustvarjena enakopravnost?	61
Tabela 4.13: »Ženske v popolnosti nikoli niso bile in še vedno niso sprejete kot enake članice v nobeni državi, ki jo poznamo kot demokracijo« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36)	62
Tabela 4.14: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Podzastopnost žensk v slovenskem parlamentu ne bodo rešile kvote, saj ne prinašajo uspešnih rezultatov« glede na leta v DZ RS.....	64
Tabela 4.15: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Kvota so ukrep, ki problem neuravnoteženosti rešuje zgolj stihijsko« glede na leta v DZ RS	64
Tabela A1: Pregled po mandatnih obdobjih in delež poslank na celotno število poslancev.....	78
Tabela A2: Leta delovanja poslank v Državnem zboru RS	78
Tabela A3: Leta delovanja poslank v politični stranki	79
Tabela A4: Leta opravljanje funkcije v politični stranki	80
Tabela A5: Leta opravljanje funkcije na lokalni ravni	80
Tabela B1: Mnenje o zakonski ureditvi spolnih kvot glede na pripadnost politični stranki.....	81
Tabela B2: Stališče o mehanizmu spolnih kvot glede na pripadnost politični stranki	82
Tabela B3: Mnenje o negativni konotaciji spolnih kvot glede na pripadnost politični stranki.....	83
Tabela B4: Občutek manjvrednosti glede na pripadnost politični stranki.....	84
Tabela B5: Občutek manjvrednosti glede na ideološko usmeritev pol. stranke	85
Tabela B6: Mnenje o uvrstitvi na kandidatno listo glede na ideološko usmeritev pol. stranke.....	85
Tabela C1: Mnenje o zakonski ureditvi spolnih kvot glede na leta v DZ RS.....	86
Tabela C2: Mnenje o zagotavljanju enakomerne zastopnosti spolov glede na leta v DZ RS	86
Tabela C3: Mnenje o negativni konotaciji glede na leta v DZ RS	86
Tabela C4: Mnenje o umetno ustvarjeni enakopravnosti glede na leta v DZ RS	86
Tabela C5: Občutek manjvrednosti glede na leta v DZ RS	87
Tabela C6: Mnenje o uvrstitvi na kandidatno listo glede na leta v DZ RS	87

Tabela C7: Mnenje o reševanju podzastopanosti žensk na drugačen način glede na leta v DZ RS.....	87
Tabela C8: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Ženske v popolnosti nikoli niso bile in še vedno niso sprejete kot enake članice v nobeni državi, ki jo poznamo kot demokracijo« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36) glede na leta v DZ RS .	87
Tabela C9: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Enakih možnosti liberalizma in participativne demokracije vseh ljudi ne bo mogoče doseči brez radikalnih sprememb v osebem in domačem življenju« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36) glede na leta v DZ RS.....	88
Tabela Č1: Mnenje o zakonski ureditvi spolnih kvot glede na leta delovanja v politični stranki	88
Tabela Č2: Mnenje o zagotavljanju enakomerne zastopanosti glede na leta delovanja v politični stranki	88
Tabela Č3: Mnenje o negativni konotaciji glede na leta delovanja v politični stranki	88
Tabela Č4: Mnenje o umetno ustvarjeni enakopravnosti glede na leta delovanja v politični stranki	89
Tabela Č5: Občutek manjvrednosti glede na leta delovanja v politični stranki	89
Tabela Č6: Mnenje o uvrstitvi na kandidatno listo glede na leta delovanja v politični stranki.....	89
Tabela Č7: Mnenje o reševanju podzastopanosti žensk na drugačen način glede na leta delovanja v politični stranki	89
Tabela Č8: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Ženske v popolnosti nikoli niso bile in še vedno niso sprejete kot enake članice v nobeni državi, ki jo poznamo kot demokracijo« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36) glede na leta delovanja v politični stranki	90
Tabela Č9: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Enakih možnosti liberalizma in participativne demokracije vseh ljudi ne bo mogoče doseči brez radikalnih sprememb v osebem in domačem življenju« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36) glede na leta delovanja v politični stranki	90
Tabela Č10: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Podzastopanost žensk v slovenskem parlamentu ne bodo rešile kvote, saj ne prinašajo uspešnih rezultatov« glede na leta delovanja v politični stranki	90

Tabela Č11: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Kvote so ukrep, ki problem neuravnoteženosti rešuje zgolj stihijsko« glede na leta delovanja v politični stranki	90
Tabela D1: Mnenje o zakonski ureditvi spolnih kvot glede na leta opravljanja funkcije v politični stranki	91
Tabela D2: Mnenje o zagotavljanju enakomerne zastopanosti spolov glede na leta opravljanja funkcije v politični stranki	91
Tabela D3: Mnenje o negativni konotaciji glede na leta opravljanja funkcije v politični stranki	91
Tabela D4: Mnenje o umetno ustvarjeni enakopravnosti glede na leta opravljanja funkcije v politični stranki	91
Tabela D5: Občutek manjvrednosti glede na leta opravljanja funkcije v politični stranki.....	92
Tabela D6: Mnenje o uvrstitvi na kandidatno listo glede na leta opravljanja funkcije v politični stranki	92
Tabela D7: Mnenje o reševanju podzastopanosti žensk na drugačen način glede na leta opravljanja funkcije v politični stranki	92
Tabela D8: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Ženske v popolnosti nikoli niso bile in še vedno niso sprejete kot enake članice v nobeni državi, ki jo poznamo kot demokracijo« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36) glede na leta opravljanja funkcije v politični stranki	92
Tabela D9 (Ne)strinjanje s trditvijo: »Enakih možnosti liberalizma in participativne demokracije vseh ljudi ne bo mogoče doseči brez radikalnih sprememb v osebem in domačem življenju« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36) glede na leta opravljanja funkcije v politični stranki.....	93
Tabela D10: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Podzastopanost žensk v slovenskem parlamentu ne bodo rešile kvote, saj ne prinašajo uspešnih rezultatov« glede na leta opravljanja funkcije v politični stranki	93
Tabela D11: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Kvota so ukrep, ki problem neuravnoteženosti rešuje zgolj stihijsko« glede na leta opravljanja funkcije v politični stranki	93
Tabela E1: Mnenje o zakonski ureditvi spolnih kvot glede na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni	94
Tabela E2: Mnenje o zagotavljanju enakomerne zastopanosti spolov glede na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni	94

Tabela E3: Mnenje o negativni konotaciji glede na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni	94
Tabela E4: Mnenje o umetno ustvarjeni enakopravnosti glede na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni	94
Tabela E5 : Občutek manjvrednosti glede na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni	95
Tabela E6: Mnenje o uvrstitvi na kandidatno listo glede na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni	95
Tabela E7: Mnenje o reševanju podzastopanosti žensk na drugačen način glede na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni	95
Tabela E8: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Ženske v popolnosti nikoli niso bile in še vedno niso sprejete kot enake članice v nobeni državi, ki jo poznamo kot demokracijo« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36) glede na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni	96
Tabela E9: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Enakih možnosti liberalizma in participativne demokracije vseh ljudi ne bo mogoče doseči brez radikalnih sprememb v osebni in domačem življenju« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36) glede na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni.....	96
Tabela E10: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Podzastopanost žensk v slovenskem parlamentu ne bodo rešile kvote, saj ne prinašajo uspešnih rezultatov« glede na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni.....	96
Tabela E11: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Kvote so ukrep, ki problem neuravnoteženosti rešuje zgolj stihijsko« glede na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni	97

Kazalo slik

Slika 3.1: Relevantni zakonodajni okvir za zagotavljanje enakosti spolov v slovenski politiki.....	33
Slika 3.2: Dejavniki, ki vplivajo na politično kulturo in vpeljavo spolnih kvot.....	36

1 UVOD IN RAZISKOVALNI PROBLEM

V 21. stoletju sta enakopravnost¹ in enakost ne glede na osebne okoliščine posameznika še zmeraj med osrednjimi tematikami, ki se pogosto uvrščajo na politično agendo, delita mnenja in predstavljata družbeno-politični problem. Tako Flander (2004, 70) vsa dejanja in procese, ki posameznika neupravičeno postavljajo v manj ugoden pravni, politični, ekonomski ali socialni položaj, opredeli kot diskriminacijo.

Enakopravnost spolov, ki je končni cilj politike enakih možnosti, pomeni, da imajo moški in ženske enake pogoje za uživanje človekovih pravic in realizacijo osebnih potencialov, s katerimi prispevajo k nacionalnemu, političnemu, gospodarskemu, socialnemu in kulturnemu razvoju. Pogoj za doseganje cilja enakosti spolov je, da je ženskam in moškim zagotovljeno enako obravnavanje oziroma da je zagotovljena odsotnost neposredne in posredne oblike diskriminacije zaradi spola (Urad za enake možnosti 2003, 7).

Kljub široki diskusiji in mnogih ukrepih mednarodne in slovenske zakonodaje za odpravo diskriminacije žensk ta še zmeraj ostaja prisotna v vseh segmentih družbeno-političnega delovanja. Ideja nediskriminacije je po mnenju Cerarja (2005, 24) v osnovi pravilna, problem pa nastopi pri iskanju oziroma zagotavljanju različnih oblik njene realizacije v družbi, to je v sferah prava, politike, ekonomije, morale itd. Izhodišče in cilj sta torej pravilno zadana, iskanje in izbira poti pa sta odvisni od volje in znanja konkretne družbe oziroma skupnosti in njenih članov. Realizacijo nediskriminacije v družbi zagotovo ovira tudi poklicna segregacija, ki se, kot navaja Kuralt (1998, 44), pojavi v poklicih oz. dejavnostih, ki jih opravljajo izključno samo moški ali ženske. Čeprav popolna poklicna segregacija skorajda ni več prisotna v nobeni sferi, je zaradi zgodovinskih okoliščin in uveljavljene politične kulture pomemben dejavnik pri preučevanju enakopravnosti žensk v slovenskem političnem prostoru. Kot navaja Cerar (2005, 30), je načelo enakosti (oz. v pravu enakopravnosti nediskriminacija) izpeljano iz širšega načela enakosti, ki je povezano s kulturno civilizacijskim razvojem človeštva. Enakopravnost lahko enačimo s pravno enakostjo,

¹ Stanje, v katerem pripadajo vsem enake pravice: doseči, uživati, zagotoviti enakopravnost, ekonomska, nacionalna, politična enakopravnost, enakopravnost žensk, boj za enakopravnost (SSKJ).

s čimer v modernem pravu oz. pravni državi označujemo sorazmerno enako obravnavanje pravnih naslovljencev.

Pojem enakopravnosti je kot tak tesno povezan z načelom pravičnosti, ki je neločljiv spremljevalec vsakega prava kot takega. Povezavo med načeloma enakopravnosti in pravičnosti predstavlja prav princip sorazmerne enakosti, ki sicer sam po sebi presega zgolj razsežnost prava, saj se razteza tudi na področja morale, običajev, politike, religije in na druge vrednostno-normativne svetove. Enakopravnost je predvsem del splošnega načela zagotavljanja enakomerne »porazdelitve« sfer svobodnega in nesvobodnega (s strani pravnih in drugih norm omejenega oziroma usmerjanega) delovanja posameznikov kot subjektov prava. To torej pomeni, da je enakopravnost na eni strani vzpostavljena v zasebnem (individualnem) in na drugi strani v integralno-kolektivnem (skupnostnem, družbenem) interesu. Čeprav je torej enakopravnost v osnovi predvsem splošno pravno načelo, se razvoj modernega prava vedno bolj nagiba k temu, da bi se enakopravnost uveljavila kot samostojna temeljna pravica in ne le kot t. i. odvisna pravica. V slovenski ustavnosodni praksi je pravica do enakosti priznana tudi kot samostojna človekova pravica, ki jo je torej kot tako mogoče tudi povsem samostojno uveljavljati preko instituta ustavne pritožbe (Cerar 2005, 24–30).

Seveda enakost ni prirojena. Nasprotno je atribut političnega prostora, v katerem velja načelo svobode. Moderno pojmovanje enakosti izhaja iz podmene o prirojeni enakosti, ki predpostavlja enotnega človeka (Jalušič 1992, 48).

Med politiko in spolom obstaja nenavadno paradoksalen odnos. Squires (2009, 9–10) poudarja, da je po eni strani jasno, da so vprašanja spola središčna za vsakršno razumevanje političnega. Tako praksa kot preučevanje politike sta bili dolgo pregovorno maskulini prizadevanji – tako zelo, da je mnogo komentatorjev trdilo, da je bila politika, gledano zgodovinsko, med vsemi človeškimi dejavnostmi najbolj nedvoumno maskulina. Bolj izključno kot katerakoli druga družbena praksa je bila omejena na moške in bila bolj samozavedajoče se maskulina. Avtorica poudarja, da se institucionalne manifestacije politike, locirane v oblasti, pregovorno upirajo vključevanju žensk, njihovih interesov ali stališč. Ženske naj bi v glavnem izključevali iz tradicionalne politične dejavnosti in jih odvrčali od tega, da bi svoje aktivnosti opredeljevale kot politične.

Čeprav na področju enakopravnosti spola še vedno obstajajo razlike, je Evropska unija dosegla velik napredek v zadnjih desetletjih, predvsem zaradi enake zakonodajne obravnave, integracije načela enakosti spolov (vključevanje vidika enakosti spolov v vse druge politike) ter posebnih ukrepov za izboljšanje položaja žensk. Nekateri spodbudni trendi vključujejo večje število žensk na trgu dela in njihov napredek pri zagotavljanju boljšega izobraževanja in usposabljanja. Vendar pa razlike med spoloma ostajajo. Tako so ženske še vedno prekomerno zastopane v slabše plačanih sektorjih in premalo zastopane na položajih odločanja (European Commission 2016, 24. januar).

V politologiji se velikokrat izpostavlja zlasti vprašanje enakopravne zastopanosti moških in žensk v predstavniških telesih. Nizka zastopanost žensk v parlamentu pa zagotovo ne korelira z zastopanostjo žensk v političnih strankah ali z udeležbo žensk na političnih srečanjih. Tudi Phillips (2010, 186) ugotavlja, da medtem ko lahko povsem upravičeno govorimo o enaki pravici do politične udeležbe, ne moremo tako zlahka govoriti o enaki pravici »biti izvoljen«. Enakopravno predstavništvo žensk pogosto razumemo kot cilj, za uresničitev katerega je potrebna uvedba posebne politike oziroma programa. Slednje pa diskurz o predstavnstvu »spolov« zagotovo postavlja v ospredje.

Pri sami uvedbi posebnih politik za zagotovitev enakopravnosti žensk v predstavniških telesih gre torej za pozitivno diskriminacijo oz. za specifičen odstop od načela enakopravnosti (nediskriminacije). V širšem smislu pozitivna diskriminacija pomeni uveljavljanje posebnih pravnih položajev in/ali posebnih pravic, ki so namenjene preprečevanju manj ugodnih položajev in spodbujanju oziroma ustvarjanju enakih možnosti določenih kategorij oseb, v tem primeru žensk (Cerar 2005, 34).

»Raziskovalne ugotovitve kažejo, da v Sloveniji lahko govorimo o prevladi vrednot, ki proizvajajo posredno diskriminacijo žensk. Ta ni le domena strank in njihovih meril za izbor kandidatov za nastop na volitvah, ampak tudi volivcev, ki se v svojem volilnem odločanju v pomembni meri odločajo na podlagi političnih izkušenj kandidatov« (Krašovec in Fink Hafner 2004, 96), le-teh pa naj bi po številnih raziskavah ženske imele manj. Politično predstavništvo žensk je podvrženo številnim ukrepom politike enakih možnosti. Enakost spolov v sodobnih družbah še zmeraj ostaja odprto vprašanje, konsolidacija enakih pravic pa nedokončano delo. Pravne

ovire so večinoma odstranjene in ženske imajo enako možnost politične participacije kot moški, vendar so kljub temu na vseh ravneh politike predstavnice ženskega spola v veliki manjšini (Bačlija 2013, 51). Zajc (2004, 127) navaja, da je največja odstopanja v razmerju med strukturo prebivalstva in sestavo parlamenta možno ugotoviti ravno pri zastopanju spolov, kjer je še posebej problematično predstavništvo žensk.

Po mnenju Antić Gabrove (2008, 82) je bila slovenska težava (in še vedno je) v tem, da imajo kvote negativno konotacijo med politiki, pa tudi v javnosti, saj jih povezujejo z zapuščino socialistične preteklosti. Vendar nas na negativno konotacijo spolnih kvot po našem mnenju navezuje tudi citat Carole Pitman (v Antić Gaber 1998, 36), ki meni, *»da za feministke demokracija ni nikoli obstajala. Ženske v popolnosti nikoli niso bile in še vedno niso sprejete kot enake članice v nobeni državi, ki jo poznamo kot demokracijo. Enakih možnosti liberalizma in participativne demokracije vseh ljudi pa ne bo mogoče doseči brez radikalnih sprememb v osebnem in domačem življenju«*.

2 RAZISKOVALNI OKVIR IN METODOLOGIJA

Slovenija je po svoji ustavi opredeljena kot demokratična republika, kjer so moškim in ženskam z ustavo in zakoni zagotovljene enake politične pravice. Gortnarjeva (2004, 1035) pred zakonsko uvedbo spolnih kvot ugotavlja, da zgoraj omenjene pravno-formalne določbe ne zagotavljajo dejanske enakosti spolov v politični participaciji in političnem odločanju. Izhajajoč iz omenjenih dejstev je namen magistrskega dela ugotoviti, ali zakonsko predpisane spolne kvote predstavljajo umetno ustvarjeno enakopravnost ali pa enakomerno zastopanost spolov. Osrednje vprašanje, na katerega je po več kot desetih letih od uvedbe spolnih kvot v Sloveniji potrebno ponovno odgovoriti, je zagotovo, *kakšen odnos imajo aktualne in bivše poslanke Državnega zbora RS do spolnih kvot. Kakšne so njihove izkušnje s spolnimi kvotami.*

Tabela 2.1: Izbrana dejavnika raziskovanja

Študija primera – konkretna skupina	Dejavniki kot neodvisna spremenljivka
Poslanke, ki so bile v časovnem obdobju 1992–2014 izvoljene v DZ RS	<ul style="list-style-type: none"> • Ideološka pozicija politične stranke, ki ji poslanke pripadajo • Predhodne politične izkušnje poslank

2.1 Izbira in obdelava podatkov

Oprelitev skupine

Populacija, ki nas je v okviru magistrskega dela zanimala, so vse poslanke Državnega zbora Republike Slovenije. Pri tem je treba omeniti, da gre za 7 različnim mandatnih obdobjih v časovnem okvirju od leta 1992 do leta 2014. Sodeč po statističnih podatkih je bilo v vseh mandatnih obdobjih skupaj izvoljenih 144 poslank (Državni zbor 2014, 13. december). Nekatere od njih so bile izvoljene večkrat.

Načrt zbiranja podatkov

Poslanke v tekočem mandatnem obdobju smo za sodelovanje v raziskavi zaprosili s prošnjami, poslanimi preko elektronskih naslovov, ki so objavljeni na spletni strani Državnega zbora Republike Slovenije, in preko navadne pošte. Na vodje poslanskih skupin smo naslovili pisno prošnjo, da svoje predstavnice prosijo za sodelovanje. Predstavnice, ki so funkcijo poslanke opravljale v preteklih mandatnih obdobjih, smo k sodelovanju povabili z vabili, poslanimi preko političnih strank na listah, na katerih so kandidirale.

2.2 Raziskovalna vprašanja in hipoteze

Na podlagi teoretičnih izhodišč smo za namene magistrskega dela oblikovali naslednja raziskovalna vprašanja in hipoteze:

RV1: Ali se odnos političnih predstavnic do formalnopravno urejenih spolnih kvot v Republiki Sloveniji razlikuje glede na ideološko pozicijo politične stranke, iz katere prihajajo?

Kot ugotavlja Caul (2010, 160), naj bi bile levo usmerjene politične stranke v večji meri naklonjene spolnim kvotam zaradi njihove egalitarne ideologije. Feministična gibanja so bila tradicionalno povezana s strankami z levega političnega pola. Zagotovo pa slednje niso več edine, ki podpirajo spolne kvote in vključevanje žensk v politiko. Na podlagi ugotovitev Antič Gabrove (1998) lahko sklepamo, da imajo politične stranke z desnega dela ideološkega kontinuuma najmanj mehanizmov za podporo žensk v politiki. Naklonjenost vključevanju žensk v politiko v liberalnih strankah, ki prav tako v statutih nimajo formalno postavljenih spolnih kvot, pa avtorica utemeljuje s podatki o kandidatnih listah teh strank.

H1: »Poslanke, ki prihajajo iz ideološko desno orientiranih političnih strank, v manjši meri podpirajo spolne kvote kot poslanke iz levo orientiranih političnih strank.«

RV2: Ali se odnos političnih predstavnic do formalnopravno urejenih spolnih kvot v Republiki Sloveniji razlikuje glede na dolgotrajnost njihovega delovanja v slovenskem političnem prostoru in glede na njihove morebitne predhodne izkušnje (npr. kandidatura na lokalnih volitvah)?

Čeprav je vprašanje o vplivu predhodnih političnih izkušenj in dolgotrajnosti političnega delovanja na odnos do spolnih kvot redko izpostavljeno, nekatere raziskovalne ugotovitve pokažejo, da ravno ženske s predhodnimi političnimi izkušnjami v veliki meri nasprotujejo spolnim kvotam (Bird 2003, 29).

H2: »Poslanke z večjimi političnimi izkušnjami spolnim kvotam v večji meri pripisujejo negativno konotacijo kot poslanke brez predhodnih političnih izkušenj.«

2.3 Raziskovalne metode in tehnike

Poznavanje širokega obsega razpoložljivih tehnik, s katerimi je možno izvesti raziskavo, je ena izmed pglavitnih zahtev in zagotovil za nesporno izvedbo raziskovanja (Kustec Lipicer 2002, 93). Po Majchrzakovi (1984, 66) različni metodološki pristopi širijo verodostojnost zbranih podatkov. Tako bomo za namen

raziskovanja in empirične analize zbranih podatkov uporabili naslednje raziskovalne metode in tehnike:

- **Analiza in interpretacija sekundarnih virov;** odnos političnih strank in javnosti do spolnih kvot ter raznovrstne razprave in soočenja mnenj o spolnih kvotah so analizirali in utemeljevali že številni avtorji. Njihove ugotovitve smo analizirali z namenom, ki ga izpostavita Hogwood in Gun (1984, 69), in sicer da pridobimo potrebna znanja za nadaljnje delo oz. naše raziskovanje.
- **Primarna analiza podatkov;** mnenje poslank o spolnih kvotah smo pridobili s pomočjo anketnih vprašalnikov in jih analizirali s programom za statistično obdelavo podatkov SPSS. Namen ankete je bil zajeti celotno populacijo poslank in raziskati njihov odnos do spolnih kvot ter tako ugotoviti, ali na ta odnos lahko vplivata izbrana dejavnika (ideološka pozicija politične stranke, iz katere prihajajo, ter njihove predhodne politične izkušnje). Na vprašanja je odgovorilo 36 poslank od 141, na katera smo naslovili prošnjo za sodelovanje.
- **Polstrukturirani družboslovni intervju;** polstrukturirani družboslovni intervju smo opravili z dvema nekdanjima poslankama. Merilo njunega izbora je bilo njuno angažiranje in javna izpostavitve v razpravah o spolnih kvotah ter izkazana želja po poglobljenem sodelovanju v raziskavi. Pri tem smo zasledovali tudi merilo njune ideološke usmeritve, da prihajata iz strank z različno ideološko pozicijo. Namen intervjujev je bil pridobitev dodatnih, bolj poglobljenih podatkov oziroma stališč poslank o spolnih kvotah. Poslanki sta za namene magistrskega dela dovolili poimensko objavo celotnega intervjuja.

3 TEORETIČNA IZHODIŠČA

3.1 Feminizem in politika

Predstavnice mojega spola mi bodo, upam, odpustile, če jih obravnavam kot razumna bitja, namesto da bi laskala njihovim dražljivim čarom in gledala nanje, kot da bi bile v stanju nenehnega otroštva, nezmožne stati na lastnih nogah. Z vso resnostjo želim pokazati, v čem sta resnično dostojanstvo in sreča. Ženskam želim dopovedati, naj si prizadevajo pridobiti tako duhovno kot tudi telesno moč, in jih prepričati, da so sladokusne fraze, rahločutnost srca, pretanjenost čustvovanja in uglajenost okusa komaj kaj drugega kot sinonimi za pridevnike, ki označujejo šibkost, in da bodo bitja, ki so zgolj predmet pomilovanja in takšne ljubezni, ki je pomilovanju sestra, hitro postala predmet zaničevanja (Marry Wollstonecraft 1993, 13).

Jalušičeva (1992, 121) navaja, da naj bi ravno knjiga Marry Wollstonecraft *A Vindication of the Rights of Women (1792)* predstavljala zametke feminizma, saj je v njej zarisan teoretski okvir za feministično aktivnost. Sama vsebina po eni strani velja za mesto prekinitve zgodnjeliberalnega diskurza človekovih pravic, po drugi pa za njegovo nadaljevanje z drugimi sredstvi. Avtorica meni, da gre za utemeljevalni tekst, katerega premise so se v nadaljevanju predvsem praktično realizirale ali celo vedno bolj konkretizirale in dopolnjevale: npr. z zahtevo po volilni pravici, po pravici do dela, socialni zaščiti idr.

Feminizem je širok pojem, ki v svojem jedru konceptualizira odnose med moškimi in ženskami ter tako raziskuje zatiralske odnose med spoloma. Neenakost med spoloma je vgrajena v organizacijo poroke in družine, dela in gospodarstva, politike, religije, umetnosti in drugih kulturnih produkcij. Zagotavljanje ženske in moške enakopravnosti zato zahteva socialne in ne individualne rešitve (Lorber 2009, 8).

Prve definicije feminizma v smislu pozicije v političnem prostoru izvirajo iz konca 19. in začetka 20. stoletja. Med letoma 1846 in 1892 je *Oxford English Dictionary* definiral feminizem kot stanje femilnosti in poženščenosti. Leta 1906 francoski *Dictionnaire de philospohie* feminizem definira kot pozicijo, ki je naklonjena

pravicam žensk. Feminizem kot pojem naj bi v splošno rabo za označevanje političnega gibanja prišel okoli leta 1910, takšna raba pojma pa naj bi izvirala iz Francije. Danes je pod oznako feminizem mogoče najti paleto različnih stališč, gibanj, tako imenovanih družbenih praks, teorij, verovanj, pobud, skupin in ne nazadnje tudi pomenov. Že sam poskus njihovega poenotenja v enem samem imenu, cilju in razlagi ni samo skrajno problematičen, temveč tudi skorajda nemogoč. Hkrati pa je pojem sam tako zelo prešel v vsakdanjo rabo, da ga danes uporabljajo celo za označevanje stila oblačenja in načina obnašanja (Jalušič 1992, 121–123).

Squires (2009, 26) pomembnost pripisuje interdisciplinarnemu razvoju feministične teorije. Po njenem mnenju sega čez meje disciplin, povezuje ideje, metodologije in teme, običajno umeščene v kanone ločenih disciplin. Avtorica, ki se ukvarja s prenovno politične teorije v luči feminizma, se pogosto opira na teoretske tekste, ki nastajajo v psihologiji, literarni teoriji, filmski teoriji, sociologiji in filozofiji. V preučevanje politike vpelje teme in pristope, ki so običajnejši za humanistiko. Razprave, v katerih nastajajo produktivni prispevki za rekonceptualizacijo političnega iz različnih spolno zaznamovanih perspektiv, se v veliki meri opirajo na feministično teoretsko literaturo, ki je po mnenju avtorice odkrito in samozavestno interdisciplinarna.

Jeretič (2000, 491) ugotavlja, da je kritično soočenje feminizma in postmoderne rezultiralo v izredno plodnem razvoju politične teorije, ki v zadnjih desetletjih analizira krivice, ki izhajajo iz reprodukcije odnosov dominacije v družbenih strukturah, in postavlja nastavke za politično prakso, ki bi omogočila "pravičnejše" družbene strukture. Po prvih neizpodbitnih uspehih feminizma na tem področju se je namreč pokazalo, da se ti uspehi ne bodo mogli razvijati s konceptualnim orodjem, ki ga je razvil prvi val sodobnega feminizma. Za nov kakovostni preskok politične teorije in prakse emancipacije pa je potrebno ta orodja kritično premisliti in jih nadomestiti s takimi, ki bodo omogočila oblikovanje nove družbene realnosti.

Odločitev za emancipacijo, ki jo Jeretič (2000, 475) v svojem prispevku definira kot prizadevanje za oblikovanje kulturnega okvirja, ki bi omogočal avtonomno razvijanje identitet in enakopraven nastop le-teh v javnem komuniciranju, se zgodi v kontekstu naše vnesenosti v družbene strukture, ki so zgodovinska kontingenca. Po njegovem

mnenju so temelj takšne odločitve različne osi naše identitete, ki je konstruirana v skupnosti, v kateri bivamo. Pogoji odločitve za emancipacijo pa naj bi izvirali iz naše osebne zgodovine kot razvoja identitete, ki je naše (spreminjajoče se) polje, iz katerega se raztezajo povezave z drugimi polji družbene realnosti. Odločitev za etično pozicijo emancipacije torej izhaja iz konstelacije vrednot, idej, pomenov, s katerimi se identificiramo. Simoniti (2000, 5) je mnenja, da bo ženska, ki je popolnoma vkomponirana v moški svet, imela čas le za moškost in nič za ženskost. Zatorej meni, da je ženska emancipacija na moški način torej zmotna in nepotrebna. Po njegovem mnenju je smiselna le ženska emancipacija po žensko. Posledično je upor in vdor ženske pameti v moški svet nujnost. Ženska emancipacija je, na kratko rečeno, možna le skozi politiko. Po Jeretičevem mnenju (2000, 467) v boju za emancipacijo igra v zadnjih desetletjih osrednjo vlogo feminizem. Zgodnji feminizem je gradil emancipacijo žensk na dokazovanju enakosti moških in žensk po naravi. Sodobni feminizmi pa pristajajo na priznavanje razlik med spoloma in gradijo na njunih v temelju različnih življenjskih izkušnjah (Fink Hafner in Krašovec 2004, 103).

V zahodnih državah, kjer prevladuje demokratični družbeni sistem, se v današnjem času veliko govori o pomenu položaja ženske v družbi. Feministke pogosto zatrjujejo, da so njihove osnovne probleme nadomestili bolj pomembni problemi, kot so vprašanja o oblasti, o pomenu demokracije, o svobodi in pravičnosti. Mnogi avtorji, ki preučujejo feministično teorijo, so mnenja, da bi bilo potrebno »politično filozofijo napisati znova in se je lotiti s povsem drugega zornega kota« (Miller, 2007, 101).

Poznavanje razvoja feministične teorije Alenka Kuhelj (1999, 65) izpostavi kot zelo pomembno za razumevanje vzrokov in posledic politične (ne)zastopanosti žensk v državnih organih. Opozori, da se vprašanje diskriminacije žensk v feministični teoriji najprej izpostavi kot zahteva po enakosti. Gre predvsem za enakost z moškimi ter za iskanje in dokazovanje enakih sposobnosti in zmožnosti obeh spolov. Na drugi strani, a vendar ne v nasprotju s to teorijo, se je pojavila teorija pozitivne diferenciacije, torej iskanja enake vrednosti v različnosti. Avtorica v svoji analizi izpostavi ugotovitve Carol Gilligan, ki v svojem delu "*In a Different Voice*" predstavi ideje o pomembnosti diferenciacije za razvoj ženskega vprašanja in položaja žensk v političnem življenju. Vendar Kuheljeva (1999, 65) ob tem opozori tudi na ugotovitve Catherine A. MacKinon, ki meni, da je nevarnost takšnih stališč v tem, da zahteva

zgolj po enakosti v različnosti lahko bolj poudari in odpravi različnost, to je neenakost med spoloma. Avtorica zato predlaga tretjo pot, in sicer pot prevlade oz. dominacije. Če lahko moški ustvarjajo vse družbene standarde, vključno s pravnimi normami, po svojem sistemu, potem je bistveno spremeniti temeljni koncept oz. sistem produkcije družbenih standardov. Diferenciacija, čeprav pozitivna, predstavlja namreč moški standard, zato je potrebno spremeniti temelje oblikovanja standardov in enakost med spoloma utemeljiti na ženskih stališčih, ki naj tako postanejo osnovni družbeni standard.

Ne glede na ločena mnenja v sami feministični teoriji je potrebno poudariti, da je prav feminizem demokratični diskurz premestil s področja politične enakosti državljanov na področje enakosti spolov (Mouffe in Laclau 1987, 127). Prav tako Lovenduski (v Squires 2009, 30) pravi, da je dal feminizem politologiji trojni prispevek. Prvi je identificiranje in objavljane seksističnih predsodkov standardne literature o politični participaciji, politični socializaciji in volilnem vedenju; drugi je zbiranje novega raziskovalnega gradiva; tretji prispevek pa je produkcija kritično-teoretskih del.

3.2 Politično predstavništvo in ženske

Ko govorimo o »*ženskah v politiki*«, ne govorimo o političnosti žensk niti o politiki, ki bi jo uveljavljale samo ženske ali vse ženske, ki se ukvarjajo s politiko, čeprav je res, da je taka politika rezultat ženskih bojev za politično enakost, za enakost možnosti, za to, da bi bila spolna razlika priznana za politično relevantno (Antić Gaber 1992, 107). Za politiko velja, da je moško področje. Moški so zase oblikovali okolje, v katerem delujejo, postavili pravila igre in norme obnašanja (Ross 2002, 193). Ženske so, predvsem do nedavna bile, poleg nekaterih manjšin, s stališča koncepta državljanstva najbolj prikrajšana in zapostavljena družbena skupina oziroma segment populacije. Najpogostejši argumenti za to nepravilno prakso gredo v smer, da je državljanstvo, predvsem v svoji klasični republikanski obliki, status, izdelan za moškega (Deželan in drugi 2007, 58). Tako ženske ob vstopu v politiko naletijo na mnoge ovire, ki so bodisi osebne bodisi poklicne, prav gotovo so pa v določeni meri povezane z obstoječim sistemom, ki so ga v veliki večini vzpostavili moški.

Diskriminacija, kulturne in strukturne ovire zagotovo prispevajo, da razlika med spoloma v politiki ostaja osrednje družbeno-politično vprašanje. Toda raziskovanje slednjega odpira tudi širši diskurz glede ambicij moških in žensk, ki ga ni možno zanemariti (Lawless in Fox 2005, 21).

Pri presojanju demokratičnosti posameznih političnih sistemov je po mnenju Antić Gabrove (1998, 27) poleg vprašanja uveljavljanja človekovih pravic kot individualnih pravic, vprašanja lokalne zastopanosti ter zastopanosti manjšin pomembno tudi vprašanje, kako konkretna predstavniška vladavina rešuje problem zastopanosti posameznih družbenih kategorij, kot so razred, rasa, nacionalnost in spol. »Ne glede na oblike predstavniških institucij in različne načine njihovega delovanja vprašanje politične reprezentacije, to je, komu je poverjen »glas« posebnega segmenta populacije, ostaja jedro vprašanja političnega predstavnštva« (Medved 2005, 524).

V koncept predstavnštva Pitkin (v Bacchi 2006, 36) razlikuje med dvema dimenzijama predstavnštva: *predstavnštvo kot »acting for« ali empirična dimenzija*, kjer je izvoljeni predstavnik zaupnik, ki je pooblaščen, da uporablja svojo presojo, ko deluje v imenu svojih elektorjev. Ter *predstavnštvo kot »standing for« ali teoretična dimenzija*, kjer je delegat, ki je strogo odgovoren tistim, ki so ga izvolili. Med tem avtorici številnih prispevkov in raziskav s področja spolnih kvot Norrisova in Lovenduskijska (v Krašovec in Fink Hafner 2004, 76) menita, da so se zgodovinsko oblikovali štiri modeli predstavnštva: *teritorialni model*, po katerem predstavniki predstavljajo interese teritorialnega področja, kjer so bili izvoljeni; *pluralistični model*, kjer predstavniki predstavljajo različne tekmujoče interese; *strankarski model*, kjer naj bi predstavniki predstavljali politični program in politiko stranke, na listi, na kateri so bili izvoljeni; *demografski model*, kjer predstavniki predstavljajo mikrokozmos populacije. Slednji je glede na dejstvo, da ženske predstavljajo več kot polovico prebivalstva, izrednega pomena za predstavniško demokracijo. Norrisova na podlagi sklicevanja na demografski model ugotavlja, da parlamenti svoje predstavniške vloge ne opravljajo ustrezno, če ne zrealizirajo socialne, demografske in s tem tudi spolne sestave navezane družbe (v Krašovec in Fink Hafner 2004, 76).

Širše razprave o predstavniški demokraciji in zastopstvu žensk pa po mnenju Antić

Gabrove (1998, 20) najpogosteje odpirajo naslednja vprašanja:

- *Ali je sistem predstavništva dejansko možno oblikovati tako, da je predstavljena volja vsega ljudstva, tako po teritorialnem načelu kot po načelu razredne, nacionalne, spolne, rasne in druge pripadnosti?*
- *Ali je predstavnik ljudstva pri odločanju o splošnem dobrem svoboden ali pa mora za svoje odločitve pridobiti soglasje volivcev?*
- *Koga in čigave interese zastopa izvoljeni predstavnik?*

Čeprav sodobne liberalne demokracije temeljijo na principu političnega predstavništva, kjer naj bi sestava političnih teles odražala socialno, demografsko in spolno sestavo družbe, številni avtorji na primer ugotavljajo, da je zaradi močne podreprezentativnosti žensk v parlamentih kršena pravica volivcev, da so zastopani pravično. Nesorazmernost pa v tem primeru odpira vprašanje popolne in legitimne demokracije (Lovenduski in Squires v Fink Hafner in Krašovec 2000, 142). Ženske sicer niso številčna manjšina, se pa praviloma pojavljajo kot politično marginalizirana družbena skupina. J. S. Mill, ki je zagovarjal pravico številčnih manjšin do predstavnikov v parlamentu, v *Considerations* pravi: *»Manjše skupine bi imele natanko tolikšen delež moči, kot bi ga morale imeti. Vpliv, ki ga lahko izvajajo, bi bil natančno tolikšen, do kakšnega so upravičeni s številom glasov volivcev. Vsekakor morajo v parlamentu biti zastopani vsi interesi ali razredi, ki so pomembni«* (v Antić Gaber 1998, 29–30).

Kot ugotavljajo različni avtorji (npr. Randall 1987, Noris in Lovenduski 1989, Craft in Wayne 2004, Swers 2002), podzastopanost žensk v politiki prav tako vpliva na oblikovanje dnevnega reda in postopke odločevalskih procesov. Navezujoč na demografski model predstavništva podzastopanost žensk v parlamentu pomeni, da več kot polovica družbe oziroma prebivalstva nima nikakršne možnosti izražanja svojih mnenj in stališč, ki bi lahko imela vpliv na končne politične odločitve. Sodobne feministične kritike predstavniške demokracije po mnenju Antić Gabrove (1998, 41–47) prav tako izhajajo iz problema podzastopnosti žensk v pomembnih organih političnega odločanja, predvsem v parlamentu. Avtorica predstavi zahteve po bolj izenačeni zastopanosti

moških in žensk v parlamentu, ki po njenem mnenju temeljijo na naslednjih izhodiščih:

- *Ženske naj bodo zastopane v parlamentu zaradi osnovne družbene pravičnosti.*
- *Ženske naj bodo zastopane v parlamentu zato, ker so posebna družbena skupina – še posebej, ker so bile doslej podprezentirane.*
- *Ženske naj bodo zastopane v parlamentu, s tem bodo obogatile ali celo spremenile politično življenje.*

Squires (2007, 1) opozori na problem paritete politične participacije spola, posledica katere so institucionalni mehanizmi za spodbujanje participacije žensk. V svoji raziskavi kot tri ključne strategije zagotavljanja enakosti spolov v politični sferi izpostavi spolne kvote, »agencije« za ženske v politiki in integracijo načela enakosti spolov.

3.3 Spolne kvote – enakomerna zastopanost spolov ali umetno ustvarjena enakopravnost?

In zakaj je tako pomembno govoriti o enakih možnostih žensk in moških v politiki? Razlog je zelo preprost: prava demokracija lahko obstaja samo v družbi, kjer se vsi državljani in državljanke počutijo vključene in sposobne sprejemati odločitve, ki vplivajo na njihova lastna življenja. Stabilne in napredne družbe se lahko razvijejo le iz družbe, do katere člani, tako moški kot ženske, čutijo izrazito pripadnost (Carlström 1999, 25). Ženske v politiki torej povečajo možnosti, da na dnevni red pride več socialnih tematik. Večji delež žensk v politiki ima prav tako pozitiven vpliv na politično participacijo žensk, kar v svoji raziskavi ugotavljata tudi Karp in Banduccijeva (2008, 106–109). Po njunih ugotovitvah naj bi prisotnost žensk v politiki povečala politično diskusijo med ženskami, povečala zaupanje v vlado ter politično učinkovitost.

Enakomerna zastopanost spolov je zagotovo vprašanje demokracije, saj družba, ki nima zagotavljenega enakopravnega predstavnštva, ne more in ne sme biti videna kot

delujoča demokracija (Dahlerup in Freidenvall 2008, 20). Sprejetje kvot je izraz politične volje, saj gre za ukrep, ki je predvsem politične narave. Običajno je ukrep začasen in naj bi spolu, ki ima slabši izhodiščni položaj, pomagal pri samem vključevanju v sistem. Kvote, kot jih poznamo v politiki, naj ne bi diskriminirale in pomenijo mehanizem odpravljanja posledic daljšega obdobja neposredne ali posredne diskriminacije žensk. Ženske kot skupino, ki je bila v zgodovini v neenakem položaju z moškimi, obravnavajo na poseben način in jo postavljajo v poseben položaj. Po drugi strani pa lahko izzovejo občutek diskriminacije in manjvrednosti, zato je diskusija o tem, ali so kvote diskriminatorne, še vedno aktualna (Antić Gaber 1998, 143–145).

Spolne kvote

»Kvote same po sebi ne bodo rešile problema nizke zastopanosti žensk v politiki, lahko pa pozitivno vplivajo na premike v delovanju strank in njihovih naporih za promocijo žensk v politiki in na pripravljenost tistih, ki naj bi v politiko šele vstopile« (Jalušič in Antić Gaber 2001, 46).

Spolne kvote v širšem tehničnem smislu pomenijo ukrep, ki politične stranke prisili, da rekrutirajo, nominirajo ali postavijo več žensk na politične položaje. Uvedba kvot bremena zastopanosti žensk ne prenaša na posameznice, ampak na subjekte, ki nadzorujejo sam volilni proces. Glavni namen spolnih kvot je rekrutiranje žensk na politične položaje, s čimer se jim zagotovi, da niso izolirane iz političnega življenja (Mathland 1998, 92). V nekaterih državah se kvote nanašajo na manjšine na podlagi regionalnih, etničnih, jezikovnih ali religijskih razlik (Dahlerup 2003, 4). Zagotovo pa uvedba kvot pomeni prehod iz tradicionalnega liberalnega razumevanja zastopanosti v vzpodbujanje reprezentativnosti, kjer so različne skupine prisotne bolj pravično (Krook in drugi 2006, 214). Same zahteve po kvotah v politiki pa kažejo na dejstvo, da so ženske v politiki podreprezentirane in torej potrebujejo posebne ukrepe za spremembo takšnega stanja (Gortnar 2004, 1036).

Kot vidimo v tabeli, je možno razlikovati med vsaj dvema dimenzijama spolnih kvot:

Tabela 3.1: Dimenzije spolnih kvot

Spolne kvote			
1. dimenzija/ <i>mesto oz. obveznost spolnih kvot, kaj določa kvotni sistem?</i>	<u>Ustavne in zakonske:</u> Predpisujejo spolno sestavo kandidatnih list vseh političnih strank, ki sodelujejo na volitvah.		<u>Strankarske:</u> So prostovoljno sprejete s strani političnih strank. Gre za obliko internih strankarskih zahtev po minimalnem odstotku kandidatk.
2. dimenzija/ »rekrutacijski postopek«: <i>raven selekcijskega in nominacijskega procesa, na kaj so kvotna določila usmerjena?</i>	<u>Primerni kandidati</u> <u>(»aspiranti«):</u> <u>»mehke kvote«:</u> kuša se zagotoviti vsaj nekaj potencialnih kandidatk, ki se jih obravnava v procesu nominacij za volitve. Kvote v stopnji med primernimi in potencialnimi kandidati vplivajo zgolj na interno izbiro (statutarna pravila).	<u>Potencialni kandidati:</u> Dejanska nominacija kandidatov; najpogosteje uporabljena vrsta kvot. Lahko so zakonsko predpisane ali zgolj praksa političnih strank.	<u>Izvoljeni oz. rezervni sedeži:</u> Zahteva za določeno število parlamentarnih sedežev za ženske, ki je zapisana v ustavi ali zakonu. Rezervirani sedeži so lahko zagotovljeni z <i>imenovanjem</i> ali z <i>neposrednimi volitvami</i> .

Vir: Dahlerup (2006a, 19–21), Dahlerup in Freidenvall (2008, 13–14).

Kot ugotavlja Mathland (2006, 280), številne analize pojasnjujejo, da je tip kvot sistematično povezan z volilnim sistemom in stopnjo demokracije. Demokratične države s proporcionalnim volilnim sistemom uporabljajo kvote, ki poskušajo zagotoviti večje število žensk na kandidatni listi. Demokracije z večinskim volilnim sistemom pa najpogosteje uporabljajo kvote v prvi fazi rekrutacijskega postopka. Kvote, ki predstavljajo različne mehanizme v obliki rezerviranih sedežev, pa so značilne za poldemokratične države (Mathland 2006, 280).

Spolne kvote: »Pro vs. Contra«

Različne argumentacije uvedbe spolnih kvot v smislu (ne)primernega ukrepa, ki ima navsezadnje tudi politične posledice, je možno razumeti iz vidika diskriminacije in prava, vidika reprezentativnosti, enakosti, državljanstva, spola in pravic. Nasprotniki spolnih kvot (glej v Dahlerup in Friedenval 2008) so mnenja, da so kvote v nasprotju z načelom enakih možnosti za vse, saj dajejo ženskam prednost pred moškimi. Na drugi strani zagovorniki (glej v Krook in drugi 2006) spolnih kvot zagovarjajo, da kvote niso diskriminatoren ukrep, temveč nadomestilo za dejanske ovire, ki ženskam preprečujejo politično predstavnost. Argument, da so kvote nedemokratične, saj posegajo v pravice volivcev, ki po mnenju nasprotnikov spolnih kvot nimajo možnosti, da odločijo, kdo je izvoljen, zagovorniki soočijo s tezo o nadzorovanju kandidatur s strani političnih strank in ne volivcev. Zato po njihovem mnenju spolne kvote niso poseg v pravice volivcev. Po mnenju nasprotnikov spolnih kvot te kršijo načela liberalne demokracije, njihova uvedba pa povzroča precejšnje konflikte znotraj političnih strank. Prav tako so po njihovem mnenju ob uporabi kvot ženske izvoljene zaradi svojega spola in ne zaradi svojih (političnih) sposobnosti ali izobrazbe. Zagovorniki spolnih kvot pa po drugi strani trdijo, da so kvalifikacije žensk kljub njihovi izobrazbi in usposobljenosti degradirane, kar se odraža tudi v političnem predstavnstvu, kjer prevladujejo moški.

Argumentacije »*pro vs. contra*« o spolnih kvotah prikazujemo shematično v spodnji tabeli.

Tabela 3.2: Argumenti za in proti kvotam

<i>Pro</i>	<i>Contra</i>
<ul style="list-style-type: none"> • kvote zagotavljajo, da politične stranke ne nominirajo večine moških kandidatov • kompenzirajo obstoječe neenakosti • politično predstavništvo je predstavništvo različnih družbenih skupin in sposobnosti • zagotavljajo več demokratičnega odločanja • ženske so enako sposobne kot moški • ženske izkušnje so potrebne v političnem prostoru 	<ul style="list-style-type: none"> • kvote so v nasprotju z načelom enakih možnosti in predstavljajo povratno diskriminacijo moških • politično predstavništvo kot predstavništvo idej, interesov in pravičnosti • kvote so nedemokratične • ženske ne želijo biti izvoljene zgolj zaradi njihovega spola • ženske in moški imajo enak status v družbi, zato kvot ne potrebujemo • žensk, ki želijo biti politično, aktivne ni veliko

Vir: Bacchi (2006, 32–46); Dahlerup (2006b, 296–300); Dahlerup in Freidenvall (2008, 18–19).

3.4 Modeli zagotavljanja enakopravnosti: primeri nekaterih držav

Kratka predstavitev urejanja enakopravnosti spolov v politiki v ostalih državah ni namenjena široki in poglobljeni primerjavi nekaterih držav z Republiko Slovenijo, ampak je v magistrsko delo umeščena zgolj zaradi prikaza širšega koncepta uvedbe spolnih kvot, katerega smisel je vsaj na enem mestu orisati specifično reševanja problema podzastopanosti žensk v politiki. Na tem mestu je nujno poudariti, da gre med državami, ki bodo omenjene, in Slovenijo za velike zgodovinske in kulturne razlike, kot so položaj cerkve v državi, življenjski standard, ekonomska razvitost, večnacionalnost ali enonacionalnost družbe, etnična heterogenost ali homogenost

družbe, stopnja politične svobode in odprtosti, demokratična tradicija. Torej gre lahko za izredno velike razlike ekonomske, sociološke in politološke značilnosti med posameznimi državami.

Kot prvo bi izpostavili Švedsko, kjer je zastopanost žensk v politiki zelo visoka, vendar le-te ni možno pripisati spolnim kvotam (Friedenvall 2003, Tienari in drugi 2009). Visok delež žensk v politiki so na Švedskem dosegli s postopnim razvojnim modelom (»incremental track«), ki stremi k temu, da se večja enakopravnost dosega postopoma. Zakonsko urejanje samega področja je prisotno le do mere, da enake možnosti usmerja v pravo smer. Švedska je prav tako znana po pogosti mobilizaciji žensk izven in znotraj strank, kjer pritiskajo na politično elito za večje vključevanje žensk v politiko (Friedenvall in drugi 2006, 55–63). Pomanjkljivost inkrementalnega modela je, kot izpostavlja Dahlerup (2006, 7), v tem, da ženske naj ne bi imele enakih političnih virov kot moški. Prav tako se predpostavlja, da bo omenjeno dejstvo ob razvoju družbe izginilo. Popolno nasprotje postopnemu razvojnemu modelu na Švedskem je model hitrega povečanja deleža žensk v politiki (»fast track«)², ki je značilen za Latinsko Ameriko, Afriko in Azijo. Omenjene države z zakonsko določenimi spolnimi kvotami ali rezerviranimi sedeži beležijo visok delež žensk, ki so prisotne v politiki. V tem primeru gre za pojav, kjer so iz skorajda nikakršne reprezentativnosti žensk uspeli zagotoviti 30 ali več odstotkov žensk v parlamentu (Dahlerup in Freidenwall 2005, Tripp in Kang 2007). Zagovorniki t. i. hitrega modela so kritični do urejanja reprezentativnosti žensk s prej omenjenim postopnim modelom, saj se po njihovem mnenju politično zastopstvo žensk ne izboljšuje sorazmerno s časom, kajti nove generacije prevzemajo tradicionalni odnos do spolne hierarhije, moški pa se ne bodo prostovoljno odpovedali moči (Dahlerup in Freidenvall 2003, 8–10). Zagovorniki hitrega modela so mnenja, da so za rekrutacijo in izvoljivost žensk spolne kvote potrebne. Predpostavljajo, da niti povečanje političnih virov ne bo vplivalo na enakopravno zastopanost, izključenost in diskriminacijo žensk v politiki pa izpostavljajo kot pomembna dejavnika za identifikacijo in razumevanje problema podzastopanosti žensk (Dahlerup 2006, 8).

² Razlika med zgoraj omenjenima modeloma je v različnih vrstah politike za dejansko enakopravnost in v hitrosti zgodovinskega razvoja ženskega predstavnštva (Dahlerup in Freidenvall 2006, 6).

Kot dejavnik, ki je imel velik vpliv na (ne)enakopravno zastopanost spolov v španski politiki, lahko zagotovo izpostavimo katoliško cerkev, ki je žensko strogo postavljala v kontekst tradicionalnega. V Španiji so sicer leta 2007 sprejeli zakon o spolni enakosti, ki je uvedel minimalnih 40 odstotkov in maksimalnih 60 odstotkov za oba spola na kandidatni listi na vseh volitvah. Vendar omenjeni zakon ni imel vpliva na večjo zastopanost žensk v parlamentu (Valiente 2008, 21).

Kvota kot možni mehanizem za večjo prisotnost žensk je dolgo časa zavračala večina postsocialističnih držav. Tako so na Češkem mehanizem spolnih kvot zavrnila vse politične stranke. Na Poljskem se je k uvedbi kvot nagibala le postkomunistična levica. Na Slovaškem so kvote poskušali uzakoniti, vendar jim prav tako kot na Madžarskem to dolgo časa ni uspelo (Jalušič in Antić Gaber 2001, 45).

Zaradi nacionalnega konteksta in okolja, ki ima na številnih področjih velik vpliv na nacionalne zakonodaje, je »Evropska unija vprašanje uravnotežene zastopanosti moških in žensk na vseh treh (lokalni, nacionalni in subnacionalni) ravneh odločanja izpostavila v mehki zakonodaji, ki je neobvezna, nadzor nad izvajanjem pa je omejen le na poročila, kar pomeni, da tudi ni nobenih sankcij ob neizvajanju, kar lahko negativno vpliva na izvajanje« (Topolinjak 2013, 136). Na samo izvajanje politike enakosti spolov pa po avtorjevem mnenju najbolj vplivajo dejavniki na nacionalni ravni, saj je izvajanje mehke zakonodaje prepuščeno državam članicam, ki tako politiko sprejemajo in izvajajo ali pa ne. Vlada je tako tista, ki izbere javnopolitične instrumente in obvezna določila, ki imajo ob neizvajanju tudi opredeljene sankcije.

3.5 Slovenska izkušnja: »Od parlamentarne komisije za žensko politiko do »ženskih« kvot«

Slovenke in politika skozi čas

»Odkar se omikane in delavne ženske zavedajo svoje važnosti, se bore za enakopravnost z moškimi. Ako ima ženska pravico stopiti na morišče pod žiljotino, se

ji mora priznati, tudi pravico stopiti na tribino (govorniški oder v parlamentu)« (Slovenska gospodinja, 1911, 65)³.

Kot povsod drugod po svetu so bile tudi v Sloveniji ženske kot družbena skupina stoletja izključene iz javnosti in še posebej iz politike. V različnih kulturnih okoljih in v različnih političnih sistemih je bila pot vstopanja žensk v politiko različna. Povsod pa je bila ta pot dolga in niti malo enostavna. Čeprav je volilna pravica osnovni predpogoj za udeležbo žensk v politiki, njena pridobitev nikakor ni pomenila, da so se ženskam z njo na široko odprla vrata političnega delovanja (Gaber Antić 1998, 157). Ženske v Sloveniji so splošno volilno pravico na državni ravni dobile po drugi svetovni vojni, natančneje z Ustavo FLRJ, sprejeto 31. januarja 1946. Boj zanjo pa se je začel pod avstrijsko in kasneje pod avstroogrsko vladavino. Prve zahteve po splošni in neposredni volilni pravici za moške in ženske je postavila Socialdemokratska stranka leta 1892. Temu so sledila desetletja boja za splošno volilno pravico žensk. Nastajale so posebne ženske organizacije in društva, med njimi so bila še posebej aktivna učiteljska. V letih 1905–1907 je boj za splošno volilno pravico moških nakazoval možnost, da bi zahtevo razširili tudi na ženske. Vendar iz bojazni, da bi ženske pod vplivom katoliške cerkve svoje glasove dale klerikalni stranki, liberalci niso podprli zahteve po splošni volilni pravici za oba spola. Iz enakega razloga so kasneje svojo podporo zahtevi po volilni pravici žensk umaknili tudi socialdemokrati. Boj za nacionalno svobodo je v prvi polovici 20. stoletja potisnil zahteve po volilni pravici žensk v drugi plan. Ženske so bile sicer politično aktivne, to jim je omogočala tudi leta 1911 spremenjena zakonodaja o političnem združevanju, s katero so dobile možnost vključevanja v strankarsko politično delovanje (Gaber Antić 1998, 158–159). Pogled v polpreteklo zgodovino, v obdobje, ki smo ga imenovali samoupravni socializem, razkrije, da nismo poznali političnega organiziranja v modernem in demokratičnem pomenu te besede. Samoupravni socializem je dajal vtis neposredne demokracije. O vsem naj bi odločalo ljudstvo, torej tudi ženske. Seveda celotna družba kot taka ni mogla biti mesto odločanja, pomembne odločitve je sprejemalo vodstvo Zveze komunistov (Gaber Antić 1998, 160–161). Druga polovica osemdesetih let je v krogu družboslovne in humanistične inteligence v Sloveniji dokaj

³ Slovenska gospodinja je bil časnik, ki je izhajal od leta 1905 do 1914.

široko pripoznana kot liberalno obdobje komunistične vladavine. V tem obdobju je Zveza komunistov Slovenije v procesu sestopanja iz oblasti morala vsaj na videz dopustiti razcvet različnih civilnodružbenih skupin. Procesi demokratizacije se torej niso začeli leta 1989, ampak kar nekaj let prej, ko je bila ZKS pod pritiskom različnih organiziranih civilnodružbenih skupin prisiljena spreminjati svoja stališča (Gaber Antić 1998, 163). Avtorica (Gaber Antić 1998, 163) ugotavlja, da so pri tem veliko vlogo odigrali ne le kulturniška scena, združena predvsem okoli Nove revije in Društva slovenskih pisateljev, temveč tudi pankovska glasbena scena, Radio Študent, revija Mladina in ZSMS oziroma vse, kar je sodilo v takratno alternativno kulturo. Spremembe v političnem sistemu Slovenije so omogočili ustavni amandmaji, ki so vzpostavili prostor za sprejetje novega Zakona o volitvah v skupščine (27. december 1989). Z njim so bile uvedene neposredne volitve v vse zборе skupščin, kar je prineslo bistvene spremembe v pojmovanju volilnega sistema kot elementa političnega sistema. Vzpostavljena je bila osnova za predstavniško demokracijo (Gaber Antić 1998, 166).

Pri vstopanju v politiko so Slovenke skozi različna časovna obdobja naletale na vrsto ovir. Nekatere so izvirale iz strukture družb in političnega sistema posamične države, druge iz prevladujočih ekonomskih odnosov in tretje iz konkretnega osebnega položaja in osebne izkušnje. Ker družbeni in politični odnosi, procesi in zakonodaja, ki ureja to področje, naddoločajo celoto, so tudi eden najpomembnejših dejavnikov, ki vplivajo na možnosti vključevanja žensk v procese političnega odločanja (Gaber Antić 1998, 157).

Analiza volilne zakonodaje, ki temelji na predpostavki enakih možnosti žensk in moških, kaže, da v Sloveniji pravno-politično rešitev enakih možnosti žensk in moških v organih odločanja predstavljajo pravno zavezujoče imperativne⁴ spolne kvote. Sama problematika uvajanja ukrepov za spodbujanje uravnotežene zastopanosti spolov v političnem življenju ima v Sloveniji precej dolgo tradicijo. Z ustanovitvijo parlamentarne Komisije za žensko politiko leta 1990 (od leta 1996–2000 Komisija za politiko enakih možnosti) in Urada za žensko politiko leta 1992 (po

⁴ Uveljavljanje imperativnih kvot ureja zakon in za neupoštevanje predpisuje tudi sankcije (Gortnar 2004, 1036).

letu 2000 Urad za enake možnosti) se je na državni ravni začela oblikovati politika enakosti spolov na različnih družbenih področjih. Zavedajoč se dejstva, da je enakopravno sodelovanje žensk in moških v političnem odločanju temelj vsake demokratične družbe, se v Sloveniji že po prvih demokratičnih volitvah pojavijo težnje po uvajanju politik in ukrepov za povečanje zastopanosti žensk v političnem odločanju (Gortnar 2004, 1035).

Slika 3.1: Relevantni zakonodajni okvir za zagotavljanje enakosti spolov v slovenski politiki

<ul style="list-style-type: none"> • 1990 /Parlamentarna komisija za žensko politiko (1996-2000 /Parlamentarna komisija za politiko enakih možnosti)
<ul style="list-style-type: none"> • 1992 /Urad za žensko politiko (2000 /Urad za enake možnosti)
<ul style="list-style-type: none"> • 1994 /Sprememba Zakona o političnih strankah, na pobudo parlamentarne komisije za žensko politiko. V besedilu zakona se začne uporabljati moška in ženska slovnična oblika.
<ul style="list-style-type: none"> • *1994 /Predlog spremembe Zakona o političnih strankah (parlamentarna komisija za žensko politiko); predlog, da se zagotavljanje enakih možnosti na volitvah opredeli bolj natančno npr. ena tretjina kandidatk na naslednjih volitvah, finančne stimulacije za politične stranke, ki bi uspele povečati delež žensk v parlamentu, je bil zavrnjen.
<ul style="list-style-type: none"> • *1994 /Predlog za sprejem obvezne razlage 5. točke 19. člena Zakona o političnih strankah (statut politične stranke mora natančneje določiti ukrepe in postopke pri določanju kandidat in kandidatov za volitve); razprava o predlogu, ki ga je prav tako podala parlamentarna komisija za žensko politiko se konča leta 2000 z zavrnitvijo predloga)
<ul style="list-style-type: none"> • 2000 /Zakon o enakih možnostih žensk in moških (zagotavljanje večje enakosti spolov na širšem družbenem področju v Sloveniji)
<ul style="list-style-type: none"> • *2002 /Predlog skupine poslank in poslancev (75) za začetek postopka za spremembo 43.člena ustave RS, ki bi zakonsko določil, da morajo stranke in drugi politični akterji določiti ukrepe za spodbujanje enakih možnosti žensk in moških pri kandidiranju na volitvah na državni ravni in lokalni ravni.
<ul style="list-style-type: none"> • 2004 /Zakon o volitvah poslancev iz Republike Slovenije v Evropski parlament (ZVEP)
<ul style="list-style-type: none"> • 2005 /Spremembe Zakona o lokalnih volitvah (ZLV)
<ul style="list-style-type: none"> • 2006 /Spremembe Zakona o volitvah v Državni zbor (ZVDZ)

Vir: Gortnar (2004, 1034–1050).

Leta 2006 je sprememba Zakona o volitvah v Državni zbor (ZVDZ) v slovenski politični prostor vnesla zahtevo, da na kandidatni listi noben spol ne sme biti zastopan z manj kakor 35 % od skupnega dejanskega števila kandidat in kandidatov na listi (Zakon o volitvah v DZ). Leto dni prej so spremembe Zakona o lokalnih volitvah (ZLV) zagotovile, da se kandidatne liste oblikujejo tako, da zagotavljajo 40 % delež obeh spolov, kandidati v prvi polovici liste pa morajo biti postavljeni izmenično glede na spol (Zakon lokalnih volitvah). Medtem ko Zakon o volitvah poslancev iz Republike Slovenije v Evropski parlament (ZVPEP) že od leta 2004 zahteva 40 % prisotnost obeh spolov na vseh kandidatnih listah, pri čemer je nujno, da je najmanj

en kandidat vsakega od spolov uvrščen v zgornjo polovico liste (Zakon o volitvah poslancev iz Republike Slovenije v Evropski parlament).

Ob analizi magnetograma 18. redne seje Državnega zbora (2006) ugotavljamo, da je razprava o dopolnitvi 43. člena Zakona o volitvah v DZ (ZVDZ), ki je na teh volitvah v volilna pravila uvedla spolne kvote, odprla in izpostavila mnogo za naše delo relevantnih vprašanj. V našem primeru ne gre spregledati, da so se v razpravi odprla vprašanja »*ali uvedba kvot ženske diskriminira in ponižuje oz. ali gre za socialni inženiring*« populistične narave. Zagotovo je možno trditi, da se omenjena vprašanja pogosteje pojavljajo v splošni družbeni razpravi, vendar jih v našem primeru ne moremo klasificirati kot populizme. V konkretnem primeru so izpostavljena vprašanja prav tako predmet obravnave. Čeprav nas v prvi vrsti zanima, ali se mnenje poslank o spolnih kvotah razlikuje glede na izbrane dejavnike, bomo pozornost polagali tudi na to, ali se ženske, ki aktivno sodelujejo v politiki, zaradi spolnih kvot počutijo diskriminirane in manjvredne.

3.6 Politična kultura kot dejavnik (ne)uspešnosti spolnih kvot

Pričakovanja o lastnostih in vedenju, primernem za ženske ali moške, in o odnosih med ženskami in moškimi oblikujejo kulturo. Spolna identiteta in odnos med spoloma predstavljata kritičen vidik kulture, saj oblikujeta predstave o vsakdanjem življenju v družini in širši skupnosti (npr. delovnem mestu). Zaradi kulturnih pomenov spol deluje kot organizacijsko načelo za družbo. To se izrazito kaže v delitvi dela glede na spol. V večini družb obstajajo jasni vzorci, ki pa se v določenih časovnih obdobjih tudi spreminjajo. Družba in kultura torej nista statični. Sprememba je tudi posledica namernih prizadevanj vplivanja s spremembami v zakonu ali z vladno politiko, pogosto zaradi pritiska civilne družbe (OECD, 1. februar 2016).

Politika se v vsakdanjem življenju po mnenju Južniča (1989, 11–12) udejanja tudi v politični kulturi, ki jo oblikujejo vedenja, stališča, pričakovanja, spoznanja in odnosi med ljudmi v družbeno-politični skupnosti, ki to politično dimenzijo tvorijo. Politična kultura je po navedbah avtorja, distinkcija med dejanskim in željenim v politiki in je zasidrana v družbene ideale, skozi procese se jo pravno opredeljuje in normira. Naj bi predstavljala zgodovino ljudi in njihove predstave o političnem, kulminira izkušnje, ki

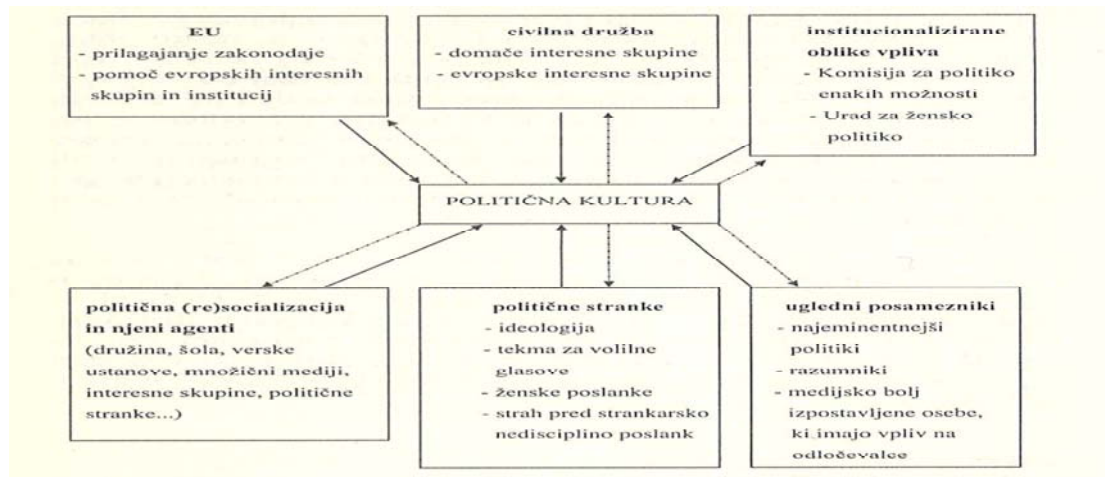
jih črpa iz tradicije. Čeprav je po mnenju Južniča (1989, 13) današnja družba usmerjena predvsem v prihodnost, ne želi pretrgati vezi s preteklostjo. Tako naj bi se politična kultura v družbi ohranjala in reproducirala s procesom politične socializacije.

V procesu politične socializacije posameznik oblikuje svoje vrednote in politično obnašanje. Politična socializacija tako prenaša in spreminja politično kulturo določenega naroda (Almond, Powell in Mundt 1996, 43). Zagovorniki ožjega pojmovanja politične socializacije jo definirajo kot proces posameznikovega pridobivanja politične kulture, ki prispeva k delovanju in stabilnosti političnega sistema. Definicijo politične socializacije pa ne smemo omejiti le na prenos političnih vrednot, norm, stališč in obnašanj posameznih članov družbe, saj je politična socializacija sestavni del širše socializacije, ki oblikuje politična stališča in politična dejanja (Erjavec 2000, 674–675).

Vrednote, ki jih Ule (1996, 235) opredeli kot centralne življenjske ideje, cilje in normativna vodila posameznikov, ki jim nudijo oporo in razloge za njihov življenjski cilj, so pomemben del trajnih življenjskih opredelitev in življenjskih stilov posameznikov. Vrednote, ki vplivajo na način delovanja politike v družbi, so po mnenju mnogih avtorjev (glej v Almond, Powell in Mundt 1996, 43) lahko v enem tipu družbe vrednotene drugače kot v drugem tipu družbe.

Distribucijo političnih stališč in vedenj prav tako imenujemo politična kultura. Le-to so Almond Powell in Mundt (1996) razdelili na tri ravni političnega sistema. Na ravni sistema so pomembne vrednote in organizacije državljanov in voditeljev, ki držijo skupaj politični sistem. Na procesni ravni je pomemben interes posameznikov, da so vključeni v proces izražanja zahtev in podpore enim in nasprotovanja drugim skupinam. Na javnopolitični ravni pa je pomembno poznati pričakovanja posameznikov in voditeljev o ciljnih in poteh, ki jih bo izbrala vlada za njihovo dosego (Krašovec 1999, 213). Avtorica v svoji raziskavi izhaja iz predpostavke, da je najpomembnejši dejavnik, ki vpliva na prisotnost žensk v politiki in tudi na (ne)uspešnost vpeljave ženskih kvot, ravno politična kultura. Ta naj bi vplivala na delovanje različnih političnih subjektov.

Slika 3.2: Dejavniki, ki vplivajo na politično kulturo in vpeljavo spolnih kvot

Vir: Krašovec (1999, 212).

Čeprav je pripadnost različnemu spolu univerzalna lastnost človekovega bivanja sploh, se, kot opozarja Joganova (1992, 1141), ta lastnost v diskusiji o politični kulturi posebej ne omenja ali pa izstopa le kot ena različnih pripisanosti. Mnogo različnih raziskav nakazuje na vedno večjo potrebo, da se spremeni gledanje na pripadnost spolu in da se ustrezno poveča občutljivost za to večno lastnost delovanja človeške družbe na vseh ravneh. Zaradi nujnega nenehnega povezovanja pripadnikov moškega in ženskega spola, da bi se zagotavljalo preživetje sploh, in glede na tradicionalno dodelitev neenakih vlog je nujno, da je enakost po spolu v ospredju zanimanja pri obravnavi politične kulture (Jogan 1992, 1142–1144).

Tradicionalno opredeljevanje ženske kot matere in gospodinje, primarno delujoče v družini, je po mnenju avtorice opravičevalo izključevanje žensk iz političnega in javnega življenja. Proces demokratizacije v Sloveniji bi v primeru obravnave enakopravnosti spolov lahko povezali tudi s patriarhalizacijo, saj delež žensk upada z višanjem položaja v hierarhiji političnega odločanja, celo na področjih, ki so pretežno feminizirana. Za udeležbo žensk v političnem delovanju po drugi svetovni vojni v Sloveniji in po pridobitvi splošne volilne pravice je po mnenju Joganove (1992, 1145) značilno, da je bila vedno bistveno nižja, kot bi glede na ustavno določitev enakosti med spoloma morala biti. Brez dvoma je takšna praksa tudi posledica utopitve ženskega vprašanja v splošnem razrednem prepričanju nosilcev politične moči, a je žensko vprašanje v temelju rešeno s pravnim normiranjem enakosti spola.

Zanemarjanje dejansko neenakih možnosti obeh spolov za udeležbo v političnem delovanju je omogočalo sorazmerno mirno nadaljevanje vsakdanje moško središčne kulture in ohranjanje patriarhalizma kot temeljnega načina urejanja vsega življenja (Jogan 1992, 1144–1147). Obdobje ekonomske in politične tranzicije v Sloveniji naj bi zaznamoval vakum na področju vrednot. Vendar ta izraz ni popolnoma točen, kajti obdobje tranzicije ni nujno obdobje brez vrednot, ampak je obdobje, ko uveljavljeni, koherentni vrednotni sistem počasi izginja (Mihelj 1998, 244). Po tranziciji je strankarski politični prostor Srednje in Vzhodne Evrope še vedno dokaj razburkan in ni popolnoma stabiliziran, celo več postaja, vedno bolj nestabilen. Tudi glede žensk v strankarski politiki bi lahko rekli, da sicer so prisotne v politiki, vendar še zmeraj niso »normalne« akterke, ampak ostajajo nekje na obrobju dogajanja. Zato se tudi o ženskah v politiki govori in razpravlja posebej kot o posebnem problemu (Jalušič in Antić Gaber 2001, 46).

Čeprav naj bi politične stranke v svojih volilnih kampanjah in programih spodbujale politično krepitev žensk, je po raziskavah Mednarodnega inštituta za demokracijo in pomoč pri volitvah (International IDEA) v praksi velikokrat drugače. Ugotavljajo, da znotraj političnih strank obstoja premalo predpisov in pravil, ki bi omogočala monitoring izbire oz. imenovanja žensk na vodilne položaje v stranki in na druge položaje znotraj odločevalskega procesa. Politična kultura je po njihovih ugotovitvah v veliki meri patriarhalna, saj v ospredje postavlja kandidate, ki napadajo z agresivno retoriko namesto kandidatov z argumenti, kar ima negativen vpliv na uspešno volilno kampanjo in izvolitev kandidatke (International Idea, 1. februar 2016).

3.7 Vloga in pomen strank – pomoč ali ovira pri vstopu žensk na politično prizorišče?

»Politične stranke so nastale in se razvijale ravno zaradi političnega organiziranja državljanov ob volitvah, zlasti potem, ko se je volilna pravica razširila na širši krog državljanov. Sodobne politične stranke so se torej s svojim delovanjem pri volitvah postavile med volilno telo in predstavniško telo in s tem močno zmanjšale vlogo volivcev v volilnem procesu« (Grad 1996, 33).

Politične stranke so politični akterji, ki v Sloveniji igrajo najpomembnejšo vlogo na volitvah, v parlamentu in v procesu selekcije kandidatov za volitve. Ker imajo stranke najpomembnejšo vlogo na omenjenih treh področjih političnega delovanja, pomeni, da je za uspešen nastop kandidatov na volitvah in vstop v parlament nujno potrebna njihova podpora (Krašovec 1999, 214–215). Politične stranke so nedvomno tisti politični dejavnik, ki so si zagotovile močan nadzor nad možnostmi posameznikov za izvolitev v zakonodajno telo (Brodie 1985, 106). Tudi če ne pristanemo na tezo, da so si stranke prisvojile oblast in vse nivoje odločanja ter pustimo razpravo o vsemoči partitokracije ob stani, ostaja nesporno dejstvo, da imajo stranke monopol na področju političnega rekrutiranja (Antić Gaber 1998, 107). Politične stranke so organizacije, ki se za spremembe odločajo le, ko so v to prisiljene, ko so se prisiljene prilagoditi okolju in izzivom, ki jih ta predstavlja. Cilj strank je torej preživeti tako volilno kot organizacijsko. Da dosežejo ta dva cilja, so se pripravljene prilagoditi okolju, vendar samo do stopnje, ki jim že omogoča dosego zgornjih ciljev (Krašovec 1999, 217). Zaradi številnih notranjih in zunanjih pritiskov so politične stranke morale spremeniti svoj odnos, v prvi vrsti do svojih članic, možnih kandidatk stranke za volitve, in seveda do svojih volivk. V različnih strankah so se različno odzivali na pritiske, zahteve in pričakovanja žensk, postopno in počasi pa so stranke vendarle sprejele različne strategije zagotavljanja večjega deleža žensk v politiki. Na razlike v širini in intenziteti podpore ženskam v politiki je vplivala predvsem ideološka orientiranost političnih strank (Noriss in Lovenduski 1993, 320). Notranja strukturiranost strank, njihova notranja demokracija, postopki evidentiranja in kandidiranja so različni in odvisni od filozofije strank, njihovega pogleda na vlogo žensk v politiki in volilnega sistema (Antić Gaber 1998, 98).

Lovenduski (1993, 8–9) navaja naslednje tri vrste strategij političnih strank za povečanje deleža v pomembnih organih političnega odločanja:

- **Verbalne strategije**, pri katerih stranka zahteve za večjo prisotnost žensk v politiki predstavi v izhodiščih volilne kampanje, predstavniki politične stranke pa v javnosti večkrat poudarjajo pomen večje prisotnosti žensk v organih oblasti.

- *Strategije pozitivne akcije* so namenjene ženskam in jim omogočajo zasesti določene politične pozicije. V prvi vrsti gre za programe usposabljanja ter podobne pozitivne oziroma afirmativne ukrepe.
- *Strategije pozitivne diskriminacije (spolne kvote)*, s katero je število mest na pomembnih položajih v stranki in na kandidatnih listah statutarno določeno.

Ilonszki (v Jalušič in Antić Gaber 2002, 43) ocenjuje, da na participacijo žensk v strankarski in parlamentarni politiki v veliki meri vplivajo ravno značilnosti političnih strank (organizacija, strankarska ideologija, formalna pravila, aktivnost samih žensk). Ideološka usmeritev politične stranke je po njenem mnenju eden najpomembnejših dejavnikov strankarske (ne)naklonjenosti vstopanju žensk v institucionalno politiko. V kolikor izhajamo iz predpostavke, da stranke na levem političnem polu vidijo ženske, kot tiste, ki lahko enakovredno sodelujejo z moškimi tudi v politiki, desno usmerjene politične stranke pa vidijo mesto žensk predvsem v privatni sferi, lahko sklepamo, da so sredinske in levo usmerjene stranke bolj naklonjene večjemu deležu žensk v politiki kot pa stranke na desnem političnem polu. Po mnenju Ilonszkijeve pa ideološko vrednotno argumentacijo najpogosteje uporabljajo feministični lobiji in s tem ustvarjajo pritisk predvsem na desno usmerjene politične stranke, ki so ne glede na zgodovinske okoliščine in svojo tradicijo brez pomislekov odločale za ukrepe, ki ženskam omogočajo lažji vstop v politiko.

Politične stranke torej v veliki meri vplivajo na možnosti žensk za izvolitev v parlament, bodisi posredno bodisi neposredno. Pri tem ima velik vpliv ideološka pozicija političnih strank, po mnenju Antić Gabrove (1998, 101–106) pa so za izvolitev žensk v predstavniško telo pomembne tudi naslednje značilnosti: notranja organiziranost političnih strank, državne (nacionalne) ali regionalne politične stranke, velikost oziroma politična moč stranke ter število tekmujočih strank.

Številne sociološke študije položaja žensk v politiki (Lovenduski in Norris 1993; Darcy, Welch in Clark, 1994 v Antić Gaber in drugi 2014, 20) pojasnjujejo, da se ovire, ki ženskam otežujejo vstop v politiko, ne nahajajo samo na sistemski oziroma na strukturni ravni, ampak da le-te obstajajo tudi na mikro oziroma osebni ravni. Raziskave namreč kažejo, da ženske ne gradijo politične kariere načrtno tudi zaradi

spolno specifične socializacije ter stereotipov, ki vplivajo na samopercepcijo moških in žensk. Politične ambicije moških so bolj povezane s točno določenimi funkcijami in jih nižje pozicije znotraj političnega delovanja zanimajo v manjši meri, medtem ko so ženske v večji meri pripravljene politično delovati tudi na nižjih pozicijah in ravneh. To potrjuje tezo, da ženske razumejo politiko drugače in vanjo ne vstopajo s povsem enakimi motivi kot moški (Antić Gaber in drugi 2014, 20–21). Ob tem se politične stranke s svojimi neposrednimi vzvodi vplivanja predstavljajo kot pomembna ovira številnejšemu vstopanju žensk v politiko. Lahko bi rekli, da gre za »nesrečno« razmerje med strankami in ženskami, razmerju, ki se vzdržuje, čeprav sodelujoči niso zadovoljni. Kako dolgo pa bodo brez večjih sprememb v tem razmerju tudi zdržali, pa bodo pokazala naslednja leta, morda celo desetletja (Antić Gaber 2000, 127–137).

3.8 Vpliv ideologije na mnenje poslank do formalnopravno urejenih kvot

Fink Hafner Danica (2001, 12) je mnenja, da so definicije političnih strank zgodovinsko in kulturno pogojene in da politologija nima enotne opredelitve tega pojma. Politične stranke, ki strukturirajo volitve, lahko opredelimo kot združenje, ki cilja na to, da bi vplivalo na oblast. Politične stranke so formalno organizirane skupine, ki se opirajo na prostovoljne oblike participacije (Della Porta 2003, 120–121). Pri raziskovanju vpliva ideološke pozicije politične stranke na stališče o spolnih kvotah je potrebno nekaj pozornosti nameniti tudi razvrščanju po ideološkem kontinuumu, ki je po mnenju Von Beymeja (v Koprivnik 2001, 138) eden osrednjih politoloških teoretskih konceptov. Nekateri avtorji (glej v Lane in Ersson 1999, 88) kot najpomembnejše kriterije z natančno definicijo za pozicioniranje strank po kontinuumu levo in desno navajajo določene kategorije oz. stališča stranke glede posega države na trg, državo blaginje, socialno enakost, prilagoditev sistemu, vrednote stranke in odnos med cerkvijo in državo. Medtem ko Benoit in Laver (2006, 129) zraven omenjenega pristopa navajata, da naj bi bil dejanski pomen levega in desnega v političnem prostoru samoumeven vsakemu posamezniku. Po njunem mnenju ni jasne definicije levega in desnega, saj je kontinuum levo – desno »*sui generis*« v danem političnem prostoru. Hubert in Inglehart (v Budge 2000, 105) politične stranke pozicionirata glede na njihovo oblikovano stališče do posameznega vprašanja. Izpostavita predvsem ekonomske in razredne konflikte, centralizacijo moči,

avtoritaren režim nasproti demokraciji, nacionalno izolacijo nasproti internacionalizmu, tradicionalno nasproti novi kulturi, ksenofobijo, konservativnost nasproti spremembam, premoženjske pravice, ustavne reforme in obrambno politiko.

V slovenskem političnem prostoru je ideološki kontinuum levo – desno v veliki meri neopredeljen. Kropivnik (2001, 139) ugotavlja, da posamezniki v Sloveniji sicer izražajo svoja politična stališča na kontinuumu levo – desno, vendar niso pripravljene eksplicitno povezovati polov s pojmi oziroma vrednotami, ki bi opredelile in omejile njegov pomen.

Zdi se, da opredeljenost ideološkega kontinuuma v politologiji ostaja v veliki meri odvisna od časa in prostora. Prav to pa po Kropivnikovem mnenju (2001, 138) vzbuja pomislek o pomembnosti teoretskih modelov in uporabnosti v empiričnih raziskavah.

V Sloveniji lahko govorimo o političnem pluralizmu, saj znotraj političnega sistema obstaja več samostojnih političnih subjektov, ki izražajo različne interese, stališča, programe in opredelitve glede politične organizacije družbe in imajo oziroma želijo pridobiti vpliv na politično odločanje. Politični pluralizem v svoji razviti obliki ne predstavlja samo, da bodo imeli avtonomni subjekti možnost sodelovanja, ampak tudi, da bodo enakopravni (*po zakonu*). Kadar so veljavna pravila politične igre enaka za vse, govorimo o sistemu predstavniške demokracije (Goati 1989, 1400). V Sloveniji imamo večstrankarski strankarski sistem, ki ga Duverger v svoji klasifikaciji strankarskih sistemov opredeli za nestabilnega in neučinkovitega v primerjavi z dvostrankarskim. V večstrankarskem sistemu je za oblikovanje koalicije potrebna koalicija strank, vzrok za omenjeno nestabilnost pa naj bi bil tudi vpliv ideološkega tekmovalnega in fragmentiranega vzorca tekmovanj (Mair 1990, 285–294).

3.9 Politične izkušnje in profesionalizacija politike

V politiki obstajajo tako amaterji (diletanti) kot tudi usposobljeni in nadarjeni ljudje. Vemo, da morajo politiki posedovati določene veščine in da imamo s tem v zvezi opravka z različnimi tipi politikov, pač glede na to katero veščino bolj obvladajo in kakšno politično mesto zasedajo. Pojav profesionalizacije v politiki je torej nesporen, dejstvo pa je, da pri njem lahko ugotovimo celo vrsto atipičnih (fenotipskih) značilnosti (Adam 1992, 11).

Zasluge za uveljavitev pojma politične socializacije gredo predvsem Herbertu H. Heymanu, ki je leta 1959 objavil študijo *Politična socializacija*. Politično socializacijo avtor v svoji študiji opredeli kot proces učenja političnega, kjer je eno ključnih vprašanj enakopravnost in možnosti na različnih področjih. Posebej se kaže ustaviti pri problemu spola, saj pripadnost določenemu spolu zaradi konstrukcije razlike vnaprej določa družbene in politične vloge ter pričakovanja, povezana s temi vlogami (Rožman in Mencin Čeplak 2012, 358).

Ustava Republike Slovenije določa, da je volilna pravica ena od temeljnih političnih pravic državljana in s tem poudarja enakost in splošnost volilne pravice, ki jo ima vsak polnoletni državljan ne glede na izobrazbo, veroizpoved, barvo kože, spol ipd. Torej ima v predstavniki demokraciji volilno pravico vsak polnoletni državljan ne glede na njegove predhodne izkušnje, izobrazbo ali znanje. Kar je seveda eden izmed osrednjih temeljev demokratične države. V zadnjem času trend zaupanja v politiko in njene institucije strmo pada, kot vzrok za to se velikokrat izpostavlja neučinkovito in netransparentno delovanje predstavnikov ljudstva. Vprašanje, ali je za to krivo pomanjkanje političnih izkušenj, primerne izobrazbe, etike, morale ali za to obstaja kakšen tretji razlog, odpira nov diskurz. Prav tako v politologiji ni možno zaslediti natančne opredelitve političnih izkušenj. Morda gre za leta delovanja v politiki ali za uspešnost delovanja ali gre za opravljanje določene politične funkcije in ne nazadnje, na podlagi katerih kazalnikov bi se delovanje posameznega politika lahko opredelilo kot pomembna politična izkušnja. Čeprav imajo nekatere politične stranke v Sloveniji jasno strategijo glede politične socializacije in rekrutacije primernih kandidat in kandidatov, je področje, ki zadeva kriterije političnih izkušenj v veliki meri neraziskano.

V povezavi s političnimi izkušnjami se izpostavljajo predvsem diskurzi profesionalizacije politike, ki jih številni avtorji izpostavijo (Weber, Herzog, Hoffman-Lange, Scharf, Rebenstorf) kot dejavnike politične profesionalizacije, ki so relevantni tudi v našem primeru, pa se v veliki meri izpostavlja zgodnjo politično socializacijo, izobrazbo in poklicne izkušnje. Sodobne razprave o politični participaciji žensk po mnenju Rožmanove in Mencin Čeplakove (2012, 356) problematizirajo širok spekter kulturnih, družbenih, političnih, pravnih, psiholoških dejavnikov, ki v liberalnih demokracijah vplivajo na neenako politično udeležbo žensk in omejujejo možnosti političnega vplivanja.

Herzog (1992, 74) izpostavi, da so politične stranke pri politični socializaciji in profesionalizaciji t. i. *stanovske organizacije*, saj naj bi si po njegovem mnenju *de facto* pridobile neke vrste monopol nad rekrutiranjem in socializacijo vodilnega političnega naraščaja, pri čemer so nečlani popolnoma izključeni iz tekmovanja za politične položaje. Politična socializacija posameznikov pa prav tako predstavlja dejavnik, ki pojasnjuje (pod)zastopanost žensk v predstavnih telesih (Carroll 1985, Welch 1978). Politična socializacija pa ne vpliva le na delež žensk v politiki, temveč tudi na naravo njihovega vključevanja. Udeležba žensk v politiki v različnih primerih odraža učinke socializacije na podlagi spola, saj so motivi in politične ambicije žensk za vstop v politiko velikokrat povezane z njihovimi družbenimi »domaćimi« vlogami (Carroll 1989, 312–313).

Pomembno vlogo pri socializaciji posameznika pa igra tudi izobrazba posameznika. Izobrazba političnega predstavnika oz. predstavnice v veliki meri pripomore h kritični presoji posameznika ter vodi k večji strpnosti posameznika. Fakultetna izobrazba po mnenju Carroll (1989, 312–313) razširi obzorja in gradi realna pričakovanja na podlagi izkušenj ter predstavlja pripravo na udeležbo v javnem življenju. Številne študije (npr. Thornton in Freedman 1979, Klein 1984, Welch in Sigelman 1982, Ferree 1974, Schreiber 1978, Sapiro 1983, Pole in Zeigler 1985, Fulenwider 1980) so pokazale, da je stopnja izobrazbe povezana s posameznikovim liberalnim odnosom do spola in vloge žensk v politiki.

Vendar pa človek ne postane politik čisto po naključju ali zgolj z lastnimi napori in nadarjenostjo. V vseh zahodnih demokracijah so se namreč izoblikovali tipični vzorci rekrutiranja vodilnega političnega osebja. Za te posameznike je značilno, da njihova pot do posameznega višjega položaja traja dlje časa. Navadno se začne na položajih na lokalni ravni, nato pa poteka preko različnih ravni političnega sistema (Herzog 1992, 74). Politične ambicije posameznikov posledično vplivajo tudi na pasivno in aktivno politično participacijo žensk (Merritt 1982, 1025). Kot poudarjajo nekateri avtorji (Fulton in drugi 2006, 327), naj bi bile ženske manj ambiciozne od moških. V raziskavi, ki je bila opravljena na lokalni ravni, ki jo izpostavijo kot najbolj primerno politično areno za raziskovanje razlik med političnimi ambicijami moških in žensk, ugotavljajo, da spol neposredno in posredno vpliva na politične ambicije. Kot vzrok oz. razlog za nižje ambicije žensk v predstavnih telesih se največkrat izpostavlja skrb in odgovornost žensk za varstvo otrok. Po njihovem mnenju delovanje na lokalni ravni predstavlja vstop v politiko, seveda pa ne smemo spregledati, da za delovanje in za vstop v politiko obstajajo tudi druge možnosti.

Prisotnost žensk v slovenski politiki

- ***Državni zbor Republike Slovenije***

Državni zbor Republike Slovenije kot predstavniško telo opravlja vse funkcije, ki so značilne za sodobni parlament. Razdelimo jih zlasti na zakonodajno funkcijo, volilno funkcijo in nadzorno funkcijo. Zakonodajno funkcijo državnega zbora je možno razumeti kot zakonodajno funkcijo v ožjem in širšem pomenu. Pod prvo sodi sprejemanje zakonov, pod drugo pa sprejemanje drugih aktov. Primerjava z obsegom volilne funkcije drugih sodobnih parlamentov pokaže, da ima naš državni zbor mnogo več volilnih funkcij, kar po vsej verjetnosti izvira iz tradicije prejšnjega skupščinskega sistema. V okviru nadzorstvene funkcije državnega zbora ločimo funkcijo političnega nadzora, ki se kaže v nadzoru nad delovanjem izvršilne oblasti ter funkcijo splošnega družbenega nadzora, ki jo izvaja zlasti prek parlamentarne preiskave, lahko pa tudi s sprejemanjem različnih neobveznih aktov, kot so deklaracije, stališča, sklepi itd. Poleg tega je izredno pomembna pristojnost državnega zbora, da odloča o razglasitvi vojnega in izrednega stanja ter o uporabi obrambnih sil (Grad in drugi 1999, 108–109).

Po pregledu mandatnih obdobjih ugotavljamo, da je v zgodovini slovenskega parlamenta funkcijo poslanke opravljalo 144 poslank. Ob tem moramo upoštevati, da so nekatere bile izvoljene večkrat. Če pogledamo delež poslank v vseh mandatnih obdobjih na celotno število poslancev je ta 19,7 % (Priloga A: Tabela A.1).

Na podlagi podatkov Državnega zbora RS smo uredili pregled po mandatnih obdobjih in delež poslank glede na celotno število poslancev po političnih strankah (poslank in poslancev je skupaj več kot 90, saj se pri pregledu upoštevajo tudi nadomestni poslanci in poslanke).

Mandatno obdobje 1992–1996

Ob koncu mandatnega obdobja 1992–1996 je v DZ RS poslansko funkcijo opravljalo 13 poslank (od 90 poslancev) oz. je bil delež poslank 14,4 %. Med mandatnim obdobjem je zaradi nadomestnih poslank in poslancev funkcijo poslanke v celotnem mandatnem obdobju skupaj opravljalo 14 poslank, medtem ko je zaradi instituta nadomestnih poslank in poslancev funkcijo poslanca opravljalo skupaj kar 87 moških.

Mandatno obdobje 1996–2000

Ob koncu mandatnega obdobja 1996–2000 je v DZ RS poslansko funkcijo opravljalo 11 poslank (od 90 poslancev) oz. je bil delež poslank 12,2 %. Med mandatnim obdobjem zaradi nadomestnih poslank in poslancev funkcije poslanke ni opravljala nobena ženska več, medtem ko je zaradi instituta nadomestnih poslank in poslancev funkcijo poslanca opravljalo skupaj kar 98 moških.

Mandatno obdobje 2000–2004

Ob koncu mandatnega obdobja 2000–2004 je v DZ RS poslansko funkcijo opravljalo 14 poslank (od 90 poslancev) oz. je bil delež poslank 15,5 %. Med mandatnim obdobjem sta zaradi nadomestnih poslank in poslancev funkcijo poslanke opravljali še dve ženski več, medtem ko je zaradi instituta nadomestnih poslank in poslancev funkcijo poslanca opravljalo 15 moških več.

Mandatno obdobje 2004–2008

Ob koncu mandatnega obdobja 2004–2008 je v DZ RS poslansko funkcijo opravljalo 11 poslank (od 90 poslancev) oz. je bil delež poslank 12,2 %. Med mandatnim obdobjem je zaradi nadomestnih poslank in poslancev funkcijo poslanke opravljalo 13 poslank, medtem ko je zaradi instituta nadomestnih poslank in poslancev funkcijo poslanca v tem mandatnem obdobju opravljalo skupaj kar 90 moških.

Mandatno obdobje 2008–2011

Ob koncu mandatnega obdobja 2008–2011 je v DZ RS poslansko funkcijo opravljalo 14 poslank (od 90 poslancev) oz. je bil delež poslank 15,5 %. Med mandatnim obdobjem je zaradi nadomestnih poslank in poslancev funkcijo poslanke v celotnem mandatnem obdobju opravljalo vsega 16 poslank, medtem ko je zaradi instituta nadomestnih poslank in poslancev funkcijo poslanca opravljalo kar 87 moških.

Mandatno obdobje 2011–2014

Ob koncu mandatnega obdobja 2011–2014 je v DZ RS poslansko funkcijo opravljalo 31 poslank (od 90 poslancev) oz. je bil delež poslank 34,4 %. Med mandatnim obdobjem je zaradi nadomestnih poslank in poslancev funkcijo poslanke v celotnem mandatu opravljalo 39 poslank, medtem ko je zaradi instituta nadomestnih poslank in poslancev funkcijo poslanca opravljalo 75 moških.

Mandatno obdobje 2014–

V mandatnem obdobju 2014 je DZ RS bilo izvoljenih 32 žensk in 58 moških. Trenutno funkcijo poslanke opravlja 34 žensk, od tega dve ženski funkciji poslanke opravljata zaradi instituta nadomestnih poslank in poslancev.

- ***Državni svet Republike Slovenije***

O Državnem svetu govorimo kot o zastopstvu socialnih, gospodarskih, poklicnih in lokalnih interesov. Z ustavo določene pristojnosti mu omogočajo udeležbo v zakonodajnem postopku ter vpliv na delo in odločitve državnega zbora, zato je njegova vloga pri oblikovanju politik in zakonodaje pomembna in prispeva h kvalitetnejši zakonodaji. V ustavi zagotovljeni mehanizmi, s katerimi lahko vpliva na

zakonodajni postopek, so: predlaganje Državnemu zboru sprejem zakonov, dajanje mnenj Državnemu zboru, zahteva po odločilnem vetu, zahteva za razpis referendum, zahteva za parlamentarno preiskavo. Funkcija Državnega sveta je torej svetovalna, predlagalna, suspenzivna in nadzorna. Na ta način lahko posebne interese petih interesnih skupin prenese v zakonodajo. V praksi se je izkazal kot institucija, ki sodeluje s civilno družbo, saj omogoča sodelovanje institucij civilne družbe z delom parlamenta in zagotavlja, da so interesi civilne družbe upoštevani v večji meri, saj predstavniki civilne družbe sodelujejo pri delu Državnega sveta in njegovih delovnih teles, kjer lahko predstavijo svoja stališča glede ureditve posameznih problemov in vprašanj. Tudi posveti Državnega sveta omogočajo civilni družbi predstavitev njenih interesov v parlamentu in posredno vplivanje na oblikovanje politike in zakonodaje. Na posvetih se določeni problemi dodatno osvetlijo, preko medijev pa je z njimi seznanjena tudi slovenska javnost. Lahko rečemo, da je Državni svet pomemben dejavnik stabilnosti v demokraciji, saj struktura v Državnem svetu zajema vse segmente družbe in deluje interesno ter s tem vpliva na kvalitetnejše življenje državljanov. Državni svet prispeva k obogatitvi demokracije, ker je dejavnik stabilnosti politične scene in protiutež čisti politični oblasti, je varstvo demokraciji in onemogoča, da bi prevladal čisti boj za oblast, kar bi lahko škodilo razvoju celotne družbe. Prav tako Državni svet utrjuje stike z drugimi domovi dvodomnih parlamentov v svetu in v okviru Evropske unije sodeluje v združenji drugih domov, katerih cilj je krepitev vloge drugih domov z namero nadaljnjega utrjevanja demokracije. Člani državnega sveta so predstavniki nosilcev določenih interesov in se volijo na podlagi posebne volilne pravice, ki pripada nosilcem teh interesov. Ti se oblikujejo v ustreznih interesnih organizacijah in v lokalnih skupnostih. Ustavno določena struktura, njegov položaj in pristojnosti narekujejo posredne volitve, ki se opravijo v ustreznih interesnih organizacijah oziroma v lokalnih skupnostih po volilnih telesih, ki jih sestavljajo člani predstavniških organov ali izvoljeni predstavniki interesnih organizacij oziroma lokalnih skupnosti (Državni svet RS 2016, 24 februar 2016). Zakon sicer določa splošna pravila za volitve članov državnega sveta, vendar je položaj v različnih interesnih skupinah, ki imajo svoje predstavnike v državnem svetu, tako različen, da so posebnosti volitev članov posameznih interesnih skupin še posebej urejene (Grad 2004, 162–165).

Glede na pristojnosti in pomembno vlogo Državnega sveta v zgodovini slovenskega parlamentarizma opravljanje tovrstne funkcije zagotovo predstavlja pomembno politično izkušnjo. Žal nobena od sodelujočih poslank ni bila nikoli članica Državnega sveta. V vseh petih mandatih te institucije pa je v njej delovalo le 12 žensk.

Tabela 3.3: Državne svetnice v vseh mandatnih obdobjih Državnega sveta RS

Mandatno obdobje	Svetnice Državnega sveta RS
1992–1997	Majda Šljajmer Japelj
1997–2002	Cvetana Rijavec Vekoslava Krašovec Petra Kersnič Katarina Ovca Smrkolj
2002–2007	Marta Turk Petra Kersnič Marija Perkovič
2007–2012	Lidija Jerkič
2012–2017	mag. Darija Kuzmanič Korva mag. Marija Lah Bojana Potočan

Vir: Državni svet Republike Slovenije (2016).

- ***Delovanje v političnih strankah***

Zastopnost žensk v nacionalnih zakonodajnih telesih ali v vodstvenih političnih funkcijah v posamezni državi je odvisna od številnih dejavnikov. Znotraj zapletenega niza dejavnikov moramo izpostaviti tudi politične stranke, ki delujejo kot »vratarji« in imajo edinstveno in temeljno vlogo v demokratičnem procesu. Stranke v svojih programih predstavljajo stališča državljanov, torej moških in žensk. Hkrati pa predstavljajo organizacijske strukture, preko katerih državljani postanejo politični odločevalci oziroma izvoljeni predstavniki. Delovanje političnih strank in artikulacija njihovih funkcij ima pomembno vlogo tudi pri politični participaciji žensk. Zakonodaja, ki ureja delovanje političnih strank, lahko povzroči posredno ali neposredno diskriminacijo žensk. Politične stranke torej niso samo »vratarji« demokracije, ampak predstavljajo tudi »vratarje« udeležbe žensk v političnem prostoru. Lahko gre za spodbujanje ali oviro pri vstopanju žensk v politiko. Stranke in njihovi voditelji imajo ključno vlogo pri zagotavljanju, da bo politika stranke in njena notranja pravila dejansko spodbujala enakost spolov. Notranja demokracija političnih strank je pomemben dejavnik pri zagotavljanju enakih možnosti članov in članic stranke. Tudi ko ženske dosežejo politično napredovanje v strankarski ali volilni areni, lahko obstajajo formalne in neformalne prakse, ki vprašanje enakosti spola artikulirajo stereotipno. Z zavedanjem vpliva in doprinosa žensk v javnopolitičnem in strankarskem življenju lahko politične stranke pridobijo nove člane, povečajo pretok javnih sredstev, vplivajo na javno mnenje in izboljšajo položaj v mednarodnem okolju (OSCE 2014, 16–18).

Tabela 3.4: Povzetek argumentov v podporo politični participaciji žensk

Tradicionalni	Prednosti za politične stranke	Prednosti za ženske v politiki	Prednosti za družbo
Enake pravice in možnosti za ženske in moške so splošno priznane	Izboljšanje javnega ugled politične stranke	Širši nabor žensk, ki želijo kandidirati za javno funkcijo	Pravično zastopanje družbe v izvoljenih funkcijah
Enakopravna zastopnost moških in žensk v politiki je pogoj za demokratične	Razširitev programa in politične agende stranke	Spremenjen odnos družbe glede sposobnosti žensk in vpliva političnih dejavnikov na ženske	Vpliv na javnopolitično agendo
Integracija žensk v parlament okrepi legitimnost in reprezentativnost predstavniškega telesa	Prispevek k strategiji volilne kampanje politične stranke	Krepitev zaupanja žensk v svoj vpliv na politično agendo stranke in predstavniškega telesa	Spodbujanje boljšega razumevanja glede vprašanja enakosti spola v družbi
Spolna enakopravnost prispeva k gospodarskemu razvoju	Pomoč pri zmanjševanju upada članstva v politični stranki		

Vir: OSCE (2014, 25).

- ***Lokalna raven***

Analize uvedbe spolnih kvot pri volitvah v občinski svet, da le-te niso vplivale na povečanje deleža žensk, ki so kandidirale za županjo na lokalnih volitvah 2006. Po številu žensk je izstopalo leto 2002, ko je bilo izvoljenih 11 županj. Na prvih lokalnih volitvah leta 1994 sta bili izvoljeni samo dve županji. Na lokalnih volitvah 2006 so bile tri županje izvoljene prvič, štiri pa so nadaljevale prejšnji mandat. Leta 1994 so imeli občinski sveti v Sloveniji 10,8 % žensk, leta 1998 12 %, leta 2002 13,1 %, od leta 2006 pa je v občinskih svetih 21,5 % žensk. Večja zastopanost kandidatk na kandidatnih listah za lokalne volitve 2006 je bila posledica uvedbe mehanizma spolnih kvot. Na lokalnih volitvah leta 2010 je bilo za županjo izvoljenih deset žensk. Delež žensk, izvoljenih v občinske in mestne svete, pa je bil približno enak deležu na lokalnih volitvah leta 2006, in sicer 21,9 %. Kljub še višjemu deležu (32,0 %) izvoljenih žensk na zadnjih lokalnih volitvah leta 2014 funkcijo županje opravlja samo 16 žensk (Statistični urad RS 2016, 27. februar).

4 EMPIRIČNI DEL

Spolne kvote odpirajo številne razprave v različnih državah, vendar je zanimivo, da se večina raziskav osredotoča na samo zakonsko ureditev spolnih kvot in ne na njihovo izvajanje. Res je, da so bile v mnogih državah kvote doslej v uporabi premalo časa, da bi zanesljivo in dolgoročno ocenjevali njihovo učinkovitost. Vendar obstaja večje število nacionalnih študij, ki vsaj kratkoročno preučujejo učinkovitost spolnih kvot. Pri evalvaciji ukrepa spolnih kvot kot ključni kazalec uspeha izpostavljajo zastopanost žensk v predstavnških telesih. Pri tem so se raziskovalci osredotočali predvsem na kvantitativne kazalnike in ne kvalitativne, ki bi evalvaciji ukrepa dodali širši pogled demokratične udeležbe žensk (Squires 2007, 53–54).

Analiza učinkovitosti mehanizma spolnih kvot bi morala po mnenju Dahlrupa (2006a, 10–12) vsebovati tri vidike:

1. analizo okoliščin, ki so vodili do uvedbe mehanizma spolnih kvot;
2. analizo in vpliv volilnega sistema na uvedbo kvot;
3. analizo vpliva političnih strank.

Za namene raziskovanja bi k naštetemu lahko dodali še:

4. analizo dejavnikov, ki vplivajo na mnenje političnih predstavnic o spolnih kvotah.

Raziskovanje v okviru magistrskega dela je temeljilo na dveh izbranih hipotetičnih izhodiščih, v katerih predpostavljamo, da na odnos poslank do spolnih kvot vplivata različna dejavnika:

a. ideološka pozicija politične stranke, kateri poslanke pripadajo

Slovenske politične stranke, iz katerih prihajajo poslanke, ki so sodelovale v raziskavi, smo na politični kontinuum pozicionirali na podlagi opravljene analize v okviru Chapel Hill Expert Survey, ki za Slovenijo zajema časovna obdobja za leta

2002, 2006, 2010, 2016. Pri tem smo upoštevali t. i. vrednotno kategorijo pozicioniranja političnih strank in ne ekonomske.

Tabela 4.1: Prikaz rezultatov Chapel Hill Expert Survey za Slovenijo

Family	2002	2006	2010	2014
Skrajna desnica (Radical Right)	SNS	SNS	SNS	
Konzervativci (Conservatives)	SDS	SDS	SDS	SDS
Liberalci (Liberal)	LDS	LDS	LDS, ZARES,	SMC
Krščanski demokrati (Christian - Democratic)	SLS-SKD, NSI	SLS, NSI	SLS-SMS, NSI	SLS, NSI
Socialisti (Socialist)	ZLSD	ZLSD	SD	SD, ZL, PS
Skrajna levica (Radical Left)				
Zeleni (Green)				
Brez družine (No family)	DESUS	DESUS	DESUS	DESUS

Vir: Chapel Hill Expert Survey

Ideološko pozicijo Zavezništva Alenke Bratušek in Državlanske liste, ki ju zgoraj omenjena raziskava ne pozicionira, smo določili glede na to, kateri evropski strankarski skupini pripadata. Obe omenjeni politični stranki sta članici ALDE – Evropski liberalci. Medtem ko Demokratično stranko upokojencev Slovenije raziskovalci v okviru Chapel Hill Expert Survey ne pozicionirajo niti na levi del političnega kontinuuma niti na desni, lahko utemeljitev za nastalo situacijo iščemo v programskih načelih stranke. Ostale navedene politične stranke so usmerjene na čim večji del volilnega telesa »*catch all*« in odprte za različne interesne skupine (Fink-Hafner 2001, 69). DeSUS pa je stranka, ki zagovarja pravice in interese točno določene družbene skupine. Čeprav je Slovenija imela dolgo časa relativno stabilen strankarski sistem, je v zadnji letih možno opaziti večjo nestabilnost kot prvo desetletje. To se v veliki meri kaže tudi v nastanku novih volilno uspešnih političnih strank. Nekatere politične stranke, katerih poslanke so bile vključene v našo raziskovalno telo, ne obstajajo več ali pa so se preimenovali. Nekatere poslanke pa so v svoji politični karieri zamenjale politično stranko, zato smo pri teh v naši analizi upoštevali tisto, ki so jo navedle kot zadnjo, katere članice so oz. so bile.

Tabela 4.2: Pozicioniranje političnih strank in število sodelujočih poslank iz posameznih političnih strank

Politični kontinuum	Politična stranka	% poslanke (N)	SKUPAJ (N)
LEVO	SMC	22,2% (8)	55,6 % (20)
	SD	8,3 % (3)	
	ZAB	5,6 % (2)	
	Pozitivna Slovenija	5,6 % (2)	
	Zares	5,6 % (2)	
	LDS	2,8 % (1)	
	Združena levica	2,8 % (1)	
	Državljska lista	2,8 % (1)	
DESNO	SDS	19,4 % (7)	38,9 % (14)
	NSI	18,9 % (5)	
	SLS	2,8 % (1)	
	"desnosredinska"	2,8 % (1)	
	DESUS	2,8 % (1)	2,8 % (1)
	"Neodvisna kandidatka"	2,8 % (1)	2,8 % (1)
SKUPAJ		100 % (36)	100 % (36)

b. njihove predhodne politične izkušnje poslank

Za spremenljivke, ki so v analizi predstavljale predhodne politične izkušnje poslank, smo izbrali leta delovanja v DZ RS, leta delovanja v politični stranki, leta opravljanja katere izmed funkcij v politični stranki in leta opravljanja funkcije na lokalni ravni. Zaradi večje preglednosti pri statistični obdelavi in prikazu rezultatov smo omenjene spremenljivke združili v 2 kategoriji.

- Leta delovanja v DZ RS

18 od 36 (50,0 %) sodelujočih v anketi je bilo poslank, ki opravljajo tekoči mandat v 7. sklicu Državnega zbora RS, ena (2,8 %) od sodelujočih poslank je mandat opravljala oz. ga opravlja 2 leti. 5 (13,9 %) poslank je opravljalo oz. opravlja funkcijo poslanke tri leta, enak odstotek je tudi tistih, ki so mandat opravljale 4 leta (Priloga A2). Odgovore, ki se nanašajo na leta opravljanja funkcije poslanke, smo razdelili na kategoriji do 10 let in nad 10 let.

- Leta delovanja v politični stranki

Odgovore o letih delovanja poslank v političnih strankah smo razdelili na kategoriji do 10 let in nad 10 let. 21 (58,3 %) anketiranih v politični stranki deluje oz. je delovalo manj kot 10 let, 13 (36,1 %) pa več kot 10 let. Za prikaz vseh rezultatov glede na posamezna leta delovanja glej Prilogo A3.

V zadnjem času je v Sloveniji trend nastajanja novih političnih strank tako na desni kot na levi. Nekatere politične stranke, poslanke katerih so sodelovale v naši raziskavi, več ne obstajajo oziroma so se preimenovali. Nekatere poslanke so v svoji politični karieri zamenjale politično stranko, pri teh smo upoštevali tisto, v kateri sodelujejo trenutno oziroma so bile njene članice nazadnje.

- Leta opravljanja funkcije v politični stranki

Funkcije v politični stranki ni nikoli opravljal 7 (19,4 %) anketiranih poslank, medtem ko jih 29 (80,6 %) opravlja oz. je opravljal eno ali več funkcij v politični stranki (Priloga A4). Odgovore glede let opravljanja katere izmed funkcij v politični stranki smo razdelili na kategoriji do 5 let (61,1 % poslank) in nad 5 let (19,4 % poslank).

Tabela 4.3: Funkcije v politični stranki

Funkcija v politični stranki	N (število poslank)
Predsednica	3
Podpredsednica	12
Članica izvršilnega / izvršnega odbora	14
Drugo	14

Pri vprašanju o opravljanju funkcije v politični stranki je bilo možnih več odgovorov. Predsedovanje politični stranki je bilo zaupano trem anketiranim poslankam, funkcijo podpredsednice pa je opravljal oziroma jo opravlja kar 12 od 36 anketiranih poslank. 14 v anketi sodelujočih poslank je članic izvršilnih oz. izvršnih odborov v političnih strankah, 14 jih prav tako opravlja katero izmed ostalih funkcij v politični stranki, najpogosteje so navajale naslednje:

- predsednica pokrajinske organizacije,
- podpredsednica območne enote,
- članica predsedstva stranke,
- članica predsedstva območne in občinske organizacije,
- predsednica regije ženskega odbora,

- generalna sekretarka,
- predsednica ženske zveze/ženskega odbora,
- podpredsednica odbora za kulturo,
- predsednica regijske koordinacije,
- članica strokovnega sveta stranke,
- članica sveta stranke.

- Leta opravljanja funkcije na lokalni ravni

Odgovore, ki se nanašajo na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni, smo razdelili na kategoriji do 5 let in nad 5 let. Več kot 5 let je eno ali več funkcij na lokalnem nivoju opravljal pet (13,9 %) anketiranih poslank, manj kot 5 let pa 13 (36,1 %) poslank. Za podroben prikaz glede let opravljanja funkcij na lokalni ravni glej Prilogo A5. Od poslank, ki so sodelovale v anketi, so bile tri v svoji politični karieri tudi županje, 15 jih je opravljal funkcijo občinske ali mestne svetnice, 6 pa jih na lokalni ravni vodi odbor politične stranke.

Tabela 4.4: Funkcija na lokalni ravni

Funkcija na lokalni ravni	N (število poslank)
Županja	3
Občinska svetnica	15
Predsednica občinskega / lokalnega odbora	6

V lastni anketi, ki je bila oblikovana za potrebe magistrskega dela, smo postavili nekaj vprašanj, ki so nam omogočila analizo vpliva pomena ideološke pozicije politične stranke, kateri poslanke pripadajo, in njihovih predhodnih izkušenj, na njihovo mnenje o spolnih kvotah. Celoten vprašalnik se nahaja v Prilogi H.

4. 1 Vpliv ideološke pozicije politične stranke na mnenje poslank o spolnih kvotah

Politične stranke naj bi po mnenju nekaterih avtorjev (glej v Murray 2004) odločilno vplivale na učinkovito izvajanje spolnih kvot. Veliko študij poudarja, da so stranke na levi strani političnega kontinuuma v večji meri naklonjene spolnim kvotam kot politične stranke na desni (Htun v Squires 2007, 56). Vendar je ob tem potrebno opozoriti, da navedene ugotovitve ne predstavljajo ustaljenega vzorca.

Mnenja, zakaj je mehanizem spolnih kvot v slovenski zakonodaji pravilna rešitev, so različna. Nekateri anketirane poslanke menijo, da je to edini način zagotavljanja enakomerne zastopanosti spolov v politiki, spet druge navajajo dejstva, da se je število žensk v parlamentu z uporabo kvot dejansko povečalo. Poslanke, ki ne delijo tega mnenja, pa mehanizem spolnih kvot označujejo za zavezujočo rešitev, ki ženske sili v politiko, kar argumentirajo z mnenjem, da je politika naravni proces in odločitev za njo mora biti notranja odločitev posameznice in ne odločitev za zagotavljanje zakonske določbe na listi.

Kot je razvidno iz tabele v prilogi (Priloga B: Tabela B1), so skoraj vse anketirane poslanke političnih strank z levo ideološko usmeritvijo (SMC, SD, ZAB, Pozitivna Slovenija, Zares, LDS, Združena levica, Državljska lista) mnenja, da je bila zakonska ureditev spolnih kvot pravilna odločitev. Od osmih vprašanih poslank iz SMC le ena meni, da je bila uzakonitev spolnih kvot napačna odločitev, kar predstavlja 12,5 % delež. Kot je razvidno iz spodnje tabele (Tabela 4.5), se z zakonsko ureditvijo spolnih kvot strinja 95,0 % poslank, ki prihajajo iz levo usmerjenih političnih strank in 76,6 % poslank, ki pripadajo političnim strankam z desno ideologijo. Da bi ideološka usmeritev poslank v večji meri vplivala na njihovo mnenje, ne moramo zagotovo trditi, saj med spremenljivkama obstaja srednje močna povezanost (Cramer $V = 0,264$).

Tabela 4.5: Ali menite, da je bila zakonska ureditev spolnih kvot pravilna odločitev?

<i>Zakonska ureditev spolnih kvot - pravilna odločitev</i>	Levo % (N)	Desno % (N)	DeSUS % (N)	Neodvisna % (N)
Da	95,0 % (19)	76,6% (11)	100,0% (1)	100,0% (1)
Ne	5,0 % (1)	21,4% (3)	0% (0)	0% (0)
Skupaj	55,6 % (20)	38,9 % (14)	2,8 % (1)	2,8 % (1)
Cramer (V)	0,264			

Nekaj več razlik med poslankami, ki prihajajo iz političnih strank z levega oz. desnega dela političnega kontinuuma, je možno zaslediti pri vprašanju o dejanskem zagotavljanju enakomerne zastopanosti spolov v slovenskem političnem prostoru. Med mnenjem o tem, ali spolne kvote dejansko zagotavljajo enakomerno zastopanost spolov v slovenskem političnem prostoru in ideološko usmeritvijo politične stranke, ki ji poslanka pripada, gre za srednje močno povezanost med spremenljivkama (Cramer V = 0,286). Na podlagi teoretičnih izhodišč lahko sklepamo, da bodo poslanke, ki prihajajo iz političnih strank, ki jih uvrščamo na levi del političnega kontinuuma, odgovorile pritrdilno, vendar jih kar 9 od 20 sodelujočih v anketi meni, da spolne kvote ne zagotavljajo dejanske enakosti v slovenskem političnem prostoru (glej Tabela 4.6). Da kvote ne zagotavljajo dejanske enakosti v slovenskem političnem prostoru, so menile: poslanka Združene levice, poslanka Pozitivne Slovenije, poslanki ZAB, poslanki SD, poslanki SMC, poslanka Desusa, poslanka DL, neodvisna poslanka, poslanka NSi in štiri poslanke SDS (Priloga B: Tabela B2).

Tabela 4.6: Ali menite, da mehanizem spolnih kvot dejansko zagotavlja enakomerno zastopanost spolov v slovenskem političnem prostoru?

<i>Dejansko zagotavljanje enakomerne zastopanosti spolov</i>	Levo % (N)	Desno % (N)	DeSUS % (N)	Neodvisna % (N)
Da	55,0% (11)	64,3% (9)	0% (0)	0% (0)
Ne	45,0% (9)	35,7%(5)	100,0% (1)	100,0% (1)
Skupaj	55,6 % (20)	38,9 % (14)	2,8 % (1)	2,8 % (1)
Cramer (V)	0,286			

Pri tem vprašanju smo opazili tudi večjo heterogenost mnenj znotraj političnih strank, saj je bila popolna enotnost mnenja zabeležena le v ZAB (glej Priloga B: Tabela B2). Podatek, da le 20 od skupno 36 anketiranih poslank meni, da spolne kvote dejansko

zagotavljajo enakomerno zastopnost spolov, razkriva razočaranje nad učinkovitostjo spolnih kvot, ki se pojavlja tudi v tujini.

Omenjeno razočaranje je možno zaslediti tudi pri pregledu rezultatov (ne)strinjanja s trditvama (Tabela 4.7 in Tabela 4.8), ki smo jih uporabili v naši analizi. Tako se 14 od 36 anketiranih poslank delno strinja s trditvijo, da podzastopnosti žensk ne bodo rešile kvote, saj ne prinaša uspešnih rezultatov. Omenjeno trditev v celoti podpira le ena poslanka, ki pa prihaja iz politične stranke z levo ideologijo. 8 od 36 anketiranih poslank se prav tako delno strinja s trditvijo, da so kvote ukrep, ki problem neuravnoteženosti rešuje zgolj stihijsko.

Tabela 4.7: »Podzastopnosti žensk v slovenskem parlamentu ne bodo rešile kvote, saj ne prinašajo uspešnih rezultatov«.

» Podzastopnost žensk v slovenskem parlamentu ne bodo rešile kvote saj ne prinašajo uspešnih rezultatov«.	Levo % (N)	Desno % (N)	DeSUS % (N)	Neodvisna % (N)
Se ne strinjam	60,0% (12)	50,0% (7)	0% (0)	0% (0)
Delno se strinjam	35,0% (7)	50,0% (7)	100,0% (1)	100,0% (1)
Se strinjam	5,0% (1)	0% (0)	0% (0)	0% (0)
Skupaj	55,6% (20)	38,9% (14)	2,8% (1)	2,8% (1)
Cramer (V)	0,235			

Tabela 4.8: »Kvote so ukrep, ki problem neuravnoteženosti rešuje zgolj stihijsko«.

»Kvote so ukrep, ki problem neuravnoteženosti rešuje zgolj stihijsko«.	Levo % (N)	Desno % (N)	DeSUS % (N)	Neodvisna % (N)
Se ne strinjam	80,0% (16)	71,4% (10)	100,0% (1)	100,0% (1)
Delno se strinjam	20,0% (4)	28,6% (4)	0% (0)	0% (0)
Se strinjam	0% (0)	0% (0)	0% (0)	0% (0)
Skupaj	55,6% (20)	38,9% (14)	2,8% (1)	2,8% (1)
Cramer (V)	0,136			

Kot kaže Tabela 4.9, med mnenjem o negativni konotaciji spolnih kvot v slovenskem političnem prostoru in ideološko pozicijo politične stranke, ki ji poslanke pripadajo, obstaja močna povezanost (Cramer V = 0,382). Glede na predpostavljena teoretična izhodišča, ne preseneča, da večina poslank (17 od 20), ki prihaja iz političnih strank, ki jih uvrščamo na levi del političnega kontinuuma, spolnim kvotam ne pripisuje negativne konotacije. Negativno konotacijo spolnim kvotam pripisujejo tri poslanke SDS, 2 poslanki NSi in bivša neodvisna poslanka (Priloga B: Tabela B3).

Majda Potrata (Priloga G) meni, da brez zakonsko določenih spolnih kvot toliko žensk leta 2014 ne bi bilo izvoljenih. Opozori na to, da je potrebno ločiti: število kandidatki v vsaki volilni enoti, ki je zakonsko določeno in umeščanje vsake od njih v

volilni okraj, kar je v domeni strankarskega vodstva in strankine politike. Tako je po njenem mnenju izvolitev žensk posledica moči politične stranke v volilnih okrajih. Lahko se zgodi, da kandidatka doseže odličen rezultat, vendar se ne uvrsti v parlament, če stranka, na listi katere kandidira, ne preseže volilnega praga za vstop v parlament. Če gre pri posamezni politični stranki samo za kalkulacijo ali za resnično zavedanje pomena udeležnosti žensk pri odločanju, je po mnenju Majde Potrata povezano s politiko posamezne politične stranke. Izpostavi tudi primer politične stranke, ki mora upoštevati zakonsko določene spolne kvote čeprav se z njimi ne strinja. Po njenem mnenju bi bila smiselna analiza t. i. »družinskih kandidatur«, ki so v večji meri prisotne na lokalni ravni.

Tabela 14.9: Ali menite, da imajo spolne kvote v slovenskem prostoru negativno konotacijo?

Negativna konotacija	Levo % (N)	Desno % (N)	DeSUS % (N)	Neodvisna % (N)
Da	15,0% (3)	35,7% (5)	0% (0)	100,0% (1)
Ne	85,0% (17)	64,3% (9)	100,0% (1)	0% (0)
Skupaj	55,6% (20)	38,9% (14)	2,8% (1)	2,8% (1)
Cramer (V)	0,382			

Čeprav negativno konotacijo spolnim kvotam pripisuje le 8 od 36 anketiranih poslank, bi podzastopanost žensk v slovenskem parlamentu na drugačen način reševala polovica vprašanih, in sicer ne glede na ideološko usmeritev politične stranke, ki ji pripadajo (Tabela 4.10). Po mnenju ene izmed poslank bi morali problem enakomerne zastopanosti spolov v politiki reševati po »naravnem« procesu, kot poimenuje prepoznavanje najprimernejših kandidatk s strani selektorjev določene politične stranke. Medtem ko ena anketirana poslanka kot pogoj za zagotavljanje večje udeležbe žensk v politiki izpostavi zavračanje šovinizma. Med drugim so sodelujoče v anketi velikokrat izpostavile vzgojo, miselnost, politično kulturo, večjo medijsko promocijo uspešnih žensk. Kot način reševanja enakomerne zastopanosti spolov izpostavljajo tudi ozaveščanje obeh spolov o pomembnosti zastopanosti obeh spolov v določenih segmentih za razvoj celotne družbe. Majda Potrata (Priloga G), kot razlog za negativno konotacijo spolnih kvot pripisuje tudi viktimizaciji zagovornic spolnih kvot. Navaja, da je bila velikokrat deležna posmehovanja in

žaljenja, vendar tega ne pripisuje mehanizmu kvot, ampak očitni mizoginosti tistih, ki so to počeli v želji, da bi njo in njej podobne utišali ter odstranili iz javnega prostora.

Tabela 4.10: Ali bi po Vašem mnenju morali enakomerno zastopnost spolov v politiki reševati na drugačen način kot z uvedbo spolnih kvot? Kako?

Reševanje podzastopnosti žensk na drugačen način	Levo % (N)	Desno % (N)	DeSUS % (N)	Neodvisna % (N)
Da	50,0% (10)	50,0% (7)	100,0% (1)	100,0% (1)
Ne	50,0% (10)	50,0% (7)	0% (0)	0% (0)
Skupaj	55,6% (20)	38,9% (14)	2,8% (1)	2,8% (1)
Cramer (V)	0,229			

Bistveno večjo složnost med anketiranimi je možno zaznati pri odgovoru na vprašanje oz. pri (ne)strinjanju s trditvijo »Enakih možnosti liberalizma in participativne demokracije vseh ljudi ne bo možno doseči brez radikalnih sprememb v osebni in domačem življenju« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36). S to trditvijo se je namreč strinjalo kar 29 od 36 vseh v anketi sodelujočih, le dve poslanki se s trditvijo nista strinjali. V obeh ideoloških polih pa je bilo možno zaznati tudi nekaj delnega (ne)strinjanja (»delno se strinjam«) z omenjeno trditvijo (Tabela 4.11)

Tabela 4.11: »Enakih možnosti liberalizma in participativne demokracije vseh ljudi ne bo možno doseči brez radikalnih sprememb v osebni in domačem življenju« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36).

»Enakih možnosti liberalizma in participativne demokracije vseh ljudi ne bo mogoče doseči brez radikalnih sprememb v osebni in domačem življenju« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36).	Levo % (N)	Desno % (N)	DeSUS % (N)	Neodvisna % (N)
Se ne strinjam	0% (0)	14,3% (2)	0% (0)	0% (0)
Delno se strinjam	15,0% (3)	14,3% (2)	0% (0)	0% (0)
Se strinjam	85,0% (17)	71,4% (10)	100,0% (1)	100,0% (1)
Skupaj	55,6% (20)	38,9% (14)	2,8% (1)	2,8% (1)
Cramer (V)	0,228			

Tabela 4.12: Ali menite, da glede na siceršnji družbeni položaj žensk v Sloveniji lahko trdimo, da je mehanizem spolnih kvot v politiki umetno ustvarjena enakopravnost?

Umetno ustvarjena enakopravnost	Levo % (N)	Desno % (N)	DeSUS % (N)	Neodvisna % (N)
Da	45,0% (9)	57,1% (8)	100,0% (1)	100,0% (1)
Ne	55,0% (11)	35,7% (5)	0% (0)	0% (0)
Skupaj	55,6% (20)	38,9% (14)*	2,8% (1)	2,8% (1)
Cramer (V)	0,245			

Ena poslanka ni odgovorila (7,1%)

19 od 36 sodelujočih poslank v anketi meni, da mehanizem spolnih kvot v politiki ustvarja umetno ustvarjeno enakopravnost. Pri tem ni možno govoriti o pomembnosti ideološke pripadnosti na mnenje poslank, saj tako meni 45,0 % poslank političnih strank z levo ideologijo in 57,1 % poslank političnih strank, ki jih uvrščamo na desni pol političnega kontinuuma. Ena izmed anketiranih poslank, ki pripada politični stranki z desno ideologijo, na to vprašanje ni odgovorila (*) (Tabela 4.12). Občutek manjvrednosti in manjše sposobnosti od moških kolegov, ki naj bi bil posledica uvedbe spolnih kvot in ideološka pozicija politične stranke poslank sta srednje močno povezani spremenljivki (Cramer V = 0,217) (Priloga B: Tabela 5). Občutek manjvrednosti občutita le dve poslanki od 36 sodelujočih v anketi, in sicer poslanka Združene levice in poslanka SD (Priloga B: Tabela B4). Sedem od vseh v anketi sodelujočih poslank meni, da so bile na kandidatno listo umeščene samo oziroma predvsem zaradi spolnih kvot. Tako meni pet poslank, ki prihajajo iz »levih« političnih strank, in dve poslanki »desnih« političnih strank (Priloga B: Tabela 6).

Občutek manjvrednosti in mnenje o kandidaturi zgolj zaradi mehanizma spolnih kvot se prav tako odraža pri trditvi *»Ženske v popolnosti nikoli niso bile in še vedno niso sprejete kot enake članice v nobeni državi, ki jo poznamo kot demokracijo«* (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36), s katero se strinja 60,0 % poslank, ki prihajajo z levega političnega pola in samo 14,3 % poslank z desnega političnega pola (Tabela 4.13)

Tabela 4.13: *»Ženske v popolnosti nikoli niso bile in še vedno niso sprejete kot enake članice v nobeni državi, ki jo poznamo kot demokracijo«* (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36)

<i>»Ženske v popolnosti nikoli niso bile in še vedno niso sprejete kot enake članice v nobeni državi, ki jo poznamo kot demokracijo«</i> (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36).	Levo % (N)	Desno % (N)	DeSUS % (N)	Neodvisna % (N)
Se ne strinjam	20,0% (4)	21,4% (3)	0% (0)	0% (0)
Delno se strinjam	20,0% (4)	64,3% (9)	0% (0)	0% (0)
Se strinjam	60,0% (12)	14,3% (2)	100,0% (1)	100,0% (1)
Skupaj	55,6 % (20)	38,9 % (14)	2,8 % (1)	2,8 % (1)
Cramer (V)	0,245			

Alenka Jeraj (Priloga F) je prepričana, da so ženske prav tako sposobne kot moški. Po njenem mnenju so politične stranke, ki želijo zagotavljati raznolikost, dovolj pametne in ponujajo podobne možnosti moškim in ženskam ter znajo v svojih vrstah

prepoznati sposobne ženske, ki prav tako izkazujejo politične ambicije. Majda Potrata (Priloga G) izpostavi, da se pred ženske v kandidacijskih postopkih pogosto postavljajo prevelika pričakovanja in kriteriji (videz, starost, prepoznavnost, popularnost), ki pa za moške praviloma niso postavljeni.

Kot razlog, zakaj se ženske tako težko uvrstijo v t. i. izvoljive okraje, Majda Potrata (Priloga G) izpostavi proporcionalni volilni sistem, kjer najprej tekmujejo politične stranke med sabo, nato pa še kandidati na listi politične stranke. Njena odločitev za politiko je bila po njeni osebni interpretaciji tudi gesta upora zoper načrtno izrinjanje žensk iz javnega življenja v prvem poosamosvojitvenem obdobju. Izpostavi ženske, ki so se kandidiranja in volilne kampanje lotile zelo resno in prizadevno, bile pripravljene prevzeti odgovornost političnega odločanja. Vendar so že po prvem neuspešnem poskusu odnehale, ker niso videle perspektivnosti vnovičnega poskusa, saj so prepoznale svoje navidezne možnosti (npr. slab volilni okraj) in so svojo energijo raje usmerile v kaj drugega. Zaradi zavedanja, da je vrnitev v stroko zaradi domnevne kontaminiranosti s politiko zelo negotova in težavna, se veliko žensk z uspešno poklicno kariero težko odloči za vstop v politiko. Ob tem Majda Potrata izpostavi svojo izkušnjo, ko je kot predsednica mestnega odbora pridobivala ženske kandidatke za kandidaturo na lokalni ravni in ugotovila, koliko »nevidnih« pritiskov je bilo na ženske, da na kandidaturo niso pristale. Ko se je za kandidaturo odločila sama, ji je bilo zagroženo s suspenzom. Ob tem se sprašuje, kako so nadrejeni reagirali na kandidate moških kolegov.

4.2 Vpliv predhodnih izkušenj poslank na odnos do spolnih kvot

Zakonsko ureditev spodbujanja večje zastopanosti žensk v slovenski politiki z uvedbo mehanizma spolnih kvot podpira večina anketiranih poslank ne glede na njihove predhodne izkušnje. Poslanke, ki izražajo dvom glede zakonske ureditve spolnih kvot, so v večji meri tiste z manj izkušnjami v politiki (Priloga C: Tabela C1; Priloga Č: Tabela Č1; Priloga D: Tabela D1; Priloga E: Tabela E1). Da imajo spolne kvote v slovenskem političnem prostoru negativno konotacijo, meni le osem poslank, ki v Državnem zboru delujejo manj kot deset let, kar predstavlja zgolj 24,2 % delež. Enakega mnenja je samo še ena poslanka, ki je to funkcijo opravljala oz. jo opravlja več kot 10 let, kar predstavlja 33,3 % delež (Priloga C: Tabela C3). Da poslanke

spolnim kvotam ne glede na njihove politične izkušnje ne pripisujejo negativne konotacije opazamo tudi pri (ne)strinjanju s spodnjima trditvama v tabeli (glej tudi Priloga Č: Tabela Č10, Č11; Priloga D: Tabela D10, D11; Priloga E: Tabela E10, E11).

Tabela 4.14: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Podzastopnost žensk v slovenskem parlamentu ne bodo rešile kvote, saj ne prinašajo uspešnih rezultatov« glede na leta v DZ RS

<i>»Podzastopnost žensk v slovenskem parlamentu ne bodo rešile kvote saj ne prinašajo uspešnih rezultatov«.</i>	do 10 let % (N)	nad 10 let
Se ne strinjam	48,5% (16)	100,0% (3)
Delno se strinjam	48,5% (16)	0% (0)
Se strinjam	3,0% (1)	0% (0)
Skupaj	91,7 (33)	8,3 (3)
Cramer (V)	0,285	

Tabela 4.15: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Kvote so ukrep, ki problem neuravnoteženosti rešuje zgolj stihijsko« glede na leta v DZ RS

<i>»Kvote so ukrep, ki problem neuravnoteženosti rešuje zgolj stihijsko«.</i>	do 10 let % (N)	nad 10 let % (N)
Se ne strinjam	75,8% (25)	100,0% (3)
Delno se strinjam	24,2% (8)	0% (0)
Se strinjam	0% (0)	0% (0)
Skupaj	91,7 (33)	8,3 (3)
Cramer (V)	0,161	

Poslanke z več političnimi izkušnjami na vseh nivojih delovanja v politiki, ki so bile zajeti v naši analizi, prav tako menijo, da mehanizem spolnih kvot dejansko zagotavlja enakomerno zastopnost v slovenskem političnem prostoru. Veliko bolj negativno mnenje o dejanski enakopravnosti žensk v predstavniskem telesu imajo poslanke z manj izkušnjami (Priloga C: Tabela C2; Priloga Č: Tabela Č2; Priloga D: Tabela D2; Priloga E: Tabela E2). Negativno mnenje vseh anketiranih poslank o dejanski enakopravnosti v politiki pa opazamo pri (ne)strinjanju s trditvijo Carole Pitman, da ženske v popolnosti niso bile enake in še vedno niso sprejete kot enake članice v nobeni državi, ki jo poznamo kot demokracijo, saj se ne glede na leta delovanja v DZ RS, funkcije v politični stranki ali na lokalni ravni sodelujoče v anketi

s trditvijo strinjajo (Priloga C: Tabela C8; Priloga Č: Tabela Č8; Priloga D: Tabela D8; Priloga E: Tabela E8). Da glede na siceršnji družbeni položaj žensk v Sloveniji lahko trdimo, da je mehanizem spolnih kvot v politiki umetno ustvarjena enakopravnost, meni več kot polovica anketiranih, in sicer 19 od 36. Od teh jih 11 v političnih strankah deluje manj kot deset let, 7 pa več kot deset let (Priloga Č: Tabela Č4). Štiri poslanke, ki se s tem strinjajo, nimajo funkcije v politični stranki, 11 jih funkcijo v politični stranki opravlja manj kot pet let (Priloga D: Tabela D4).

Obe poslanki, ki navajata občutek manjvrednosti in manjše sposobnosti od poslanskih in strankarskih kolegov, funkcijo poslanke opravljata manj kot 10 let (Priloga C: Tabela C5). Prav tako manj kot 10 let delujeta v politični stranki (Priloga Č: Tabela Č1), vendar ena od njiju funkcije znotraj politične stranke še ni opravljala, druga pa funkcijo opravlja oz. jo je opravljala manj kot 5 let (Priloga D: Tabela D5). Funkcijo na lokalni ravni sta opravljali obe, in sicer manj kot 5 let (Priloga Č: Tabela Č5).

Da so bile na kandidatno listo uvrščene zgolj oz. samo zaradi mehanizma spolnih kvot, meni sedem anketiranih poslank, od teh jih šest v DZ RS deluje manj kot 10 let, ena pa več kot 10 let (Priloga C: Tabela C6). Tri izmed poslank, ki menijo, da so bile na kandidatno listo uvrščene zaradi spolnih kvot, v političnih strankah delujejo več kot 10 let (Priloga Č: Tabela Č6), dve sta funkcijo v politični stranki opravljali več kot 5 let in tri manj kot 5 let, prav tako dve poslanki pa funkcije znotraj politične stranke nista opravljali (Priloga D: Tabela D6).

Alenka Jeraj (Priloga F) v Slovenski demokratični stranki deluje skoraj od njenega nastanka in kot razlog za svojo kandidaturo in določitev okraja svoje kandidature izpostavi uspešno delovanje v strankinem podmladku in Ženskem odboru SDS. Kandidirala je v svojem okraju, kjer je aktivna tudi na drugih področjih in bila v Državni zbor izvoljena v mandatih 2004–2008, 2008–2011, 2011–2014. Majda Potrata (Priloga G), članica Socialnih demokratov, je za poslanko Državnega zbora kandidirala že leta 1992, po njenem mnenju vedoč, da nima nikakršnih možnosti za izvolitev. Kasneje je opravljala funkcije na lokalni ravni. V letu 2000 je na volitvah v Državni zbor kandidirala v okraju, v katerem politična stranka, katere članica je, dosega dobre rezultate in postala edina poslanka v tej volilni enoti. Na naslednjih

volitvah je ohranila okraj kandidature, vendar izpostavi močne pritiske, ki jih je doživljala, da naj kandidira v drugem okraju, ker so v ta okraj želeli umestiti moškega.

Čeprav večina anketiranih ne navaja občutka manjvrednosti zaradi spolnih kvot in jih zelo malo meni, da so bile na kandidatno listo uvrščene zaradi mehanizma spolnih kvot, bi enakomerno zastopnost spolov v politiki na drugačen način reševalo kar 19 od 36 anketiranih poslank. Vseh 19 funkcijo poslanke opravlja oz. so jo opravljele manj kot 10 let, kar predstavlja 57,6 % delež (Priloga C: Tabela C7). Devet od teh poslank v politični stranki deluje manj kot 10 let, osem pa več kot 10 let. Enakomerno zastopnost spolov bi na drugačen način reševala tudi neodvisna poslanka (Priloga Č: Tabela Č7). 16 od teh 19 poslank funkcijo v politični stranki opravlja, medtem ko 3 funkcije v politični stranki niso imele (Priloga D: Tabela D7). Manj kot 5 let izkušenj na lokalni ravni ima 9 od 19 poslank, 9 jih izkušenj v lokalni politiki nima, ena pa je funkcijo opravljala več kot 5 let (Priloga E: Tabela E7).

Čeprav ostale poslanke ne menijo, da bi enakomerno zastopnost spolov lahko reševali tudi na drugačen način, se večina vseh anketiranih poslank strinja, da enakih možnosti participativne demokracije vseh ljudi ne bo možno doseči brez radikalnih sprememb na vseh področjih družbe, tudi na osebnem in »domačem« življenju (Priloga C: Tabela C9; Priloga Č: Tabela Č9; Priloga D: Tabela D9; Priloga E: Tabela E9).

5 ZAKLJUČEK

V analizi vpliva ideološke pozicije političnih strank v Sloveniji na odnos poslank do spolnih kvot kljub predstavljenim teoretičnim predpostavkam, da so poslanke iz političnih strank levega pola v večji meri naklonjene mehanizmu spolnih kvot kot poslanke iz strank z desno ideološko pozicijo, ne ugotavljamo večjih razlik med sodelujočimi poslankami. Ugotavljamo pa manjše razlike v odnosu do spolnih kvot med poslankami, ki prihajajo iz enakega političnega pola. Zastavljeno hipotezo H1: *»Poslanke, ki prihajajo iz ideološko desno orientiranih političnih strank, v manjši meri podpirajo spolne kvote kot poslanke levo orientiranih političnih strank«*, ki je bila oblikovana z namenom, da se ugotovitve nekaterih tujih raziskovalcev preverijo še na slovenskem primeru, lahko na podlagi vseh zastavljenih vprašanj in porazdelitvi odgovorov anketiranih poslank zavrnemo. V kolikor smo se pri oblikovanju hipoteze sklicevali na nekatere tuje avtorje in če še enkrat pogledamo ugotovitve Dahlrupa in Friedenvallove (2008, 25), ki v svoji raziskavi glede opredelitve spolnih kvot ugotavljata, da politične stranke, ki so se opredelile kot leve, v večji meri izkazujejo pozitiven odnos do spolnih kvot kot tiste, ki so se opredelile kot desne, moramo opozoriti na nekaj raziskovalnih »značilnosti« opravljene analize. Predmet preučevanja omenjenih raziskav so bile politične stranke, medtem ko smo mi v opravljeni analizi za mnenje o spolnih kvotah spraševali poslanke posameznih političnih strank, ki imajo ne glede na članstvo v isti politični stranki, lahko do posameznega problema drugačno stališče. Razloge za omenjene ugotovitve lahko iščemo tudi v tem, da je v analizi sodelovalo »le« 36 poslank od 141 naprošenih za sodelovanje. Od teh jih 18 funkcijo poslanke v slovenskem parlamentu opravlja prvič. Glede na dejstvo, da je v raziskavi sodelovalo 13 poslank iz novonastalih političnih strank, ki svojih »dobrih« in »slabih« volilnih okrajev pri uvrščanju na kandidatne liste ne morejo predvideti, je na tem mestu smiselno izpostaviti tudi trditev Majde Potrata (Priloga C), ki meni, da dosedanje »predkvotne« izkušnje kažejo, da so se ženske uvrščale na liste novih, manj znanih in na volitvah manj uspešnih strank in list. V večini parlamentarnih strank so v okrajih, kjer je bila posamezna stranka najmočnejša, praviloma kandidirali moški. To ne velja za nove stranke, ker te niso imele izkušnje s tem, kje jim je volilno telo bolj naklonjeno. Da so zlasti nove stranke uvrstile na svoje liste celo več žensk, kot to predpisujejo kvote, pa je zagotovo pripomogla tudi zahteva po novi obrazih. Da so bile umeščene na kandidatno listo za

volitve samo oziroma predvsem zaradi spolnih kvot, meni le 7 (19, 4 %) od 36 v anketi vključenih poslank. Občutek manjvrednosti zaradi spolnih kvot pa navajata zgolj 2 (5,6 %) poslanki.

Pri analizi vpliva predhodnih političnih izkušenj na odnos poslank do spolnih kvot smo kot kriterij politične izkušnje upoštevali leta opravljanja funkcije poslanke, leta delovanja v politični stranki, leta opravljanja funkcije v politični stranki ter leta opravljanja funkcije na lokalni ravni. Izkušnjo na lokalni ravni je imela polovica sodelujočih poslank, medtem ko funkcijo v politični stranki opravlja oziroma jo je opravljal 29 od 36 sodelujočih poslank. Zastavljeno hipotezo H2: *»Poslanke z več političnimi izkušnjami spolnim kvotam v večji meri pripisujejo negativno konotacijo kot poslanke brez predhodnih političnih izkušenj«* zavrnilo, saj med poslankami pri zastavljenih vprašanjih, ki se navezujejo na odnos do spolnih kvot, na podlagi podrobnejše analize ne glede na njihove politične izkušnje ne ugotavljamo večjega nestrinjanja z mehanizmom spolnih kvot.

Čeprav poslanki, s katerima je bil opravljen družboslovni intervju, prihajata iz političnih strank z različno ideološko pozicijo, imata obe pozitiven odnos do spolnih kvot, vendar je pri utemeljitvi razlogov za omenjeni odnos zaznati nekaj razlik. Dejavniki za slednje so seveda lahko različni, vendar pa kljub temu ne gre zanemariti vpliva ideološke pozicije politične stranke, ki ji pripadata. Zagotovo pa sta opravljena intervjuja izpostavila dodatna relevantna raziskovalna vprašanja, ki odpirajo nov diskurz v raziskovanju žensk v politiki:

Zakaj bi bilo slabo ali narobe, če se ne zadovoljimo z navidezno enakopravnostjo, ampak odstranjujemo ovire na poti do dejanske enakosti. Civilizacijski standard je nesprijemljivost diskriminacije in če jo v družbi zaznavamo, smo se dolžni z njo spopasti. Boj za pravice žensk je boj za človekove pravice in brez enakosti ni demokracije. Temeljno vprašanje je torej, kakšna družba hočemo biti: demokratična ali invalidna (Majda Potrata, 2015).

Prav tako ni več ženskih tem, šolstvo, zdravstvo zanima vse, družinska politika mora zanimati vse. Zmeraj sprašujejo samo, kako ženske usklajujejo poslovno pot in družinsko življenje. Ne vem, zakaj moških tega ne sprašujejo, saj imajo tudi oni otroke in družine? Ženske smo res da mogoče bolj čustveno nagnjene k družini, imamo prej slabo vest, če ji ne posvečamo dovolj časa (Alenka Jeraj, 2015).

Ženske v politiki se torej soočajo z vsaj tremi spolno specifičnimi skupinami zahtev in pričakovanj, ki so bolj ali manj izrazito protislovne: da »dokazujejo«, da so na področju, kjer dominirajo moški, »ohranile« svojo »ženskost«. Zdi se, da se od žensk v politiki še zmeraj pričakuje opravičilo za prestop demarkacijske črte, ki ločuje ženskost od moškosti, ter zagotovila, da kljub poslanski funkciji vestno opravljajo svoje materinske in gospodinjske vloge. Zato je narobe, kar koli naredijo, vselej kršijo katero od norm (Rožman in Mencin Čeplak 2012, 372).

Vprašanje, ali lahko v Sloveniji govorimo o enakopravni zastopanosti spolov ali o umetno ustvarjeni enakopravnosti v politiki ostaja še zmeraj relevantno. Pri samem vprašanju ne gre za opredelitev, ali so spolne kvote v slovenskem političnem prostoru pravilna odločitev. Ne gre za argumentiranje že izoblikovanih stališč za oziroma proti ali za ustvarjanje žrtev. Gre za vprašanje širšega pomena, vprašanje o samoumevnosti pasivne in aktivne volilne pravice žensk, ki bi morda zaradi novega boja pravic žensk ne bila več samoumevna in prevečkrat spregledana.

6 LITERATURA

1. Adam, France. 1992. Pomen profesionalizacije politike v kontekstu modernizacije političnega sistema. V *Politika kot poklic*, ur. Frane Adam, 7–20. Ljubljana: Knjižna zbirka Krt.
2. ALDE. Dostopno prek: <http://www.alde.eu> (13. april 2016).
3. Almond, G. A., G. Powell Bingham jr. in R. J. Mundt. 1996. *Comparative Politics: A Theoretical Framework*. New York: Harper Collins College Publishers.
4. Antić Gaber, Milica. 1998. *Ženske v parlamentu*. Ljubljana: Sophia.
5. ---. 2000. Ne-srečno razmerje: strankarska politika in ženske v državah vzhodne in srednje Evrope. *Družboslovne razprave* 34 (35): 127–139.
6. ---. 2008. Slovenia: from voluntary to legislated quotas. V *Electoral Gender Quota Systems and Their Implementation in Europe*, ur. Drude Dahlerup in Lenita Freidenvall, 82–92. Brussels: European Parliament.
7. Antić Gaber, Milica in Metka Mencin. 1992. Ženske in politika. V *Ko odgrneš sedem tančic*, ur. Marija Cigale, Marta Turk, Živa Trbižan Vidmar in Neva Železnik, 103–112. Ljubljana: Društvo iniciativa.
8. Antić Gaber, Milica, Jasna Podreka, Irena Selišnik in Iztok Šori. 2014. *Mlajše ženske in politika*. Ljubljana: Meta dekleta.
9. Bacchi, Carol. 2006. Arguing for and against quotas: theoretical issues. V *Women, Quotas and Politics*, ur. Drude Dahlerup, 32–51. London and New York: Routledge.
10. Bačlija, Irena. 2013. Rushing into gender quotas? Education and political participation of women in USA and Slovenia. *Comparative politics* 6 (2): 51–62.
11. Benoit, Kenneth in Michael Laver. 2006. *Party Policy in Modern Democracies*. London, New York: Routledge.
12. Bird, Karen. 2003. Who are the Women? Where are the Women? And What Difference Can They Make? Effects of Gender Parity in French Municipal Elections. *French Politics* 1 (1): 5–38.
13. Brodie, Jannie. 1985. *Women and Politics in Canada*. Graw Hill: Ryerson.

14. Budge, Ian. 2000. Expert judgements of party policy positions: Uses and limitation in political research. *European Journal of Political Research* (37): 103–113.
15. Carlström Marianne. 1999. Več žensk v parlamentu, boljša politika. V *Ženske politika demokracija: Za večjo prisotnost žensk v parlamentu*, ur. Milica G Antić in Jasna Jeram, 23–28. Ljubljana: Urad za žensko politiko.
16. Carroll, J. Susan. Gender Politics and the socializing Impact of the Women's Movement. V *Political Learning in Adulthood*, ur. Roberta S. Sigel, 306–334. Chicago: The University of Chicago Press.
17. Caul, Miki. 2010. Women's Representation in Parliament: The Role of Political Parties. V *Women gender, and politics*, ur. Mona Lena Krook in Sarah Childs, 159-166. Oxford: University Press.
18. Cerar, Miro. 2005. Nekateri (ustavno) pravni vidiki načela nediskriminacije. V *Enakost in diskriminacija: sodobni izzivi za pravosodje*, ur. Dean Zagorac, 21–54. Ljubljana: Mirovni inštitut.
19. Craft, Stephanie in Wanta Wayne. 2004. Women in the Newsroom: Influences of Female Editory and Reporters on the News Agenda. *Journalism & Mass Communication Quarterly* 1 (81): 124–138.
20. Dahlerup, Drude. 2006a. Introduction. V *Women, Quotas amd Politics*, ur. Drupe Dahlerup, 3–31. London and New York: Routledge
21. ---. 2006b. Conclusion. V *Women, Quotas amd Politics*, ur. Drupe Dahlerup, 294–307. London and New York: Routledge
22. Dahlerup, Drude in Lenita Freidenvall. 2003. *Quotas as a Fast Track to Equal Political Representation for Women*. South Africa: IPSA World Congress.
23. ---. 2005. Quotas as a Fasn Track To Equal Representation for Women: Why Scandinavia is no longer the model. *International Feminist Journal of Politics* 7 (1): 26–48.
24. ---. 2008. *Electoral Gender Quota System and Their Implementation in Europe*. Brussels: European Parliamnet.

25. Della Porta, Donatella. 2003. *Temelji politične znanosti*. Ljubljana: Založba Sophia.
26. *DeSUS*. Dostopno prek: <http://desus.si> (20. januar 2016).
27. Deželan, Tomaž, Danica Fink Hafner, Mitja Hafner-Fink in Samo Uhan. 2007. *Državljanstvo brez meja?* Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
28. *Državlјanska lista*. Dostopno prek: <http://www.d-l.si> (19. januar 2016).
29. *Državni svet Republike Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.ds-rs.si> (24. februar 2016).
30. *Državni zbor Republike Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.dz-rs.si/wps/portal/Home/> (13. december 2014).
31. Erjavec, Karmen. 2000. Medijska pismenost kot pogoj uspešne politične socializacije. *Teorija in praksa* 37 (4): 672–685.
32. *European Commission*. Dostopno prek: <http://ec.europa.eu/justice/gender-equality/> (24. januar 2016).
33. Fink Hafner, Danica. 2001. *Politične stranke*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
34. Fink Hafner, Danica in Alenka Krašovec. 2000. Dejavniki strankarske podpore kandidatom na lokalni in nacionalni ravni političnega sistema. V *Tranzicija in (ne)enakost med spoloma*, ur. Maca Jogan, 141–165. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
35. ---. 2004. Politične izkušnje in volitve: posredna diskriminacija žensk. V *Lokalna demokracija 1, Analiza lokalnih volitev 2002*, ur. Marjan Brezovšek, Miro Haček in Alenka Krašovec, 75–101. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
36. ---. 2004. Vpliv volilnega sistema na delež žensk v nacionalnem in lokalnih predstavniških telesih v Sloveniji. V *Lokalna demokracija 1, Analiza lokalnih*

- volitev 2002*, ur. Marjan Brezovšek, Miro Haček in Alenka Krašovec, 102–124. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
37. Flander, Benjamin. 2004. *Pozitivna diskriminacija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
38. Freidenvall, Lenita. 2003. *Women's Political Representation and Gender Quotas the Swedish Case*. Stockholm: Stockholm University Department of Political Science.
39. Freidenvall, Lenita, Drupe Dahlerup in Hege Skjeie. 2006. The Nordic Countries: An Incremental Model. V *Women, Quotas and Politics*, ur. Drupe Dahlerup, 55–82. London and New York: Routledge.
40. Fulton A. Sarah, Cherie D. Maestas, Sandy L. Maisel in Walter J. Stone. 2006. The Sense of a Women Gender Ambition, and the Decision to Run for Congress. *Political Research Quarterly* 59 (2): 235–248.
41. Goati, Vladimir. 1989. Politični pluralizem in volitve. *Teorija in praksa* 36 (11–12): 1400–1408.
42. Gortnar, Maruša. 2004. Razprave o kvotah v slovenskem parlamentu. *Teorija in praksa* 41(5–6): 1034–1050.
43. Grad, France. 1996. *Volitve in volilni sistemi*. Ljubljana: Inštitut za javno upravo.
44. Grad, France, Igor Kaučič, Ciril Ribičič in Ivan Kristan. 1999. *Državna ureditev Slovenije*. Ljubljana: Uradni list Republike Slovenije.
45. Herzog, Dietrich. 1992. Moderen poklicni politik. V *Politika kot poklic*, ur. Frane Adam, 67–90. Ljubljana: Knjižna zbirka Krt.
46. Hoffman-Lange, Ursula. 1992. Elite v modernih demokracijah. V *Politika kot poklic*, ur. Frane Adam, 91–110. Ljubljana: Knjižna zbirka Krt.
47. Hogwood Brian W., Lewis A. Gunn. 1984. *Policy Analysis for the Real World*. Oxford: Oxford University Press.
48. International Idea. Dostopno prek: <http://www.idea.int> (1. februar 2016).
49. Jalušič, Vlasta. 1992. *Dokler se ne vmešajo ženske*. Ljubljana: Knjižna zbirka Krt.
50. Jalušič, Vlasta in Milica Antić Gaber. 2001. *Ženske-politike-možnosti*. Ljubljana: Mirovni inštitut.

51. Jeretič, Sebastjan. 2000. Feminizem in politika emancipacije. *Teorija in praksa* 37 (3): 475–493.
52. Jogan, Maca. 1992. Seksizem, politika in politična kultura. *Teorija in praksa* 29 (11–12): 1141–1150.
53. Južnič, Stane. 1989. *Politična kultura*. Maribor: Obzorja.
54. Karp, A. Jeffrey in Susan A. Banducci. 2008. When politics is not just a man's game: Women's representation and political engagement. *Electoral Studies* 1(27): 105–115.
55. Krašovec, Alenka, 1999. Vpliv okolij na prisotnost žensk v politiki. V *Ženske politika demokracija: Za večjo prisotnost žensk v parlamentu*, ur. Milica G Antić in Jasna Jeram, 207–230. Ljubljana: Urad za žensko politiko.
56. Krook, Mona Lena, Joni Lovenduski in Judith Squires. 2006. Western Europe, North America, Australia and New Zeland: gender quotas in the context of citizenship models. V *Women, Quotas amd Politics*, ur. Drupe Dahlerup, 194–221. London and New York: Routledge.
57. Kropivnik, Samo. 2000. Prerez slovenskega političnega prostora v preteklem desetletju. V *Demokratski prehodi I, Slovenija v primerjavi s srednjeevropskimi postsocialističnimi državami*, ur. Danica Fink-Hafner in Miro Haček, 177–201. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
58. ---. 2001. Vsebina ideološkega kontinuuma levo-desno v Sloveniji v preteklem desetletju. V *Demokratski prehodi II: Slovenija v primerjavi z drugimi nekdanjimi jugoslovanskimi republikami*, ur. Danica Fink-Hafner in Miro Haček, 138–170. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
59. Kuhelj, Alenka. 1999. Politična zastopanost žensk v državnih organih. V *Ženske politika demokracija: Za večjo prisotnost žensk v parlamentu*, ur. Milica G Antić in Jasna Jeram, 63–84. Ljubljana: Urad za žensko politiko.
60. Kuralt, Nataša. 1998. *Problem zaposlenih žensk*. Ljubljana: Ekonomska fakulteta.
61. Kustec Lipicer, Simona. 2002. Organizacije za analizo javnih politik ali think-tanks. V *Analiza politik*, ur. Danica Fink Hafner in Damjan Lajh, 83–102. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

62. Lane, Jan Erik, Ersson Svante. 1999. *Politics and Society in Western Europe*. London: Sage Publications.
63. Lawless, Jenifer L., Richard L. Fox. 2005. *It takes a candidate. Why Women Don't Run for Office*. New York: Cambridge University Press.
64. Lorber, Judith. 2009. *Gender Inequality: Feminist Theories and Politics*. Oxford: Oxford University Press.
65. Lovenduski, Joni. 1993. Introduction: the Dynamics of Gender and Party. V *Gender and Party Politics*, ur. Pippa Norris in Joni Lovenduski, 1–15. London: Sage.
66. Mair, Peter. 1990. Introduction. V *The West European Party System*, ur. Peter Mair, 1–22. Oxford: University Press.
67. Majchrzak, Ann. 1984. *Methods for Policy Research*. London, New Delhi: Sage Publications.
68. Mathland, Richard. 2006. Electoral Quotas. V *Women, Quotas and Politics*, ur. Drupe Dahlerup, 275–292. London and New York: Routledge.
69. Medved, Felicita. 2005. Politična integracija, državljanstvo, politična participacija in reprezentacija. V *Percepcije slovenske integracijske politike: Zaključno poročilo*, ur. Miran Komac in Mojca Medvešek, 2. natis, 453–557. Ljubljana: Inštitut za narodnostna vprašanja.
70. Merritt, Sharyne. 1982. Sex Roles and political Ambition. *Sex Roles* 8 (9):1025–1036.
71. Miller, Grant. 2007. *Women suffrage, political responsiveness and child survival in America history*. Stanford Medical School and NBER.
72. Miheljak, Vlado. 1998. Political Culture: Potentials of In/Tolerance by Slovene Youth in the 1990's – Empirical Findings. V *Youth in Slovenia: New perspectives from the nineties*, ur. Mirjana Ule, Tanja Rener in Alenka Švab, 243–312. Ljubljana: Urad RS za mladino.
73. Mouffe, Chantal in Ernesto Laclau. 1987. *Hegemonija in socialistična strategija*. Ljubljana: Analceta.

74. Nastran Ule, Mirjana. 1996. *Mladina v devetdesetih: Analiza stanja v Sloveniji*. Ljubljana: Znanstveno in publicistično središče.
75. Noriss, Pippa in Joni Lovenduski. 1989. Women Candidates for Parliament: Transforming the Agenda?. *British Journal of Political Science* 19 (1): 106–115.
76. ---. 1993. *Gender and Party Politics*. London: Sage.
77. *Nova Slovenija Krščanski demokrati*. Dostopno prek: <http://nsi.si> (16. januar 2016).
78. OECD. Dostopno prek: <http://www.oecd.org> (1. februar 2016).
79. Office for Democratic Institutions and Human Rights. 2014. *Handbook on Promoting Women's Participation in Political Parties*. Warsaw: OSCE/ODIHR.
80. Phillips, Anne. 2010. Quotas for Women. V *Women gender, and politics*, ur. Mona Lena Krook in Sarah Childs, 185–192. Oxford: University press.
81. *Pozitivna Slovenija*. Dostopno prek: <http://pozitivnaslovenija.si> (24. januar 2016).
82. Randall, Vicky. 1987. *Women and Politics: An International Perspective*. Chicago: The University of Chicago Press.
83. Rebenstorf, Hilke. 1992. Ženske v zveznem parlamentu – drugače kot moški?. V *Politika kot poklic*, ur. Frane Adam, 191–209. Ljubljana: Knjižna zbirka Krt.
84. Ross, Karen. 2002. Women's Place in »Male« Space: Gender and Effect in Parliamentary Contexts. *Parliamentary Affairs* 1 (55): 189–201.
85. Rožman, Sara in Metka Mencin Čeplak. 2012. Politična socializacija, izobrazba, ambivalentnost politične profesionalizacije žensk. *Teorija in praksa* 49 (2): 356–375.
86. Scharf, W. Fritz 1992. Ali analiziranje politike lahko kaj koristnega prispeva k politični praksi. V *Politika kot poklic*, ur. Frane Adam, 111–120. Ljubljana: Knjižna zbirka Krt.
87. Simoniti, Iztok. 2000. Kritika moške pameti. *Sodobnost* 1(48), 5–14.
88. Squires Judith. 1999. *Gender in Political Theory*. Cambridge: Polity Press
89. ---. 2007. *The new Politics of Gender Equality*. New York: Palgrave Macmilian.

90. ---. 2009. *Spol v politični teoriji*. Cambridge: Polity Press.
91. *Slovenska demokratska stranka*. Dostopno prek: <http://www.sds.si> (13. januar 2016).
92. *Slovenska gospodinja*. 1911. Ženske in volilna pravica, 5 (20. maj).
93. *Slovenska ljudska stranka*. Dostopno prek: <http://www.sls.si> (19. januar 2016).
94. *Stranka modernega centra*. Dostopno prek: <http://www.strankasmc.si> (22. januar 2016).
95. *Socialni demokrati*. Dostopno prek: <http://www.socialnidemokrati.si> (21. januar 2016)
96. *Statistični urad Republike Slovenije*. Dostopno prek: <http://www.stat.si/StatWeb/glavnanavigacija/podatki/prikazistaronovico?IdNovice=2985> (27. februar 2016).
97. Swers, L. Michele. 2002. *The Difference Women Make: The Policy Impact of Women in Congress*. Chicago: The University of Chicago Press.
98. Tienari, Janne Charlotte Holgersson, Susan Merilainen in Pia Hook. 2009. Gender, Management and Market Discourse: The Case of Gender Quotas in the Swedish and Finnish Media. *Gender Work & Organization* 16 (4): 501–521.
99. Topolinjak, Simona. 2013. Dejavniki izvajanja mehke zakonodaje EU na področju enakosti spolov-primer uravnotežene zastopanosti žensk in moških v procesih odločanja. *Družboslovne razprave* 29(73): 121–144.
100. Tripp, Aili Mari in Alice Kang. 2007. The Global Impact of Quotas: On the Fast Track to Increased Female Legislative Representation. *Comparative Political Studies* 41 (3): 338–361.
101. Urad za enake možnosti. 2003. *Zagovorništvo enakih možnosti žensk in moških v EU in Sloveniji*. Ljubljana: Vlada Republike Slovenije.
102. Valiente, Celia. 2006. *How Spanish women gained thirty–six percent of parliamentary seats? The effectiveness of (voluntary) gender quotas in Spain*. Chicago: Midwest Political Science Association Annual Conference.
103. Zajc, Drago. 2004. *Razvoj parlamentarizma: funkcije sodobnih parlamentov*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

7 PRILOGE

PRILOGA A: Opisne statistike

Tabela A1: Pregled po mandatnih obdobjih in delež poslank na celotno število poslancev

Mandatno obdobje	moški	ženske	skupaj	% žensk
1992-1996	87	14	101	13,8
1996-2000	98	11	109	10,1
2000-2004	91	16	107	14,9
2004-2008	90	13	103	12,6
2008-2011	87	16	103	15,5
2011-2014	75	39	114	34,2
2014-	59	35	94	38,8
SKUPAJ	587	144	731	19,7

Vir: Poročila Državnega zbora RS.

Tabela A2: Leta delovanja poslank v Državnem zboru RS

Leta delovanja v DZ RS	poslanke (N)	poslanke (%)
1	18	50,0%
2	1	2,8%
3	5	13,9%
4	5	13,9%
5	1	2,8%
6	1	2,8%
7	1	2,8%
9	1	2,8%
10	1	2,8%
11	1	2,8%
14	1	2,8%
Skupaj	36	100,0%

Tabela A3: Leta delovanja poslank v politični stranki

Leta delovanja v pol. stranki	poslanke (N)	poslanke (%)
1	8	22,2%
3	3	8,3%
4	4	11,1%
5	2	5,6%
6	1	2,8%
7	1	2,8%
8	1	2,8%
9	1	2,8%
13	1	2,8%
15	2	5,6%
17	2	5,6%
19	2	5,6%
20	3	8,3%
23	1	2,8%
25	2	5,6%
Ni odgovorila, neodvisna	2	5,6%
Skupaj	36	100, 0%

Tabela A4: Leta opravljanje funkcije v politični stranki

Leta opravljanja fun. v pol. stranki	poslanke (N)	poslanke (%)
1	7	19,4%
2	2	5,6%
3	5	13,9%
4	8	22,2%
5	1	2,8%
6	1	2,8%
7	1	2,8%
10	2	5,6%
17	1	2,8%
20	1	2,8%
Ni opravljala funkcije	7	19,4%
Skupaj	36	100,0%

Tabela A5: Leta opravljanje funkcije na lokalni ravni

Leta opravljanja fun. na lokalni ravni	poslanke (N)	poslanke (%)
1	1	2,8%
2	1	2,8%
3	1	2,8%
4	8	22,2%
5	1	2,8%
8	1	2,8%
9	1	2,8%
12	3	8,3%
16	1	2,8%
Ni opravljala funkcije	18	50,0%
Skupaj	36	100,0%

PRILOGA B: Vpliv ideološke pozicije politične stranke na odnos poslank do spolnih kvot

Tabela B1: Mnenje o zakonski ureditvi spolnih kvot glede na pripadnost politični stranki

<i>Ali menite, da je bila zakonska ureditev spolnih kvot pravilna odločitev?</i>	DA	NE
	%	%
Politična stranka	n (št. poslank)	n (št. poslank)
Združena levica	100,00%	0%
	1	0
LDS	100,00%	0%
	1	0
ZARES	100,00%	0%
	2	0
Pozitivna Slovenija	100,00%	0%
	2	0
ZAB	100,00%	0%
	2	0
SD	100,00%	0%
	3	0
SMC	87,50%	12,50%
	7	1
DESUS	100,00%	0%
	1	0
DL	100,00%	0%
	1	0
SLS	100,00%	0%
	1	0
SDS	71,40%	28,6
	5	2
NSI	80,00%	20,00%
	4	1
»desnosredinska«	100,00%	0%
	1	0
Neodvisna kandidatka	100,00%	0%
	1	0
Skupaj	88,9% (32)	11,1% (4)
N (Število vključenih poslank v analizo) = 36		

Tabela B2: Stališče o mehanizmu spolnih kvot glede na pripadnost politični stranki

<i>Ali menite, da mehanizem spolnih kvot dejansko zagotavlja enakomerno zastopano spolov v slovenskem političnem prostoru?</i>	DA	NE
	%	%
Politična stranka	n (št. poslank)	n (št. poslank)
Združena levica	0%	100%
	0	1
LDS	100%	0%
	1	0
ZARES	100%	0%
	2	0
Pozitivna Slovenija	50%	50%
	1	1
ZAB	0%	100%
	0	2
SD	33,30%	66,70%
	1	2
SMC	75,00%	25,00%
	6	2
DESUS	0%	100%
	0	1
DL	0%	100%
	0	1
SLS	100%	0%
	1	0
SDS	42,90%	57,10%
	3	4
NSI	80,00%	20,00%
	4	1
»desnosredinska«	100%	0%
	1	0
Neodvisna kandidatka	0%	100%
	0	1
Skupaj	55,6% (20)	44,4% (16)
N (Število vključenih poslank v analizo) = 36		

Tabela B3: Mnenje o negativni konotaciji spolnih kvot glede na pripadnost politični stranki

<i>Ali menite, da imajo spolne kvote v slovenskem prostoru negativno konotacijo?</i>	DA	NE
	%	%
Politična stranka	n (št. poslank)	n (št. poslank)
Združena levica	0%	100%
	0	1
LDS	0%	100%
	0	1
ZARES	50%	50%
	1	1
Pozitivna Slovenija	50%	50%
	1	1
ZAB	0%	100%
	0	2
SD	0%	100%
	0	3
SMC	12,50%	87,50%
	1	7
DESUS	0%	100%
	0	1
DL	0%	100%
	0	1
SLS	0%	100%
	0	1
SDS	42,90%	57,10%
	3	4
NSI	40,00%	60,00%
	2	3
»desnosredinska«	0%	100%
	0	1
Neodvisna kandidatka	100%	0%
	1	0
Skupaj	25,0% (9)	75,0% (27)
N (Število vključenih poslank v analizo) = 36		

Tabela B4: Občutek manjvrednosti glede na pripadnost politični stranki

<i>Ali imate zaradi uvedbe spolnih kvot kdaj občutek manjvrednosti in manjše sposobnosti od vaših poslanskih in strankarskih kolegov?</i>	DA	NE
	%	%
Politična stranka	n (št. poslank)	n (št. poslank)
Združena levica	100,00%	0%
	1	0
LDS	0%	100,00%
	0	1
ZARES	0%	100,00%
	0	2
Pozitivna Slovenija	0%	100%
	0	2
ZAB	0%	100,00%
	0	2
SD	33,30%	66,70%
	1	2
SMC	0%	100,00%
	0	8
DEUS	0%	100,00%
	0	1
DL	0%	100,00%
	0	1
SLS	0%	100,00%
	0	1
SDS	0%	100,00%
	0	7
NSI	0%	100,00%
	0	5
»desnosredinska«	0%	100,00%
	0	1

Neodvisna kandidatka	0%	100,00%
	0	1
Skupaj	5,6% (2)	94,4% (34)
N (Število vključenih poslank v analizo) = 36		

Tabela B5: Občutek manjvrednosti glede na ideološko usmeritev pol. stranke

<i>Občutek manjvrednosti</i>	Levo % (N)	Desno % (N)	DeSUS % (N)	Neodvisna % (N)
Da	10,0% (2)	0% (0)	0% (0)	0% (0)
Ne	90,0 (18)	100,0% (14)	100,0% (1)	100,0% (1)
Skupaj	55,6 % (20)	38,9 % (14)	2,8 % (1)	2,8 % (1)
Cramer (V)	0,217			

Tabela B6: Mnenje o uvrstitvi na kandidatno listo glede na ideološko usmeritev pol. stranke

<i>Kandidatna lista</i>	Levo % (N)	Desno % (N)	DeSUS % (N)	Neodvisna % (N)
Da	25,0% (5)	14,3% (2)	0% (0)	0% (0)
Ne	75,0% (15)	85,7% (12)	100,0% (1)	100,0% (1)
Skupaj	55,6 % (20)	38,9 % (14)	2,8 % (1)	2,8 % (1)
Cramer (V)	0,176			

PRILOGA C: Leta delovanja v DZ RS

Tabela C1: Mnenje o zakonski ureditvi spolnih kvot glede na leta v DZ RS

<i>Zakonska ureditev spolnih kvot - pravilna odločitev</i>	do 10 let % (N)	nad 10 let % (N)
Da	87,9% (29)	100,0% (3)
Ne	12,1% (4)	0% (0)
Skupaj	91,7 (33)	8,3 (3)
Cramer (V)	0,107	

Tabela C2: Mnenje o zagotavljanju enakomerne zastopanosti spolov glede na leta v DZ RS

<i>Dejansko zagotavljanje enakomerne zastopanosti spolov</i>	do 10 let % (N)	nad 10 let % (N)
Da	51,5% (17)	100,0% (3)
Ne	48,5% (16)	0% (0)
Skupaj	91,7 (33)	8,3 (3)
Cramer (V)	0,270	

Tabela C3: Mnenje o negativni konotaciji glede na leta v DZ RS

<i>Negativna konotacija</i>	do 10 let % (N)	nad 10 let % (N)
Da	24,2% (8)	33,3% (1)
Ne	75,8% (25)	66,7% (2)
Skupaj	91,7 (33)	8,3 (3)
Cramer (V)	0,058	

Tabela C4: Mnenje o umetno ustvarjeni enakopravnosti glede na leta v DZ RS

<i>Umetno ustvarjena enakopravnost</i>	do 10 let % (N)	nad 10 let % (N)
Da	57,6% (19)	0% (0)
Ne	39,4% (13)	100,0% (3)
Skupaj	91,7 (33)*	8,3 (3)
Cramer (V)	0,337	

Ena poslanka ni odgovorila (3,0 %)

Tabela C5: Občutek manjvrednosti glede na leta v DZ RS

<i>Občutek manjvrednosti</i>	do 10 let % (N)	nad 10 let % (N)
Da	6,1% (2)	0% (0)
Ne	93,9% (31)	100,0% (3)
Skupaj	91,7 (33)	8,3 (3)
Cramer (V)	0,073	

Tabela C6: Mnenje o uvrstitvi na kandidatno listo glede na leta v DZ RS

<i>Kandidatna lista</i>	do 10 let % (N)	nad 10 let % (N)
Da	18,2% (6)	33,3% (1)
Ne	81,8% (27)	66,7% (2)
Skupaj	91,7 (33)	8,3 (3)
Cramer (V)	0,106	

Tabela C7: Mnenje o reševanju podzastopanosti žensk na drugačen način glede na leta v DZ RS

<i>Reševanje podzastopanosti žensk na drugačen način</i>	do 10 let % (N)	nad 10 let % (N)
Da	57,6% (19)	0% (0)
Ne	42,4% (14)	100,0% (3)
Skupaj	91,7 (33)	8,3 (3)
Cramer (V)	0,319	

Tabela C8: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Ženske v popolnosti nikoli niso bile in še vedno niso sprejete kot enake članice v nobeni državi, ki jo poznamo kot demokracijo« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36) glede na leta v DZ RS

<i>»Ženske v popolnosti nikoli niso bile in še vedno niso sprejete kot enake članice v nobeni državi, ki jo poznamo kot demokracijo« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36).</i>	do 10 let % (N)	nad 10 let % (N)
Se ne strinjam	21,2% (7)	0% (0)
Delno se strinjam	36,4% (12)	33,3% (1)
Se strinjam	42,4% (14)	66,7% (2)
Skupaj	91,7 (33)	8,3 (3)
Cramer (V)	0,167	

Tabela C9: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Enakih možnosti liberalizma in participativne demokracije vseh ljudi ne bo možno doseči brez radikalnih sprememb v osebnem in domačem življenju« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36) glede na leta v DZ RS

<i>»Enakih možnosti liberalizma in participativne demokracije vseh ljudi ne bo mogoče doseči brez radikalnih sprememb v osebnem in domačem življenju« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36).</i>	do 10 let % (N)	nad 10 let % (N)
Se ne strinjam	6,1% (2)	0% (0)
Delno se strinjam	15,2% (5)	0% (0)
Se strinjam	78,8% (26)	100,0% (3)
Skupaj	91,7 (33)	8,3 (3)
Cramer (V)	0,148	

PRILOGA Č: Leta delovanja v politični stranki

Tabela Č1: Mnenje o zakonski ureditvi spolnih kvot glede na leta delovanja v politični stranki

<i>Zakonska ureditev spolnih kvot - pravilna odločitev</i>	do 10 let % (N)	nad 10 let % (N)	Neodvisna % (N)	Ni želela odg. % (N)
Da	95,2% (20)	76,9% (10)	100,0% (1)	100,0% (1)
Ne	4,8% (1)	23,1% (3)	0% (0)	0% (0)
Skupaj	58,3% (21)	36,1% (13)	2,8% (1)	2,8% (1)
Cramer (V)	0,288			

Tabela Č2: Mnenje o zagotavljanju enakomerne zastopanosti glede na leta delovanja v politični stranki

<i>Dejansko zagotavljanje enakomerne zastopanosti spolov</i>	do 10 let % (N)	nad 10 let % (N)	Neodvisna % (N)	Ni želela odg. % (N)
Da	52,4% (11)	69,2% (9)	0% (0)	0% (0)
Ne	47,6% (10)	30,8% (4)	100,0% (1)	100,0% (1)
Skupaj	58,3% (21)	36,1% (13)	2,8% (1)	2,8% (1)
Cramer (V)	0,315			

Tabela Č3: Mnenje o negativni konotaciji glede na leta delovanja v politični stranki

<i>Negativna konotacija</i>	do 10 let % (N)	nad 10 let % (N)	Neodvisna % (N)	Ni želela odg. % (N)
Da	14,3% (3)	30,8% (4)	100,0% (1)	100,0% (1)
Ne	85,7% (18)	69,2% (9)	0% (0)	0% (0)
Skupaj	58,3% (21)	36,1% (13)	2,8% (1)	2,8% (1)
Cramer (V)	0,457			

Tabela Č4: Mnenje o umetno ustvarjeni enakopravnosti glede na leta delovanja v politični stranki

<i>Umetno ustvarjena enakopravnost</i>	do 10 let % (N)	nad 10 let % (N)	Neodvisna % (N)	Ni želela odg. % (N)
Da	52,4% (11)	53,8% (7)	100,0% (1)	*
Ne	47,6% (10)	46,2% (6)	0% (0)	
Skupaj	58,3% (21)	36,1% (13)	2,8% (1)	2,8% (1)
Cramer (V)	0,499			

*Poslanka ni odgovorila

Tabela Č5: Občutek manjvrednosti glede na leta delovanja v politični stranki

<i>Občutek manjvrednosti</i>	do 10 let % (N)	nad 10 let % (N)	Neodvisna % (N)	Ni želela odg. % (N)
Da	9,5% (2)	0% (0)	0% (0)	0% (0)
Ne	90,5% (19)	100,0% (13)	100,0% (1)	100,0% (1)
Skupaj	58,3% (21)	36,1% (13)	2,8% (1)	2,8% (1)
Cramer (V)	0,205			

Tabela Č6: Mnenje o uvrstitvi na kandidatno listo glede na leta delovanja v politični stranki

<i>Kandidatna lista</i>	do 10 let % (N)	nad 10 let % (N)	Neodvisna % (N)	Ni želela odg. % (N)
Da	19,0% (4)	23,1% (3)	0% (0)	0% (0)
Ne	81,0% (17)	76,9 (10)	100,0% (1)	100,0% (1)
Skupaj	58,3% (21)	36,1% (13)	2,8% (1)	2,8% (1)
Cramer (V)	0,128			

Tabela Č7: Mnenje o reševanju podzastopanosti žensk na drugačen način glede na leta delovanja v politični stranki

<i>Reševanje podzastopanosti žensk na drugačen način</i>	do 10 let % (N)	nad 10 let % (N)	Neodvisna % (N)	Ni želela odg. % (N)
Da	42,9% (9)	61,5% (8)	100,0% (1)	100,0% (1)
Ne	57,1% (12)	38,5% (5)	0% (0)	0% (0)
Skupaj	58,3% (21)	36,1% (13)	2,8% (1)	2,8% (1)
Cramer (V)	0,290			

Tabela Č8: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Ženske v popolnosti nikoli niso bile in še vedno niso sprejete kot enake članice v nobeni državi, ki jo poznamo kot demokracijo« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36) glede na leta delovanja v politični stranki

»Ženske v popolnosti nikoli niso bile in še vedno niso sprejete kot enake članice v nobeni državi, ki jo poznamo kot demokracijo« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36).	do 10 let % (N)	nad 10 let % (N)	Neodvisna % (N)	Ni želela odg. % (N)
Se ne strinjam	28,6% (6)	7,7% (1)	0% (0)	0% (0)
Delno se strinjam	33,3% (7)	38,5% (5)	0% (0)	100,0% (1)
Se strinjam	38,1% (8)	53,8% (7)	100,0% (1)	0% (0)
Skupaj	58,3% (21)	36,1% (13)	2,8% (1)	2,8% (1)
Cramer (V)	0,199			

Tabela Č9: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Enakih možnosti liberalizma in participativne demokracije vseh ljudi ne bo možno doseči brez radikalnih sprememb v osebem in domačem življenju« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36) glede na leta delovanja v politični stranki

»Enakih možnosti liberalizma in participativne demokracije vseh ljudi ne bo mogoče doseči brez radikalnih sprememb v osebem in domačem življenju« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36).	do 10 let % (N)	nad 10 let % (N)	Neodvisna % (N)	Ni želela odg. % (N)
Se ne strinjam	0% (0)	15,4% (2)	0% (0)	0% (0)
Delno se strinjam	9,5% (2)	15,4% (2)	0% (0)	100,0% (1)
Se strinjam	90,5% (19)	69,2% (9)	100,0% (1)	0% (0)
Skupaj	58,3% (21)	36,1% (13)	2,8% (1)	2,8% (1)
Cramer (V)	0,299			

Tabela Č10: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Podzastopanost žensk v slovenskem parlamentu ne bodo rešile kvote, saj ne prinašajo uspešnih rezultatov« glede na leta delovanja v politični stranki

»Podzastopanost žensk v slovenskem parlamentu ne bodo rešile kvote saj ne prinašajo uspešnih rezultatov«.	do 10 let % (N)	nad 10 let % (N)	Neodvisna % (N)	Ni želela odg. % (N)
Se ne strinjam	57,1% (12)	53,8% (7)	0% (0)	0% (0)
Delno se strinjam	38,1% (8)	46,2% (6)	100,0% (1)	100,0% (1)
Se strinjam	4,8% (1)	0% (0)	0% (0)	0% (0)
Skupaj	58,3% (21)	36,1% (13)	2,8% (1)	2,8% (1)
Cramer (V)	0,218			

Tabela Č11: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Kvota so ukrep, ki problem neuravnoteženosti rešuje zgolj stihijsko« glede na leta delovanja v politični stranki

»Kvota so ukrep, ki problem neuravnoteženosti rešuje zgolj stihijsko«.	do 10 let % (N)	nad 10 let % (N)	Neodvisna % (N)	Ni želela odg. % (N)
Se ne strinjam	85,7% (18)	69,2% (9)	0% (0)	0% (0)
Delno se strinjam	14,3% (3)	30,8% (4)	100,0% (1)	0% (0)
Se strinjam	0% (0)	0% (0)	0% (0)	100,0% (1)
Skupaj	58,3% (21)	36,1% (13)	2,8% (1)	2,8% (1)
Cramer (V)	0,248			

PRILOGA D: Leta opravljanja funkcije v politični stranki

Tabela D1: Mnenje o zakonski ureditvi spolnih kvot glede na leta opravljanja funkcije v politični stranki

<i>Zakonska ureditev spolnih kvot - pravilna odločitev</i>	do 5 let % (N)	nad 5 let % (N)	brez funkcije % (N)
Da	86,4% (19)	85,7% (6)	100,0% (7)
Ne	13,6% (3)	14,3% (1)	0% (0)
Skupaj	61,1% (22)	19,4% (7)	19,4% (7)
Cramer (V)	0,174		

Tabela D2: Mnenje o zagotavljanju enakomerne zastopanosti spolov glede na leta opravljanja funkcije v politični stranki

<i>Dejansko zagotavljanje enakomerne zastopanosti spolov</i>	do 5 let % (N)	nad 5 let % (N)	brez funkcije % (N)
Da	45,5% (10)	71,4% (5)	71,4% (5)
Ne	54,5% (12)	28,6% (2)	28,6% (2)
Skupaj	61,1% (22)	19,4% (7)	19,4% (7)
Cramer (V)	0,255		

Tabela D3: Mnenje o negativni konotaciji glede na leta opravljanja funkcije v politični stranki

<i>Negativna konotacija</i>	do 5 let % (N)	nad 5 let % (N)	brez funkcije % (N)
Da	27,3% (6)	14,3% (1)	28,6% (2)
Ne	72,7% (16)	85,7% (6)	71,4% (5)
Skupaj	61,1% (22)	19,4% (7)	19,4% (7)
Cramer (V)	0,122		

Tabela D4: Mnenje o umetno ustvarjeni enakopravnosti glede na leta opravljanja funkcije v politični stranki

<i>Umetno ustvarjena enakopravnost</i>	do 5 let % (N)	nad 5 let % (N)	brez funkcije % (N)
Da	50,0% (11)	57,1% (4)	57,1% (4)
Ne	45,5% (10)	42,9% (3)	42,9% (3)
Skupaj	61,1% (22)*	19,4% (7)	19,4% (7)
Cramer (V)	0,101		

Ena poslanka ni odgovorila (4,5%)

Tabela D5: Občutek manjvrednosti glede na leta opravljanja funkcije v politični stranki

<i>Občutek manjvrednosti</i>	do 5 let % (N)	nad 5 let % (N)	brez funkcije % (N)
Da	4,5% (1)	0% (0)	14,3% (1)
Ne	95,5% (21)	100,0% (7)	85,7% (6)
Skupaj	61,1% (22)	19,4% (7)	19,4% (7)
Cramer (V)	0,202		

Tabela D6: Mnenje o uvrstitvi na kandidatno listo glede na leta opravljanja funkcije v politični stranki

<i>Kandidatna lista</i>	do 5 let % (N)	nad 5 let % (N)	brez funkcije % (N)
Da	13,6% (3)	28,6% (2)	28,6% (2)
Ne	86,4% (19)	71,4% (5)	71,4% (5)
Skupaj	61,1% (22)	19,4% (7)	19,4% (7)
Cramer (V)	0,184		

Tabela D7: Mnenje o reševanju podzastopanosti žensk na drugačen način glede na leta opravljanja funkcije v politični stranki

<i>Reševanje podzastopanosti žensk na drugačen način</i>	do 5 let % (N)	nad 5 let % (N)	brez funkcije % (N)
Da	54,5% (12)	57,1% (4)	42,9% (3)
Ne	45,5% (10)	42,9% (3)	57,1% (4)
Skupaj	61,1% (22)	19,4% (7)	19,4% (7)
Cramer (V)	0,100		

Tabela D8: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Ženske v popolnosti nikoli niso bile in še vedno niso sprejete kot enake članice v nobeni državi, ki jo poznamo kot demokracijo« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36) glede na leta opravljanja funkcije v politični stranki

<i>»Ženske v popolnosti nikoli niso bile in še vedno niso sprejete kot enake članice v nobeni državi, ki jo poznamo kot demokracijo« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36).</i>	do 5 let % (N)	nad 5 let % (N)	brez funkcije % (N)
Se ne strinjam	18,2% (4)	14,3% (1)	28,6% (2)
Delno se strinjam	50,0% (11)	14,3% (1)	14,3% (1)
Se strinjam	31,8% (7)	71,4% (5)	57,1% (4)
Skupaj	61,1% (22)	19,4% (7)	19,4% (7)
Cramer (V)	0,280		

Tabela D9: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Enakih možnosti liberalizma in participativne demokracije vseh ljudi ne bo možno doseči brez radikalnih sprememb v osebni in domačem življenju« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36) glede na leta opravljanja funkcije v politični stranki

»Enakih možnosti liberalizma in participativne demokracije vseh ljudi ne bo mogoče doseči brez radikalnih sprememb v osebni in domačem življenju« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36).	do 5 let % (N)	nad 5 let % (N)	brez funkcije % (N)
Se ne strinjam	9,1% (2)	0% (0)	0% (0)
Delno se strinjam	18,2% (4)	0% (0)	14,3% (1)
Se strinjam	72,2% (16)	100,0% (7)	85,6% (6)
Skupaj	61,1% (22)	19,4% (7)	19,4% (7)
Cramer (V)	0,206		

Tabela D10: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Podzastopanost žensk v slovenskem parlamentu ne bodo rešile kvote, saj ne prinašajo uspešnih rezultatov« glede na leta opravljanja funkcije v politični stranki

» Podzastopanost žensk v slovenskem parlamentu ne bodo rešile kvote saj ne prinašajo uspešnih rezultatov«.	do 5 let % (N)	nad 5 let % (N)	brez funkcije % (N)
Se ne strinjam	40,9% (9)	71,4% (5)	71,4% (5)
Delno se strinjam	59,1% (13)	28,6% (2)	14,3% (1)
Se strinjam	0% (0)	0% (0)	14,3% (1)
Skupaj	61,1% (22)	19,4% (7)	19,4% (7)
Cramer (V)	0,334		

Tabela D11: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Kvota so ukrep, ki problem neuravnoteženosti rešuje zgolj stihijsko« glede na leta opravljanja funkcije v politični stranki

»Kvota so ukrep, ki problem neuravnoteženosti rešuje zgolj stihijsko«.	do 5 let % (N)	nad 5 let % (N)	brez funkcije % (N)
Se ne strinjam	72,7% (16)	85,7% (6)	85,7% (6)
Delno se strinjam	27,3% (6)	14,3% (1)	14,3% (1)
Se strinjam	0% (0)	0% (0)	0% (0)
Skupaj	61,1% (22)	19,4% (7)	19,4% (7)
Cramer (V)	0,152		

PRILOGA E: Leta opravljanja funkcije na lokalni ravni

Tabela E1: Mnenje o zakonski ureditvi spolnih kvot glede na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni

<i>Zakonska ureditev spolnih kvot - pravilna odločitev</i>	do 5 let % (N)	nad 5 let % (N)	brez funkcije % (N)
Da	86,4% (11)	100,0% (5)	88,9% (16)
Ne	15,4% (2)	0% (0)	11,1% (2)
Skupaj	36,1% (13)	13,9% (5)	50,0% (18)
Cramer (V)	0,155		

Tabela E2: Mnenje o zagotavljanju enakomerne zastopanosti spolov glede na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni

<i>Dejansko zagotavljanje enakomerne zastopanosti spolov</i>	do 5 let % (N)	nad 5 let % (N)	brez funkcije % (N)
Da	46,2% (6)	80,0% (4)	22,2% (4)
Ne	53,8% (7)	20,0% (1)	77,8% (14)
Skupaj	36,1% (13)	13,9% (5)	50,0% (18)
Cramer (V)	0,216		

Tabela E3: Mnenje o negativni konotaciji glede na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni

<i>Negativna konotacija</i>	do 5 let % (N)	nad 5 let % (N)	brez funkcije % (N)
Da	30,8% (4)	20,0% (1)	22,2% (4)
Ne	69,2% (9)	80,0% (4)	77,8% (14)
Skupaj	36,1% (13)	13,9% (5)	50,0% (18)
Cramer (V)	0,830		

Tabela E4: Mnenje o umetno ustvarjeni enakopravnosti glede na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni

<i>Umetno ustvarjena enakopravnost</i>	do 5 let % (N)	nad 5 let % (N)	brez funkcije % (N)
Da	53,8% (7)	60,0% (3)	50,0% (9)
Ne	46,2% (6)	40,0% (2)	44,4% (8)
Skupaj	36,1% (13)	13,9% (5)	50,0% (18)*
Cramer (V)	0,124		

Ena poslanka ni odgovorila (5,6 %)

Tabela E5: Občutek manjvrednosti glede na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni

<i>Občutek manjvrednosti</i>	do 5 let % (N)	nad 5 let % (N)	brez funkcije % (N)
Da	7,7% (1)	0% (0)	5,6% (1)
Ne	92,3% (12)	100,0% (5)	94,4% (17)
Skupaj	36,1% (13)	13,9% (5)	50,0% (18)
Cramer (V)	0,106		

Tabela E6: Mnenje o uvrstitvi na kandidatno listo glede na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni

<i>Kandidatna lista</i>	do 5 let % (N)	nad 5 let % (N)	brez funkcije % (N)
Da	23,1% (3)	20,0% (1)	16,7% (3)
Ne	76,9% (10)	80,0% (4)	83,3% (15)
Skupaj	36,1% (13)	13,9% (5)	50,0% (18)
Cramer (V)	0,074		

Tabela E7: Mnenje o reševanju podzastopanosti žensk na drugačen način glede na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni

<i>Reševanje podzastopanosti žensk na drugačen način</i>	do 5 let % (N)	nad 5 let % (N)	brez funkcije % (N)
Da	69,2% (9)	20,0% (1)	50,0% (9)
Ne	30,8% (4)	80,0% (4)	50,0% (9)
Skupaj	36,1% (13)	13,9% (5)	50,0% (18)
Cramer (V)	0,317		

Tabela E8: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Ženske v popolnosti nikoli niso bile in še vedno niso sprejete kot enake članice v nobeni državi, ki jo poznamo kot demokracijo« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36) glede na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni

»Ženske v popolnosti nikoli niso bile in še vedno niso sprejete kot enake članice v nobeni državi, ki jo poznamo kot demokracijo« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36).	do 5 let % (N)	nad 5 let % (N)	brez funkcije % (N)
Se ne strinjam	7,7% (1)	20,0% (1)	27,8% (5)
Delno se strinjam	38,5% (5)	40,0% (2)	33,3% (6)
Se strinjam	53,8% (7)	40,0% (2)	38,9% (7)
Skupaj	36,1% (13)	13,9% (5)	50,0% (18)
Cramer (V)	0,169		

Tabela E9: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Enakih možnosti liberalizma in participativne demokracije vseh ljudi ne bo možno doseči brez radikalnih sprememb v osebnem in domačem življenju« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36) glede na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni

»Enakih možnosti liberalizma in participativne demokracije vseh ljudi ne bo mogoče doseči brez radikalnih sprememb v osebnem in domačem življenju« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36).	do 5 let % (N)	nad 5 let % (N)	brez funkcije % (N)
Se ne strinjam	7,7% (1)	0% (0)	5,6% (1)
Delno se strinjam	15,4% (2)	0% (0)	16,7% (3)
Se strinjam	76,9% (10)	100,0% (5)	77,8% (14)
Skupaj	36,1% (13)	13,9% (5)	50,0% (18)
Cramer (V)	0,143		

Tabela E10: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Podzastopanost žensk v slovenskem parlamentu ne bodo rešile kvote, saj ne prinašajo uspešnih rezultatov« glede na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni

»Podzastopanost žensk v slovenskem parlamentu ne bodo rešile kvote saj ne prinašajo uspešnih rezultatov.«	do 5 let % (N)	nad 5 let % (N)	brez funkcije % (N)
Se ne strinjam	69,2% (9)	60,0% (3)	38,9% (7)
Delno se strinjam	23,1% (3)	40,0% (2)	61,6% (11)
Se strinjam	7,7% (1)	0% (0)	0% (0)
Skupaj	36,1% (13)	13,9% (5)	50,0% (18)
Cramer (V)	0,280		

Tabela E11: (Ne)strinjanje s trditvijo: »Kvote so ukrep, ki problem neuravnoteženosti rešuje zgolj stihjsko« glede na leta opravljanja funkcije na lokalni ravni

»Kvote so ukrep, ki problem neuravnoteženosti rešuje zgolj stihjsko«	do 5 let % (N)	nad 5 let % (N)	brez funkcije % (N)
Se ne strinjam	69,2% (9)	80,0% (4)	83,3% (15)
Delno se strinjam	30,8% (4)	20,0% (1)	16,7% (3)
Se strinjam	0% (0)	0% (0)	0% (0)
Skupaj	36,1% (13)	13,9% (5)	50,0% (18)
Cramer (V)	0,157		

DRUŽBOSLOVNI INTERVJU: Alenka Jeraj, Slovenska demokratska stranka

Ljubljana, 31. julij 2015

Politične izkušnje:

- Poslanka Državnega zbora RS (2004–2008, 2008–2011, 2011–2014)
- Občinska svetnica
- Podpredsednica SDS
- Predsednica Ženskega odbora SDS
- Generalna sekretarka SDS

Ali menite, da je večina žensk bila umešana na kandidatne liste zgolj zaradi mehanizma spolnih kvot?

Ne. Sama sem prepričana, da so ženske ravno tako sposobne kot moški. In menim, da so politične stranke, ki želijo zagotavljati raznolikost, dovolj pametne in ponujajo podobne možnosti moškim in ženskam ter znajo v svojih vrstah prepoznati sposobne ženske, ki prav tako izkazujejo politične ambicije.

Kakšna pa je bila Vaša izkušnja s kandidaturo?

Sama sem dolga leta aktivna v stranki in sem se skozi vso svoje delo v okviru Slovenske demokratske mladine in kasneje Ženskega odbora SDS očitno izkazala in dokazala, tako da niti ni bilo vprašanje tudi pri določitvi okraja. Kandidirala sem v svojem lastnem okraju, kjer sem sicer aktivna tudi na drugih področjih, kulturi ipd.

Ženski lobi in drugi raziskovalci v svojih analizah ugotavljajo znaten vpliv volilnih okrajev na izvolitev žensk. V konkretnem primeru gre za vpliv značilnosti postavitve kandidatke v določena okolja. Ob tem prav tako opozarjajo, da se ženske v veliki meri uvrščajo v neizvoljive okraje. Ali menite, da slovenske politične stranke to delajo zavestno in namenoma? Bi lahko govorili o nekakšni ustaljeni praksi oziroma vzorcu, ki se ponavlja?

Za druge politične stranke težko rečem, ampak kar se tiče Slovenske demokratske stranke, se prvenstveno naredi tako, da tisti, ki je iz nekega okraja doma, tam tudi kandidira. Vedno pa to res ne gre, ravno zaradi ženskih kvot, in včasih je kdaj

potrebno nekoga postaviti v okraj, iz katerega sicer ne prihaja. Dejstvo je, da so nekateri okraji za katero izmed strank morda boljši, da je v teh okrajih večja možnost izvolitve določene politične stranke. Ampak če pogledamo našo stranko, ki je iz 4 poslancev prišla na 16 in potem na 28, 26 in zdaj 21 poslancev lahko rečemo, da se okraje da tudi pridobiti z delom in z aktivnostmi stranke. Tako da se lahko potem okraji tudi spreminjajo, lahko je trenutno en okraj zelo dober in zagotavlja izvoljivost SDS kandidata, čez 4 ali morda 8 let pa ne. Tako da stvari se ves čas spreminjajo, ampak, kot rečeno, v SDS večinoma kandidiramo v svojih domačih okrajih.

Pa morda prihaja do težav pri zagotavljanju ženskih kvot?

Vedno se potem gleda na kvaliteto kandidata, ne moramo reči, da žensko izločimo ali določimo zato, ker jo pač moramo. V SDS imamo zelo aktiven Ženski odbor, skozi katerega gre določeno število žensk, kar omogoča nek pameten nabor, ko je to potrebno.

V zadnjih letih je delež žensk v slovenskem parlamentu višji kot v časovnem obdobju med letoma 1992 in 2000. Kateri družbeno politični dejavniki bi bili po Vašem mnenju razlog za omenjeno dejstvo?

Zagotovo uvedba kvot, ki smo jo sprejeli v obdobju 2004–2008. Spolne kvote so res da dvorezne in mnoge moje kolegice so bile proti kvotam, ampak jaz sama ocenjujem, da so kvote pozitivne zaradi tega, ker se na ta način prisili tudi stranke, da z ženskami bolj intenzivno delajo tudi prej, da so aktivni ženski odbori itd. Da pride do nekega dobrega izbora in pa seveda kvote pomenijo tudi več priložnosti za ženske. Včasih se znotraj stranke dogaja tudi konkurenca med kandidati in sistem kvot odpira kakšna vrata več tudi ženskam, ki jih sicer ne bi oz. bi potrebovale več časa, da bi do tega prišle. To se zagotovo pozna, zdaj je bistveno več žensk. V mojem prvem mandatu leta 2004 sva bili 2 oziroma 3 poslanke, danes jih je pa najmanj tretjina, če ne več. Prav tako se je spremenilo okolje, saj je nekoč bila politika rezervirana za moške. Ženske smo bile bolj v Svetu vrtcev, šol ipd. Prav tako so bile določene teme prvenstveno ženske (sociala, družina). Kar pa danes ne drži več, saj se tudi moški vključujejo v vzgojo, prevzemajo veliko domačih opravil, ki jih prej niso in na ta način tudi omogočajo bistveno večjo družbeno aktivnost žensk.

Švedska je primer dobre prakse, saj so se najbolj približali idealu uravnotežene politične participacije moških in žensk brez uporabe ustavnih ali zakonskih kvot. Ali menite, da Slovenija tega ne bi bila sposobna brez uvedbe spolnih kvot?

Jaz mislim, da bi tudi v Sloveniji slej ko prej to dosegli, je pa res, da smo s kvotami prej.

Katere razloge bi izpostavili kot tiste, ki v Sloveniji, v največji meri vplivajo na relativno nizko zastopanost žensk v politiki?

To, kar sem že povedala. Da je politika zmeraj bila rezervirana bolj za moške. Ženske se je zmeraj potiskalo bolj v družinsko življenje. Sama se ne strinjam s kolegicami iz leve opcije, ki so goreče zagovarjale karijerne poti žensk. Sama poznam veliko žensk, ki jim družina veliko več pomeni in imajo raje 6 otrok kot kariero. Ljudje smo različni in je popolnoma prav, da se ženske, ki ne želijo biti družbeno politično aktivne, ne sili v to. Tistim, ki pa si kariere želijo, jim je pa to treba omogočiti in seveda pomagati. Jaz menim, da je bila družbena klima takšna, da so si ženske morale izboriti vstop v politiko. Na primer moje kolegice iz parlamenta so velikokrat delovale ne prav žensko, ker so se očitno morale boriti, da so prodrle v svojih strankah. Tako da kvaliteta enakosti in enakopravnosti je ravno to, da ostaneš to, kar si, da je nek ženski pogled, ženski princip, ne pa da postanemo kot moški.

Ali menite, da imajo spolne kvote v slovenskem prostoru negativno konotacijo? Zakaj ne/da?

Jaz jih ne jemljem negativno. Vem pa, da marsikdo meni ravno to. Velikokrat ženske rečejo, da se želijo dokazati z znanjem, sposobnostmi. Ampak sama mislim da so kvote samo nekakšna pomoč. Sem mnenja, da je prav, da je povsod uravnotežena zastopanost spolov, tudi v gospodarstvu. Prav tako je prav, da se izvaja tudi analize o uspešnosti žensk. To je vse dobrodošlo, saj se v prihodnje drugače obnašamo.

Ali bi glede na ekonomski in družbeno-politični položaj žensk v Sloveniji lahko trdili, da mehanizem spolnih kvot v politiki umetno ustvarja enakopravnost?

Mislim, da ne. Umetno bi bilo, če bi imeli polovico parlamenta v ženski sestavi, ki bi bila bolj tiho in se ne bi vključevala v razpravo. Mislim, da imamo veliko zelo

prodornih in uspešnih žensk v politiki in te sigurno niso tam samo zato, ker so ženske. Menim, da so tam zaradi svojih sposobnosti in ne zaradi spolnih kvot. Mogoče je to drugače na lokalni ravni, kjer je težje zagotoviti delež žensk na kandidatni listi. Ampak mislim, da se s kvotami spreminja tudi družba.

Ali imate kdaj občutek, da ste zaradi mehanizma spolnih kvot manjvredni oz. manj sposobni od vaših moških kolegov?

Zase vem, da sem sposobna. Je pa res, da so na začetku moški bili malo skeptični, ni pa bilo podcenjujočega odnosa, vsaj pri nas ne. Je pa tudi res, da za vodenje preiskovalne komisije velikokrat poiščejo moškega, saj se jim zdi, da bi bil bolj odločen, kar pa ni nujno. Prva leta v parlamentu je bila večina moških kolegov in je bilo med ženskami do neke mere čutiti zavezništvo. Seveda je o nekem ženskem vplivu težko govoriti, saj se zaradi različnih programov velikokrat pri določenih temah nismo strinjale. Prav tako ni več ženskih tem, šolstvo, zdravstvo zanima vse, družinska politika mora zanimati vse. Zmeraj sprašujejo samo, kako ženske usklajujejo poslovno pot in družinsko življenje. Ne vem, zakaj moških tega ne sprašujejo, saj imajo tudi oni otroke in družine. Ženske smo resda mogoče bolj čustveno nagnjene k družini, imamo prej slabo vest, če ji ne posvečamo dovolj časa.

PRILOGA G: Polstrukturiran družboslovni intervju – mag. Majda Potrata

DRUŽBOSLOVNI INTERVJU: mag. Majda Potrata, Socialni demokrati

Maribor 4. november 2015/Elektronska pošta

Politične izkušnje:

- Poslanka Državnega zbora RS (2000–2004, 2004–2008, 2008–2011, 2011–2014)
- Podpredsednica SD
- Članica predsedstva SD
- Predsednica Sveta SD za izobraževanje znanost in šport
- Predsednica Ženskega foruma SD
- Predsednica SD Maribor
- Predsednica ženskega društva SD Maribor

Ali menite, da je večina žensk bila umeščena na kandidatne liste zgolj zaradi mehanizma spolnih kvot? Kakšna pa je bila Vaša izkušnja s kandidaturo?

Prepričana sem, da brez zakonsko določenih spolnih kvot toliko žensk leta 2014, ko se je iztekel prehodni rok za njihovo postopno uveljavitev, ne bi bilo izvoljenih. Seveda pa je treba ločevati dve stvari: število kandidatk v vsaki volilni enoti, ki je zakonsko določeno, in umeščanje vsake od njih v volilni okraj, kar je v domeni strankinega vodstva in strankine politike. Tako je izvolitev posledica moči stranke na državni ravni in v vsakem posamičnem volilnem okraju. Lahko se zgodi, da posameznica doseže odličen izid, vendar se ne uvrsti v parlament, če ni stranka ali lista, ki jo je kandidirala, presegla volilnega praga. Ali gre pri posamezni stranki samo za kalkulacijo ali za resnično zavedanje pomena udeležnosti žensk pri odločanju, je povezano s politiko posamezne stranke, ker mora kvote izpolniti tudi stranka, ki se z njimi sicer ne strinja (npr. Slovenska nacionalna stranka). Zato bi bilo zanimivo analizirati, koliko "družinskih kandidatur" je mogoče najti pri posamezni stranki. To je še očitneje na lokalni ravni. Je pa javno mnenje v zadnjem času precej bolj naklonjeno udeležbi žensk v politiki in tega ne morejo spregledati niti najbolj "moške" stranke.

Nemogoče je trditi, da je k večji izvoljivosti pomagala predvsem obljubljena nova politična kultura ali opazno povečanje zaupanja javnosti v ljudi, ki so v politiki neizkušeni, ampak je bil volilni uspeh povezan z zaupanjem v mesijanstvo strankinega voditelja. Je pa po svoje zgovorno, da so se ženske v večjem številu pojavile v obdobju, ko je stopnja zaupanja v politiko upadla in se je ugled politike skoraj popolnoma izgubil. Prvič sem kandidirala na državnozborskih volitvah leta 1992, vedoč, da nimam nikakršnih možnosti za izvolitev. To mi je tedaj tudi ustrezalo, ker se s politiko nisem nameravala ukvarjati poklicno, čeprav sem bila v predsedstvu stranke in se nato potrdila kot predsednica Ženskega društva Maribor. Po krajši prekinitvi delovanja v politiki sem 1998 prvič kandidirala na lokalnih volitvah. Že takrat smo imeli polno kandidatno listo z dosledno izpeljano zadrigo. Bila sem druga na listi in nato vodja svetniške skupine, nosilec pa županski kandidat in nato župan. Na državnozborskih volitvah leta 2000 sem kandidirala v okraju, v katerem je stranka običajno dosegala dobre rezultate in postala edina poslanka v tej volilni enoti. Na naslednjih volitvah sem ohranila volilni okraj, čeprav so bili pritiski name, naj kandidiram v drugem okraju, zelo močni, ker so hoteli v moj okraj umestiti moškega. Dejstvo je namreč, da v našem volilnem sistemu tekmuješ z drugimi strankami in s kandidati iz svoje stranke. To vnaša med kandidate iste stranke tudi napetosti in prav tu tiči razlog, zakaj se ženske tako težko uvrstijo v izvoljive okraje. Po četrtem mandatu (dva sta se iztekla predčasno) se nisem več odločila za kandidaturo. V volilnem okraju, v katerem sem bila izvoljena štirikrat, kandidatka SD ni bila izvoljena in zgodilo se je prvič, da Maribor nima poslanke/poslanca SD.

Ženski lobi in drugi raziskovalci v svojih analizah ugotavljajo znaten vpliv volilnih okrajev na izvolitev žensk. V konkretnem primeru gre za vpliv značilnosti postavitev kandidatk v določena okolja. Ob tem prav tako opozarjajo, da se ženske v veliki meri uvršča v neizvoljive okraje. Ali menite, da slovenske politične stranke to delajo zavestno in namenoma? Bi lahko govorili o nekakšni ustaljeni praksi oziroma vzorcu, ki se ponavlja?

Vpliv volilnega okraja je v našem volilnem sistemu zelo velik. Pred ženske se v kandidacijskih postopkih pogosto postavljajo previsoka pričakovanja in kriteriji, ki pa za moške praviloma niso postavljeni (videz, starost, prepoznavnost, popularnost ...). Žal pa stranke za večjo prepoznavnost kandidatk običajno ničesar ne storijo, ker je to

dolgotrajen proces, mediji pa tudi dajejo prednost že uveljavljenim politikom ali vodilnim v stranki. Podporne mreže med moškimi so gostejše, zato v konkurenci dveh navadno ženska potegne krajši konec. Razlika je tudi v prioritetah, ko vodstvo presoja odmevnost posamezne teme in njen vpliv na volilni izid. Zato je treba veliko vztrajnosti, da se obravnavajo tudi na videz obrobne teme, ki pa so za kakovost življenja in javno dobro bistvene, npr. izobraževanje, kultura, človekove pravice, enake možnosti, socialne pravice ...

Dosedanje "predkvotne" izkušnje kažejo, da so se ženske uvrščale na liste novih, manj znanih in na volitvah manj uspešnih strank in list. V večini parlamentarnih strank so v okrajih, kjer je bila posamezna stranka najmočnejša, praviloma kandidirali moški. To ne velja za nove stranke, ker te niso imele izkušnje s tem, kje jim je volilno telo bolj naklonjeno. Da so zlasti nove stranke uvrstile na svoje liste celo več žensk, kot to predpisujejo kvote, pa je zagotovo pripomogla tudi zahteva po novih obrazih.

V zadnjih letih je delež žensk v slovenskem parlamentu višji kot v časovnem obdobju med leti 1992 in 2000. Kateri družbeno politični dejavniki bi bili po Vašem mnenju razlog za omenjeno dejstvo? (Če ne kvote/PV: Kaj pa spolne kvote?)

Kvota imajo, kot rečeno, odločilno vlogo, če so dovolj visoko postavljene. Zato dobimo delno predstavo o njihovem vplivu prvič pri državnozborskih volitvah šele leta 2011 in končno 2014. Sicer pa je umeščanje žensk na kandidatne liste posledica predvsem strankine politike, seveda pa tudi pripravljenosti žensk za prevzemanje dejavne vloge v politiki. Ta je pogosto večja, kot jo je mogoče realizirati. Zase lahko trdim, da je bila moja odločitev za politiko tudi gesta upora zoper načrtno izrinjanje žensk iz javnega življenja v prvem poosamosvojitvenem obdobju. Enakopravnost, ki jo zagotavljata ustava in druga zakonodaja, namreč ne odpirata političnega prostora samodejno. Brez sistematičnega dela družbeno ozaveščenih žensk in tudi moških, ne samo v Sloveniji, ampak tudi v svetovnem merilu, bi bile ženske v slovenskem parlamentu še vedno prej izjema kot pravilo. Zanimiv je podatek, da bi šele v poldrugem stoletju dosegli, da bi se delež izvoljenih žensk približal polovici, če ne bi

bilo nobenih spodbujevalnih ukrepov, recimo kvot, in če bi sledili gibanju v devetdesetih letih. Zato so dobile kvote tako široko podporo.

Večina slovenskih strank se je sprijaznila s spolnimi kvotami le stežka, in sicer šele potem, ko se zaradi spremembe ustave in posledično volilne zakonodaje temu ni bilo več mogoče izogniti, pa tudi sankcije so opravile svoje. Prepričanje, da bodo ženske na kandidatnih listah znižale volilni rezultat, ker naj bi volivke in volivci žensk ne volili, je bilo globoko zakoreninjeno. Zato so se v strankah odločali za kandidiranje medijsko prepoznavnih žensk in žensk z bogato poklicno kariero, nekatere stranke so dajale prednost videzu (SDS), druge liku matere (NSi) ... Zlasti v močnih strankah je z vstopom žensk bil ogrožen privilegirani položaj moških, ki se niso in niso hoteli (mogli?) temu odpovedati.

Sicer pa je tudi v moji stranki, to je v stranki Socialni demokrati (in njenih predhodnicah), zmagalo spoznanje, da je treba sprejeti spodbujevalne ukrepe za večjo vključenost žensk v politiko, predvsem zaradi delovanja žensk samih ob pomoči ozaveščenih moških. Vendar dokler je bilo to zapisano samo v strankinih dokumentih, ni bilo opaznih učinkov. Zgodilo se je celo, da v poslanski skupini ni bilo nobene poslanke (1996–2000). Šele širše družbeno gibanje (civilna družba in politika), ki je terjalo večjo udeležbo žensk pri odločanju (paritetna demokracija je še danes za marsikoga nesprejemljiva!), je končno prineslo uspeh, kajti kvota mora biti dovolj visoko postavljena, če naj bo učinkovita.

Švedska je primer dobre prakse, saj so se najbolj približali idealu uravnotežene politične participacije moških in žensk brez uporabe ustavnih ali zakonskih kvot. Ali menite, da Slovenija tega ne bi bila sposobna brez uvedbe spolnih kvot?

Vpliv patriarhalne družbene tradicije je zelo močen, vendar se ne prenaša samo po moški liniji. Družbeni vzorci so trdovratni, zato ne verjamem, da bi se v krajšem času stvari brez pozitivnih ukrepov obrnile na bolje. Zanimiv je podatek, da bi se šele v poldrugem stoletju približali polovični zastopanosti žensk v parlamentu, če ne bi bilo nobenih spodbujevalnih ukrepov, recimo kvot. V poldrugem desetletju po osamosvojitvi se število poslank ni povečevalo, tudi nizko postavljene kvote niso učinkovale, pri čemer je zanimivo, da samodejnega višjega deleža žensk v večjih

strankah skoraj ni bilo zaznati. Šele zadnje volitve so pokazale, kako pomembno je, da dobijo ženske možnost kandidirati, ker so potem tudi izvoljene.

Katere razloge bi izpostavili kot tiste, ki v Sloveniji, v največji meri vplivajo na relativno nizko zastopanost žensk v politiki? (PV: politična kultura?)

Ženske, ki jih poznam, so se kandidiranja in volilne kampanje lotile zelo resno in prizadevno - govorim o tistih, ki so bile pripravljene prevzeti odgovornost političnega odločanja - in so že po prvem neuspešnem poskusu odnehale, ker niso videle perspektivnosti vnovičnega poskusa, saj so prepoznale svoje navidezne možnosti (npr. slab volilni okraj) in so svojo energijo raje usmerile v kaj drugega.

Zlasti tiste z uspešno poklicno kariero pa se težko doseženemu položaju v stroki niso pripravljene odreči, kajti zavedajo se, da je vrnitev v stroko zaradi domnevne kontaminiranosti s politiko zelo negotova in težavna. Seveda govorim iz izkušnje predsednice mestne stranke, ko sem pridobivala ženske za kandidaturo in ugotovila, koliko nevidnih pritiskov je bilo na ženske, da na kandidaturo niso pristale.

Ne vem, kako so predstojniki reagirali na kandidate moških, meni je bilo zagroženo s suspenzom, seveda je bilo to izrečeno na štiri oči.

Pomembno vlogo pa igrata tradicionalen pogled na žensko vlogo v družini in večja obremenitev žensk z neplačanim delom doma. Politična funkcija ne pozna stalnega in predvidljivega delovnega časa. Zato bi bil potreben bolj urejen podporni servis za zaposlene tudi v neobičajnem delu dneva, ki bi omogočil združljivost zasebnega in javnega brez odrekanja.

Ali menite, da imajo spolne kvote v slovenskem prostoru negativno konotacijo? Zakaj ne/da?

Spolne kvote sicer niso sprejete samo z odobravanjem. Ker se politični prostor za moške z vstopom žensk oži, je težko pričakovati njihovo odobravanje. Se pa tudi med moškimi vse bolj utrjuje prepričanje, da je stopnja demokracije v družbi merljiva prav s tem, kolikšna je participacija žensk pri odločanju. Svoje pa je opravila tudi viktimizacija zagovornic spolnih kvot. Socialne demokratke smo zagovarjale kvote že

takrat, ko je bila še večina v slovenskem političnem prostoru proti njim. Šele spodbude iz Evrope so pomagale k njihovi uveljavitvi tudi v naši zakonodaji. Kvotam v prid so tudi pozitivne izkušnje iz drugih držav.

Ne kaže pa prezreti, da lahko razmerje med spoloma zaniha tudi v družbah s tradicionalno dobro zastopanostjo žensk. Na Švedskem so političarke ustanovile žensko stranko, ki se je prebila v parlament in hoče vstopiti tudi v evropski parlament. Poti torej še ni konec.

Ali bi glede na ekonomski in družbeno-politični položaj žensk v Sloveniji lahko trdili, da mehanizem spolnih kvot v politiki umetno ustvarja enakopravnost?

Vaše vprašanje meri na pravno enakopravnost, ki jo zagotavljata naša ustava in na njej temelječa zakonodaja. Zakaj bi bilo slabo ali narobe, če se ne zadovoljimo z navidezno enakopravnostjo, ampak odstranjujemo ovire na poti do dejanske enakosti. Civilizacijski standard je nesprejemljivost diskriminacije in če jo v družbi zaznavamo, smo se dolžni z njo spopasti. Boj za pravice žensk je boj za človekove pravice in brez enakosti ni demokracije. Temeljno vprašanje je torej, kakšna družba hočemo biti: demokratična ali invalidna.

Seveda pa živim za čas, ko bo tudi v Sloveniji mogoče govoriti o paritetni demokraciji brez potrebnih pozitivnih ukrepov, torej tudi spolnih kvot pri kandidiranju. Toda nikjer ni zagotovila, da bo doseženo obveljalo za vedno. Zato je potrebno nenehno ozaveščanje družbe.

Ali imate kdaj občutek, da ste zaradi mehanizma spolnih kvot manjvredni oz. manj sposobni od vaših moških kolegov?

Vašega vprašanja ne morem jemati resno. Iz njega vejeta podzavestno podcenjevanje in poskus viktimizacije. Trojici vrednot francoske buržoazne revolucije zaupam in verjamem.

Da pa ne boste v dvomih: NE. Velikokrat sem bila deležna podcenjevanja, omalovaževanja, posmehovanja in žaljenja, vendar to ni imelo nobene povezave z mehanizmom kvot, ampak z očitno mizoginostjo tistih, ki so to počeli v želji, da bi me - in meni podobne - utišali in odstranili iz javnega prostora.

PRILOGA H: Vprašalnik

VPRAŠALNIK

Pridobljeni podatki bodo uporabljeni v agregirani obliki, zgolj za raziskovalne namene v okviru magistrskega dela z naslovom »Spolne kvote v politiki: Enakomerna zastopnost spolov ali umetno ustvarjena enakopravnost«.

Politične izkušnje

1. Koliko let skupaj ste (bili) poslanka Državnega zbora Republike Slovenije?

2. Prosim navedite vsa mandatna obdobja, v katerih ste opravljali funkcijo poslanke: _____

3. Ste bili članica Državnega sveta Republike Slovenije? DA

NE

4. Koliko let skupaj delujete v političnih strankah?

5. Ali ste opravljali oz. opravljate katero funkcijo znotraj vaše politične stranke?

(Možnih je več odgovorov)

- Predsednica
- Podpredsednica
- Članica izvršilnega odbora
- Drugo: _____

*5.a Koliko let skupaj ste opravljali navedeno/e funkcijo/e?

6. Ali ste imeli politične izkušnje na lokalni ravni? (Možnih je več odgovorov)

- Županja

- Občinska svetnica
- Predsednica lokalnega odbora

***6.a** Koliko let skupaj ste opravljali navedeno/e funkcijo/e?

Spolne kvote

7. Ali menite, da je bila zakonska ureditev spolnih kvot pravilna odločitev?

- Da Zakaj? _____
- Ne Zakaj? _____

8. Ali menite, da mehanizem spolnih kvot dejansko zagotavlja enakomerno zastopanost spolov v slovenskem političnem prostoru?

- Da
- Ne

9. Ali menite, da imajo spolne kvote v slovenskem prostoru negativno konotacijo?

- Da
- Ne

10. Prosimo, da poveste, v kolikšni meri se lahko strinjate s spodaj napisanim?

»Ženske v popolnosti nikoli niso bile in še vedno niso sprejete kot enake članice v nobeni državi, ki jo poznamo kot demokracijo« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36).

Sploh se ne strinjam 1 2 3 4 5 Popolnoma se strinjam

»Enakih možnosti liberalizma in participativne demokracije vseh ljudi ne bo možno doseči brez radikalnih sprememb v osebnem in domačem življenju« (Carole Pitman v Antič Gaber 1998, 36).

Sploh se ne strinjam 1 2 3 4 5 Popolnoma se strinjam

11. Ali menite, da glede na siceršnji družbeni položaj žensk v Sloveniji lahko trdimo, da je mehanizem spolnih kvot v politiki umetno ustvarjena enakopravnost?

- Da
- Ne

12. Ali imate zaradi uvedbe spolnih kvot kdaj občutek manjvrednosti in manjše sposobnosti od vaših poslanskih in strankarskih kolegov?

- Da
- Ne

13. Ali osebno menite, da ste bili umeščeni na kandidatno listo za volitve samo oziroma predvsem zaradi spolnih kvot?

- Da
- Ne

14. Prosimo, da poveste, v kolikšni meri se lahko strinjate s spodaj napisanim?

»Podzastopnost žensk v slovenskem parlamentu ne bodo rešile kvote, saj ne prinašajo uspešnih rezultatov.«

Sploh se ne strinjam 1 2 3 4 5 Popolnoma se strinjam

»Kvota so ukrep, ki problem neuravnoteženosti rešuje zgolj stihjsko.«

Sploh se ne strinjam 1 2 3 4 5 Popolnoma se strinjam

15. Ali bi po Vašem mnenju morali enakomerno zastopanost spolov v politiki reševati na drugačen način kot z uvedbo spolnih kvot?

- Da Kako? _____
- Ne

Politična opredelitev

16. Prosimo, navedite, kateri politični stranki pripadate oziroma ste ji pripadali: _____